

VAIKALYAS

LAPSILESKIEN ASEMA TERAIN
ALUEELLA NEPALISSA

Liisi Laitinen
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Kauniainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon
nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Laitinen, Liisi. Vaikalyas, Lapsileskien asema Terain alueella Nepalissa. Diak, Kauniainen, syksy 2014, 95s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Tutkimuspainotteisessa opinnäytetyössä tarkastellaan varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten asemaa Terain alueella Etelä-Nepalissa. Tutkimus tuotettiin yhteistyössä paikallisen leskinaisten ihmisoikeuksia ajavan Women for Human Rights -järjestön (WHR) kanssa. Työn tavoitteena oli kartoittaa kohderyhmän asemaa, jotta WHR voisi kehittää uusia työmuotoja ja menetelmiä lapsileskien (*vaikalyas*) aseman parantamiseksi. Opinnäytetyön kautta pyrittiin lisäämään ajantasaista tietoa lapsileskistä Nepalissa työskenteleville ihmisoikeustoimijoille sekä kehitysyhteistyötahoille.

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Aineistona oli puoli-strukturoitujen teema-haastatteluiden kautta kerätty materiaali, joka koottiin Nepalissa keväällä 2014 kuuden paikallisen sosiaalityöntekijän haastatteluiden pohjalta. Työn teoreettisena viitekehystenä olivat leskeyteen liittyvät teemat, kansainväliset ihmisoikeudet, naisten ja tyttöjen asema kehitysmaaympäristössä sekä patriarkaaliseen yhteiskuntaan liittyvät tasa-arvokysymykset.

Leskeksi jääneet nepalilaiset tytöt ja naiset kohtaavat moninkertaista syrjintää ja marginalisointia sukupuolen ja aviollisen statuksen perusteella leskinaisiin liitetyn stigman vuoksi. Teema on erityisen ajankohtainen, sillä leskeksi jääneiden naisten lukumäärä on viime vuosina ollut merkittävässä kasvussa vuonna 2006 päättyneen sisällissodan jälkeen, köyhyyden seurauksena sekä malaria- ja aids-kuolleisuuden johdosta. Lapsiavioliitot, joissa nuori tyttö naitetaan huomattavasti vanhemmalle miehelle ovat useissa etelä-aasialaisissa kulttuureissa erittäin yleisiä ja siksi on tavallista, että tytöt saattavat jäädä leskeksi jo varhaisella iällä.

Työn tuloksista kävi ilmi, että lapsileskien asema Terain alueella Nepalissa on yleisellä tasolla erittäin heikko. Vakavia ihmisoikeusrikkomuksia tapahtuu laajalla mittakaavalla. Leskeksi jääneet tytöt ja naiset joutuvat kohtaamaan usein elinikäisiä sosiaalisia ja taloudellisia haasteita. Syinä heikkoon asemaan voidaan tutkimustulosten mukaan pitää koulutuksen puutetta, vähäisiä työllistymisen mahdollisuuksia, syrjiviä asenteita, väkivaltaa, korruptiota sekä laillisten oikeuksien puuttumista. Lapsileskille tarjottavia sosiaalisia palveluita tulisi kehittää kohderyhmän lukumäärän ja tilanteen perusteellisesti kartoituksella. Sosiaalipalveluja olisi tärkeä lisätä, ja kohderyhmän koulutusta sekä työllistymistä tulisi tukea. Syrjintää tulisi torjua tietoisuuden ja tiedon lisäämisen kautta.

Avainsanat: Ihmisoikeudet, kvalitatiivinen tutkimus, leskeys, naiset, naisiin kohdistuva väkivalta, Nepal, syrjintä, tasa-arvo, Terai, tyttölapset.

ABSTRACT

Laitinen, Liisi. *Vaikalyas*, The status of child widows in Terai region of Nepal. 95 pages, 1 appendices. Language: Finnish. Kauniainen, Autumn 2014.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This study orientated thesis focuses on the status of child widows (of female gender) in the Terai region of Nepal. The study is produced in partnership with a Nepalese non-governmental organization called Women for Human Rights (WHR). The thesis aim to provide information on the subject of child widows (*vaikalyas*) in Nepal from a human right's perspective in order for WHR to develop new social service programs and methods that could best serve the target group's need. A secondary aim was to provide up to date information for international and local entities that could benefit from this study when developing social service work involving women and children in Nepal.

The theme of the thesis is particularly topical because the number of widows has been significantly increasing due to the violent conflict in Nepal, which ended in 2006 as well as deaths caused by extreme poverty, malaria and aids. Nepalese women and girls who have been widowed are facing discrimination and marginalization based on gender and marital status and due to the stigma attached to widowhood. Child marriages where a girl child is often forced to marry a considerably older male are extremely common in many South-Asian cultures. This causes many girls having to face widowhood from an early age.

The thesis was produced through qualitative study methods. Material for the dissertation was collected via semi-structured theme interviews consisting of six local social workers' testimonies that were gathered in the spring of 2014 in Nepal. Theoretical framework includes themes of widowhood, international human rights, the status of women and girls in developing country context and issues of equality in a patriarchal society.

The results indicate that the status of child widows in the Terai region is extremely weak and there exist widespread and grave human rights violations against this marginalized group. Widowed girls and women often face lifelong social and economic challenges. The most significant factors effecting and causing this are lack of education and employment opportunities, discrimination, violence, harmful cultural traditions and poor access to legal rights. Findings indicate that there is an urgent need for more social services to be developed in the Terai region to serve the target group's needs. Further research is also needed in order to have accurate data on the scale of the issues of child widows nationwide in Nepal. The stigma attached to widowhood of girls and women should be eradicated through raising awareness and education.

Keywords: Discrimination, equality, girl child, human rights, Nepal, qualitative research, Terai, violence against women, widows, women.

ESIPUHE

Vaikalyas-tutkimuksen toteuttaminen ja tuottaminen opinnäytetyönä on ollut pitkä, palkitseva ja monin tavoin haastava projekti. Työn valmistumista ovat edesauttaneet lukuisat henkilöt ja tahot, jotka ansaitsevat tulla mainituksi tämän työn yhteydessä.

Ensimmäiseksi haluan kiittää Women For Human Rights -järjestöä ja järjestön johtajaa Lily Thapaa mahdollisuudesta yhteistyöhön ja tutkimuksen toteuttamiseen Nepalissa. Haluan erityisesti kiittää WHR-järjestön työntekijää Pallavi Payalia korvaamattomasta konsultaatioista niin tiedonhankintaan kuin tulkkaukseenkin liittyen. Lukemattomat keskustelumme Nepaliin ja nepalilaisten leskien tilanteeseen liittyen auttoivat minua työn toteutuksessa konkreettisella ja merkittävällä tavalla pyrkiessäni ymmärtämään maan monimuotoista kulttuuria ja yhteiskuntaa. Haluan ojentaa kiitokseni myös WHR:n työntekijöille Sumeera Shrestralle ja Tracy Ghalelle. Käytännön järjestelyissä auttaminen erityisesti aineiston keruuseen ja lupiin liittyen olivat työn toteutuksen kannalta korvaamattomia. Olen kiitollisuudenvelassa myös kaikille haastatteluun osallistuneille työntekijöille, jotka antoivat aikaansa ja asiantuntijuuttansa käyttöön työn toteutuksessa. Ilman näitä arvokkaita haastatteluja ei tätä tutkimusta olisi voitu toteuttaa.

Kiitoksen ansaitsee myös Nasreen Sheikh, nepalilainen naisten ihmisoikeuksiin erikoistunut kansalaisaktivisti, joka merkittävällä tavalla auttoi minua ymmärtämään etelä-aasialaisten naisten ja tyttöjen elämää ruohonjuuritasolta käsin.

Lisäksi haluan kiittää kaikkia seminaarityöskentelyyn osallistuneita henkilöitä rakentavasta kritiikistä ja kehitysehdotuksista opinnäytetyöprosessin aikana. Lämpimän erityiskiitoksen haluan antaa myös työni oponojalle Marjaana Yli-Krekolalle työtäni kehittäneestä arvioinnista ja rohkaisevasta kannustuksesta.

Helsingissä 14.11.2014

Liisi Laitinen

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 NEPAL JA TERAİN ALUE	9
2.1 Väestö ja kastijärjestelmä.....	10
2.2 Terain alue.....	12
3 NAISTEN JA TYTTÖJEN ASEMAAN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ	15
3.1 Patriarkalisuus	16
3.2 Koulutus ja työnteko	17
3.3 Omistusoikeus	19
3.4 Äitiys ja lasten saanti	20
3.5 Kansalaisuus.....	21
3.6 Väkivalta ja vahingolliset kulttuurilliset tavat	22
4 NEPALILAINEN AVIOLIITTOKÄYTÄNTÖ.....	24
4.1 Lapsiavioliitto	25
4.2 Järjestetty- ja pakkoavioliitto	26
5 NEPAL JA IHMISOIKEUDET	28
6 NAISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA JA SYRJINTÄ.....	31
7 LESKEKSI JÄÄNEIDEN NAISTEN ASEMA.....	37
7.1 Leskeyteen liittyvät käytännöt	37
7.2 Varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten erityishaasteita	39
8 WOMEN FOR HUMAN RIGHTS TYÖYHTEISÖTAHO	42
9 AIEMMAT TUTKIMUKSET	44
10 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	46
10.1 Tarkoitus ja tavoitteet.....	46
10.2 Tutkimusmenetelmä.....	47
11 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	51
12 TUTKIMUSTULOKSET	53

12.1 Lapsileskien syrjitty asema	54
12.2 Heikko taloudellinen tilanne ja kouluttumattomuus	55
12.3 Laillisten oikeuksien puuttuminen	57
12.4 Turvattomuus ja väkivalta.....	60
12.5 Väkivalta, joka ilmenee vahingollisina kulttuurillisina traditioina	64
12.6 Uudelleen avioitumisen haasteet.....	67
13 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA LAPSILESKIEN ASEMAN PARANTAMISEKSI	69
13.1 Lapsileskien tunnistaminen ja kartoitus	69
13.2 Kohdennetut palvelut	70
13.3 Viranomaisyhteistyön vahvistaminen	72
13.4 Tietoisuuden lisääminen.....	73
13.5 Kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen.....	75
14 JOHTOPÄÄTÖKSET	76
14.1 Lapsileskien asemaan vaikuttavia tekijöitä.....	77
14.2 Kehittämisehdotuksia lapsileskien aseman parantamiseksi	79
15 POHDINTA	82
15.1 Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön mahdollisuuksia lapsileskien auttamiseksi	83
15.2 Tekijän ammatillinen kasvu ja opinnäytetyöprosessi	84
LÄHTEET	88
LIITE 1: HAASTATTELURUNKO.....	92
LIITE 2: OTE HAASTATTELUIDEN TAULUKOINNISTA	95

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan varhaisella iällä (alle 18-vuotiaana) leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten sosiaalista asemaa ihmisoikeusperspektiivistä käsin Terain alueella Etelä-Nepalissa. Tutkimuksessa perehdytään lapsileskien sosio-ekonomiseen tilanteeseen sekä siihen vaikuttaviin tekijöihin ja selvitetään millaisia haasteita he leskeyden seurauksena elämässään kohtaavat. Tavoitteena on lisäksi selvittää, millaisia sosiaalisia palveluita kohderyhmällä on saatavilla ja miten niitä tulisi paikallisten sosiaalialan työntekijöiden näkökulmasta kehittää.

Yhteistyössä opinnäytetyön tilaajatahon Women for Human Rights -järjestön kanssa rajattu aihe kumpuaa nepalilaisen yhteiskunnan epätasa-arvoisesta ja syrjivästä kohtelusta leskeksi jääneitä tyttöjä ja naisia kohtaan. Järjestö on havainnut viitteitä vakavista ihmisoikeusrikkomuksista lapsileskiä kohtaan, mutta heidän tämänhetkisestä tilanteesta Terain alueella on yhä riittämättömästi ajantasaisia tutkimustietoja. Työn tavoitteena on lisätä ymmärrystä lapsileskien asemaan liittyen, jotta tulevaisuudessa kehitettävät työmuodot voisivat palvella kohderyhmää mahdollisimman kattavasti ja tehokkaasti.

Tutkimusjoukkona on Women for Human Rights -järjestön asiakastyöntekijöitä kuudesta eri piirikunnasta Terain alueella. Haastateltavat ovat työssään kohdanneet varhaisella iällä leskeksi jääneitä tyttöjä ja naisia. Aineistonkeruu toteutettiin kansainvälisen työharjoittelun aikana Nepalissa keväällä 2014.

Teoreettisena lähtökohtana ovat leskeyteen liittyvät teemat, kansainväliset ihmisoikeudet, naisten ja tyttöjen asema kehitysmaaympäristössä sekä patriarkaaliseen yhteiskuntaan liittyvät tasa-arvokysymykset. Opinnäytetyön pohdintaosuuteen sisältyy katsaus Suomen Nepalissa tuottaman kehitysyhteistyön ja lähetystyöhön mahdollisuuksiin lapsi- ja nuorisotyön kehittämisen näkökulmasta. Työssä otetaan huomioon Nepal kehitysmaana ja pyritään käsittelemään tutkimustuloksia kulttuurierot huomioon ottaen.

Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Millainen varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten tämänhetkinen asema on Terain alueella?

Millaisia haasteita lapsilesket kohtaavat? Miten kohderyhmälle tarjottavia sosiaalisia palveluita tulisi työntekijöiden näkökulmasta kehittää?

2 NEPAL JA TERAİN ALUE

Nepal sijaitsee Intian ja Kiinan välisellä alueella Himalajan vuoristossa. Maa oli hindukuningaskunta aina vuoteen 2006 asti, jolloin siitä tuli virallisesti sekulaariyhteiskunta. Nepal on nykyisin demokraattinen federaalinen tasavalta. (Ulkoasiainministeriö 2013b, 7.) Maa voidaan karkeasti jakaa kolmeen maantieteelliseen vyöhykkeeseen; vuoristo (pohjoisessa), matala-vuoristoinen alue, joka sijaitsee keskellä Nepalia ja Terai (etelässä), joka on alavaa maata. Vyöhykkeiden välillä on merkittäviä maantieteellisiä eroja, jotka vaikuttavat elinolosuhteisiin ja osaltaan myös hyvinvoinnin kehitykseen. (Central Bureau of Statistics 2011, 42.)

Vuonna 2006 maassa päättyi vuosikymmen kestänyt aseellinen konflikti, joka merkittävästi hidasti maan kehitystä ja kasvua (UNDP i.a.). Nepalilainen demokraattinen tilanne on huono ja perustuslakia ei ole edelleenkään saatu voimaan. Valtion oikeuslaitosta pidetään toimimattomana ja rankaisemattomuus on yleinen ongelma. (Ulkoasiainministeriö 2013b, 7).

Nepal on erittäin köyhä kehitysmaa. 33 % maan bruttokansantuotteesta saadaan maataloudesta ja toinen merkittävä tulonlähde on turismi. Maatalous työllistää joko osittain kokoikäisesti noin 80 % ihmisistä. Sekä maatalous että turismi ovat pitkälle riippuvaisia vaihtelevista sääolosuhteista ja sen vuoksi herkkiä muutoksille. Nepal on lisäksi pitkälle riippuvainen ulkomaisesta kehitysavusta. (Ulkoasiainministeriö 2013b, 7–8.)

Nepalissa korruptio on yleistä ja tutkimusten mukaan kasvussa. Korruptio ei ulotu ainoastaan julkiseen hallintoon vaan on yleistä myös järjestöpuolella. (Ulkoasiainministeriö 2013b, 7–8.) Hyvinvoinnin kehitystä on kuitenkin myös havaittavissa. Vuonna 2010 köyhyysrajan alapuolella eli 25,16 % väestöstä kun vuonna 1995 vastaava prosentti oli vielä noin 42. Etenkin maaseudulla vallitseva köyhyys ja työttömyys sekä huonot elinolosuhteet ajavat ihmisiä muuttoliikkeeseen kaupunkeihin. (Ulkoministeriö

2013b, 7–8). Nepalissa hyvinvoinnin kehitystä hidastaa lisäksi terveydenhuoltoon liittyvät puutteet. Terveiden perustana voidaan pitää ensisijaisesti mahdollisuutta puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon. Rajoitetut mahdollisuudet terveyden kannalta välttämättömiin elementteihin kuntien saastumaton vesi, aiheuttavat lukuisia terveysongelmia Nepalin väestölle. Useat helposti parannettavissa olevat sairaudet ja tartuntataudit ovat edelleen pääsyinä esimerkiksi korkeaan lapsikuolleisuuteen. Yleisimpiin terveysongelmiin lukeutuu vatsavaivat kuten ripuli, mato- ja loiseläintartunnat ja hengityselin sairaudet sekä erilaiset ihottumat. (ILO 2011, 13–14.)

2.1 Väestö ja kastijärjestelmä

Nepalissa asuu 26,6 miljoonaa ihmistä yli 120 eri etnisestä ryhmästä. Noin 83 prosenttia väestöstä asuu maaseudulla. (Ulkoasiainministeriö 2013b, 7–8.) Nepalin etninen monimuotoisuus ja pirstaleisuus ovat johtaneet vaihteleviin tapoihin jaotella väestöä uskonnon, kulttuurin ja etnisyyden perusteella. Vuonna 2001 maan kansallinen väestötutkimus tunnusti 100 eri kansanryhmää, joihin sisältyy 52 kastia, 44 etnistä ryhmää ja neljä muuta sosiaalista ryhmittymää. Maan jakautuminen kolmeen eri maantieteelliseen alueeseen; vuoristoon pohjoisessa, maan keskiosan matalampi vuoristoiseen vyöhykkeeseen ja eteläiseen vyöhykkeeseen entisestään lisää populaation elinolojen monimuotoisuutta. (Lawoti & Hangen 2013, 9.)

Maan väestö jakautuu maassa toteutetun kansallisen väestötutkimuksen mukaan kymmeneen eri etnisiin ryhmiin, joista määrällisesti merkittävimmät ovat; Chhetri 15,8 %, Brahman 12,8 %, Magar 7,2 %, Tharu 6,8 %, Tamang 5,5 %, Newar 5,5 % sekä muslimit, joita on 4,3 % väestöstä. (Central Bureau of Statistics 2011a, 4.)

Nepalin väestötutkimuksen mukaan vuodelta 2011 maan väestöstä noin 81,3 % on hinduja, 9 % on buddhalaisia ja 4,4 % muslimeita. Kirat-uskontoon kuuluvia on 3,1 % ja kristittyjä noin 1,4 %. Prakriti-uskontoon kuuluu 0,5 % väestöstä, jonka lisäksi

Nepalissa on lukuisia pienilukuisia uskontovähemmistöjä kuten bon-, jainismi-, bahai-uskontoon kuuluvat ja sikhiläiset. (Central Bureau of Statistics 2011a, 4.)

Vaikka kastijärjestelmä on valtion taholta virallisesti lakkautettu, näkyvät sen vaikutukset edelleen vahvasti nepalilaisessa yhteiskunnassa. Ottaen huomioon merkittävät sosiaaliset, ekonomiset ja poliittiset muutokset, joita Nepalilainen yhteiskunta on historiansa aikana käynyt läpi, on tärkeää huomata, että kastijärjestelmän asema ja vaikutus on maassa edelleen erittäin merkittävä. (Parish 2008, 27.)

Kastijärjestelmä koostuu neljästä eri pääryhmästä, joita ovat papisto ja korkeasti koulutettu luokka (*Brahman*), sotilaat ja päättäjät (*Kshatriya / Chhetri*), kauppiat (*Vaisya*) sekä työläisten luokka (*Sudra*), johon kuuluu esimerkiksi käsityöläiset ja maatalouden harjoittajat. Kastit jakautuvat lisäksi pienempiin sisäisiin ryhmiin. (Savada 1991.) Lisäksi on olemassa *Dalit* ryhmä; ihmiset jotka ovat kastittomia ja joita ennen kutsuttiin koskemattomiksi. Melkein puolet Nepalilaisesta väestöstä elävät köyhyysrajan alapuolella ja heidän eliniänennuste on matalampi suhteessa muuhun väestöön. Dalitien oikeuksia on sorrettu pitkään esimerkiksi kieltämällä oikeuden osallistua politiikkaan ja päätöksentekoon. (International Dalit Solidarity Network i.a.)

Kastiin kuulumisen nähdään perinnöllisenä ja peruuttamattomana. Kastien väliset avioliitot nähdään sosiaalisesti mahdottomina ja niitä ei hyväksytä, varsinkaan jos kyseessä on kahden toisistaan merkittävästi eriävän kastin välinen liitto. Kasti määrittää ihmisen kaikkia elämän osa-alueita käytökseen, tapakulttuuriin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyen. Kastin perusteella määritellään usein myös oikeus omistaa maata tai ottaa osaa päätöksentekoon. Tapoihin liittyä, että eri kastiryhmiin kuuluvat henkilöt eivät voi olla kosketuksissa toisiinsa tai esimerkiksi syödä yhdessä. Niin sanotusti alempiin kasteihin kuuluvien henkilöiden koskettaminen nähdään epäpuhtaana. Kapinointi kastijärjestelmää kohtaan johtaa usein syrjäytymiseen ja merkitsee sosiaalisen boikotoinnin kohteeksi joutumista. (Savada 1991.)

Stigmatisoivat perinteet ja tavat pakottavat eri ryhmiin kuuluvia ihmisiä elämään kunkin oman kastin tapojen mukaisesti. Vaikka kastilaitos ei virallisesti enää saa tukea päättäjiltä tai valtion taholta, kastijärjestelmän mukaisia käyttäytymismalleja pitävät edelleen vahvasti yllä yhteisöt ja perheet. (Parish 2008, 27.) Sosiaalisen eksklusion, eli sosiaalisen syrjäytymisen rajat tulevat vastaan vain kun syrjityt nousevat rakenteita ja heitä vastaan tehtävää toimintaa vastaan ja kapinoivat tai kun he siirtyvät syrjään. (Parish 2008, 158.)

2.2 Terain alue

Terain alueella asuu 50.27 % Nepalin koko väestöstä (Central Bureau of Statistics 2011a, 3.) Maantieteellisesti alue ulottuu koko Pohjois-Intian rajan mukaisesti lännestä itään ja se on jaettu 20 lääniin; Jhapa, Morang, Sunsari, Saptari, Siraha, Dhanusha, Mahottari, Sarlahi, Rautahat, Bara, Parsa, Chitwan, Nawalparasi, Rupandehi, Kapilbastu, Dang, Banke, Bardia, Kailali and Kanchanpur. (International Crisis Group 2007, 1–2.)

Terai oli aikoinaan harvaan asuttua seutua korkean malarialevinneisyyden ja tiheän vaikeasti asuttavan sademetsävyöhykkeen johdosta, mutta nykyisin sitä asuttaa noin puolet maan koko väestöstä. (International Crisis Group 2007, 1–4.) Ennen vuotta 1960 Terain aluetta asuttivat pääasiassa Tharu-heimon jäsenet, jotka olivat pitkällä aikavälillä kehittäneet resistentin alueella laajasti esiintyvää malariaa vastaan ja kykenivät siksi asumaan alueella sairastumatta. Kun malarian esiintyvyys väheni alueella 1960-luvun aikana, muuttoliike koki jyrkän nousun. (Ministry of Forests and Soil Conservation 2006, 3.) Talouden kannalta Terai on nykyisin merkittävässä asemassa; alue tuottaa yli kaksi kolmasosaa maan bruttokansantuotteesta ja 60% Nepalín maataloudesta on sijoittunut alueelle. (International Crisis Group 2007, 1–4.)

Terain alue on väestön osalta etnisesti ja kulttuurillisesti erittäin monimuotoinen ja pirstaleinen. Aluetta asuttava väestö voidaan karkeasti jakaa kolmeen eri ryhmään;

ihmisistä suurin osa luetaan kuuluvaksi Madhesi-nimiseen etniseen joukkoon, joka jakautuu useampiin samankaltaisia piirteitä omaaviin pienempiin etnisiin ryhmiin. Lisäksi aluetta asuttaa alkuperäiskansaansa kuuluvia pieniä etnisiä vähemmistöjä, sekä kolmantena väestö, joka on muuttanut alueelle vuoristovyöhykkeeltä. Heidä yleisesti ottaen kutsutaan nimellä Pahadis. Termiä Madhesi käytetään toisinaan myös synonyyminä kuvaamaan Terain alueen väestöä, vaikka se virallisesti on vain osa populaatiota. Vuosisatojen aikana alueelle on lisäksi muuttanut väestöä Pohjois-Intiasta, mutta viime vuosisadan aikana tämä muuttoliike on vähentynyt. (International Crisis Group 2007, 1–3.) Useat Terain etnisistä vähemmistöistä, erityisesti keski-länttä asuttavat Taraiheimoon kuuluvat ovat pitkään vaatineet tunnustusta itsenäisen identiteetin puolesta ja he kutsuvat omaa vähemmistöään alkuperäiseksi Terin väestöksi. Itä-Teraita asuttavat Tharu-vähemmistöön kuuluvat toisaalta ovat ilmaisseet, että heidät voidaan lukea osaksi Madhesi-joukkoa. (International Crisis Group 2007, 1–3.)

Terain alueen useimmiten köyhät taloudet ovat pitkälti riippuvaisia paikallisista luonnonvaroista. Suurin osa alueen asukkaista edelleen elää maaseudun perinteisten kulttuurien ja tapojen mukaisesti, viljellen maata ja kasvattaen karjaa.. Maatalouden seurauksena metsänhakkuut ovat kuitenkin aiheuttaneet eroosiota, joka lisää tulvien ja mutavyöryjen riskiä, heikentäen elinolosuhteita entisestään. (Ministry of Forests and Soil Conservation 2006, 3.) Terain alueella asuvat ihmiset elävät usein erittäin alkeellisissa elinolosuhteissa, joista kertoo esimerkiksi se, että vain noin 16 % talouksista on yhdistetty vesiverkostoon. 78,2 % talouksista saa juomavetensä käsin pumppaamalla. Kaupunkialueilla juomavesiverkostoon on yhdistettynä 62,2 % talouksista. Luvut kertovat suurista alueellisista eroista hyvinvoinnin kehityksen suhteen. Terain alueella 61,4 % talouksista ei myöskään ole lainkaan käymälää tai wc:tä. (Central Bureau of Statistics 2009, 32–33.)

Hyvinvoinninkehitys on ollut merkittävästi hitaampaa Terain alueella verrattuna Nepalin keskiosien alueisiin ja kaupunkeihin. Esimerkiksi lukutaitoisia yli 15-vuotiaita naisia Terain väestöstä on vain 38,9 %. Miesten kohdalla vastaava luku on huomattavasti korkeampi (66,3 %) kertoen osaltaan alueella vallitsevasta merkittävästä sukupuol-

ten välisestä epätasa-arvosta. (Central Bureau of Statistics 2009, 49.) Terain alueella haasteena on ollut lisäksi 1950-luvun jälkeen valtion tavoite yhdenmukaistaa koko maan väestön käyttämä kieli peruskoulujen opetuksessa. Terain alueella puhutaan lukuisia eri kieliä, mutta viime vuosisadan puolivälin jälkeen Nepalilainen valtio määräsi, että peruskouluissa opetus tapahtuu ainoastaan Nepalilaisella kielellä. Oman äidinkielen riistäminen 1950-luvulta lähtien on johtanut useiden eri etnisten ryhmien vaatimuksiin tarjota opetusta heidän omalla äidinkielellään sekä nepalilaisella tai hindiläisellä kielellä. Lakiehdotukset vaatimuksiin liittyen on kuitenkin hylätty. (International Crisis Group 2007, 4.)

Kiristyneet välit eri etnisten ryhmien välillä ovat johtaneet lukuisiin poliittisiin yhteydenottoihin, jotka kärjistyivät erityisesti viimeisimmän sisällissodan aikana. Konfliktin aikaiset väkivaltaisuuksien jättivät Terain alueen väestön haavoittuvaan tilaan. (International Crisis Group 2007, 1–3.) Vielä konfliktin päättymisen jälkeenkin Terain alueella, erityisesti Madhesien joukossa väkivallan esiintyminen on edelleen yleistä ja esimerkiksi Dhanushan piirikunnan turvallisuustilanne on maan heikoin. (INSEC 2010, 8–9.)

3 NAISTEN JA TYTTÖJEN ASEMAAN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Etelä-aasialaisessa kulttuurissa naisten ja tyttöjen asemaan vaikuttavat lukuisat eri tekijät, eikä asemasta voida antaa yksiselitteistä määritelmää. Asemaan vaikuttaviksi tekijöiksi voidaan kuitenkin lukea esimerkiksi ikä, uskonto, kasti, sosiaalinen asema, koulutus, ammatti, työnteko, varallisuus ja aviollinen status. Yleisesti voidaan todeta, että aasialaisessa kulttuurissa on perinteisesti arvostettu poikia enemmän kuin tyttöjä. Poikavauvoja esimerkiksi imetetään pidemmän aikaa ja ruokitaan paremmin kuin tyttölapsia. Todennäköisyys kuolla on nuorella iällä on myös korkeampi tyttölasten kohdalla. (Väestöliitto 2006, 8.)

Nepalin valtion yrityksistä huolimatta parantaa etenkin sukupuolten välistä tasa-arvoa ja vähentää syrjintää sekä haitallisia tapoja, naisten aseman paraneminen on ollut hidasta. Esimerkiksi eliniänennuste määräytyy suurelta osin edelleen sosiaalisen aseman ja kastiryhmän perusteella. Useat indikaattorit paljastavat, että Nepalissa on vallalla laaja epätasa-arvo sukupuolen, etnisyyden, uskonnollisuuden, kastiryhmien ja maantieteellisten tekijöiden perusteella. (Ulkoasiainministeriö 2013b, 8.)

Tutkimusten mukaan nepalilaiset tytöt ja naiset ovat epätasa-arvoisessa ja heikommassa asemassa miehiin ja poikiin verrattuna etenkin koulutuksen, omistusoikeuksien, terveydenhuollon, työllistymisen ja poliittisen päätöksenteon alueilla. Lisäksi sukupuolittunut väkivalta heikentää naisten ja tyttöjen asemaa. (UNDP 2009, 19.) Nepalilaiset naiset ovat pitkäjänteisesti pyrkineet parantamaan asemaansa poliittisessa päätöksenteossa. Edistysaskeleita ovat olleet naisten lisääntyneet kiintiöt parlamenttivaaleissa (1/3 paikosta varattu naisille) ja naisten oikeus hankkia kansalaisuus itsenäisesti lapsilleen, joka aiemmin on vaatinut isän osallisuuden prosessiin. (UNDP 2009, 19.)

3.1 Patriarkalaisuus

Patriarkaalinen yhteiskunta perustuu sananmukaisesti isän valtaan. Patriarkalaisuudella tarkoitetaan valtaa, joka kuuluu yksinomaan miehille. Puhutaan myös miesten dominoivasta asemasta yhteiskunnassa, joka ilmenee sukupuolten välisen epätasa-arvona ja naisten alistamisena. Alistaminen voi ilmentyä esimerkiksi syrjintänä, kontrolloimisena, hyväksikäyttönä tai väkivaltana, jota voi tapahtua kodin lisäksi työpaikoilla ja yhteisöissä. (Bhasin 1993, 3.)

Etelä-Aasiassa, Nepal mukaan lukien, patriarkaalinen yhteiskuntarakente ja naisten alistaminen on erittäin yleistä. On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että patriarkaalinen rakenne ja naisten epätasa-arvoinen asema sekä alistaminen voivat ilmetä hyvinkin eri tavoin eri tilanteissa ja yhteiskuntaluokissa. Vaikka patriarkalaisuuden perusajatus on sama, sen luoma kontrollisuhte voi ilmetä monenlaisin eri muodoin. Patriarkalaisessa yhteiskunnassa voi esimerkiksi olla vallalla käytäntö, että naiset eivät saa itse päättää esimerkiksi tekevätkö he töitä, kouluttautuvatko he tai kuinka monta lasta he haluavat hankkia. Valta päätösten osassa kuuluu pääsääntöisesti miehille. (Bhasin 1993, 3–5.)

Patriarkalaisen yhteiskunnan ajatus Aasiassa juurtuu ideologiaan miesten ylivallassa suhteessa naisiin. Naiset on perinteisesti nähty miesten omaisuutena ja heillä ei ole ollut omaa päätäntävaltaa. (Bhasin 1993, 5.) Ajatusmallia pidetään yllä pitämällä suuri miesten enemmistö poliittisessa päätöksenteossa, epätasa-arvoisella kohtelulla työelämässä palkkauksen suhteen ja vaatimuksilla, että naisten kuuluu hoitaa ensisijaisesti kotia ja perhettä kuuliaisena miehelleen. Patriarkalaisuus Etelä-Aasiassa liittyy suurelta osin myös uskonnollisiin traditioihin ja ajatukseen, että mies on yliluonnollisesti naista korkeampi-arvoinen. (Bhasin 1993, 510–11.)

On havaittu, että etelä-aasialaisessa yhteiskunnassa korkeasti koulutetuilla naisilla on enemmän päätäntävaltaa perheen sisäisiin asioihin liittyen kuin ei-koulutetuilla naisilla, mutta heillä on usein samalla rajoitetummat liikkumismahdollisuudet kodin ulkopuolella. Samoin varakkailta naisten on tutkimusten mukaan havaittu olevan vähemmän

päätösvaltaa ja vapautta kuin köyhillä naisilla. On arveltu, että patriakaalisessa yhteiskunnassa varakkailta suvuilla on varaa pitää naispuoliset jäsenet kodin sisällä katkaistuna yhteiskunnan vaikutuksesta, kun taas köyhemmillä perheillä ei ole mahdollisuutta pitää naisia pelkästään kodin seinien sisällä. Köyhissä perheissä naiset joutuvat usein tekemään töitä myös kodin ulkopuolella. Naisten itsenäistymiseen ei siis voida vaikuttaa yksinomaan koulutusta lisäämällä. Korkea toimeentulo ja kouluttautuneisuus ei välttämättä yksistään johda naisten aseman paranemiseen suhteessa miesten dominointiin. Pahimmassa tapauksessa nämä tekijät voivat jopa vähentää naisten vapautumista. (Choe, Westley & Retherford 2002, 38–39.)

Tutkimusten mukaan naisten ja tyttöjen aseman parantamiseksi patriarkalisissa yhteiskunnissa tulisi puuttua kohdistamalla huomiota erityisesti vaikutusvaltaisten päättäjätahojen asenteisiin. Ilman yhteiskunnan laajempaa asennemuutosta naisia ja tyttöjä kohtaan koulutuksen lisääminen ja hyvinvoinnin luominen eivät yksin auta tilanteen muuttumisessa parempaan suuntaan. (Choe, Westley & Retherford 2002, 38–39.)

3.2 Koulutus ja työnteko

Naisten ja tyttöjen asemaan vaikuttavat osaltaan koulutuksen puute ja lukutaidottomuus. (Ulkoministeriö 2013, 7–8). Nepalilaisten miesten lukutaitoprosentti on 72,2 % kun se naisilla on vain 51,4 %. (Central Bureau of Statistics, 2011). Nepalissa peruskouluopetus koostuu luokista 1–8; jotka on tarkoitettu ikävuosille 5–12 sekä toisen asteen luokat 9–12, jotka on tarkoitettu 13–16 vuoden ikäisille lapsille ja nuorille. Maan väliaikaisessa perustuslaissa vuodelta 2006 tunnustetaan jokaisen kansalaisen yhdenvertainen vapaus toisen asteen koulutukseen asti. Käytännössä oikeuksia ei olla kuitenkaan kyetty turvaamaan riittävän kattavasti. (UNGEI 2012, 9–10.) Nepalilaisten tyttöjen oppimista ja opetukseen osallistumista vaikeuttavat lukuisat eri tekijät kuten yhteiskunnan epätasavertainen kohtelu, opettajien kielteiset asenteet, tyttöjen arkuus vuorovaikutustilanteissa, köyhyys ja lapsityö, poikien asenteet tyttöjä kohtaan opetustilanteissa, lapsiavioliitot

sekä opetustilanteissa käytetyt istumajärjestelyt, jotka usein asettavat tytöt epäsuotuisaan asemaan. (Koirala & Acharya 2005, 34–38).

Varhaisella iällä avioituneet tytöt eivät usein kouluttaudu lainkaan tai jättävät jo aloitetun opiskelun kesken avioitumisen vuoksi. Pitkällä aikavälillä kouluttamattomuus ja tiedon puute puolestaan aiheuttavat lisää lapsiavioliittoja. (Plan Nepal 2012, 34.) Vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen mukaan 58,2 % nepalilaisista yli 15-vuotiaista naisista ja tytöistä ei ole koskaan suorittanut peruskoulua loppuun. (Central Bureau of Statistics 2009, 48.) Koulunkäyntiin liittyvässä kehityksessä on kuitenkin nähtävissä myös positiivista kehitystä. Unicefin mukaan vuosina 2004–2011 on tapahtunut 10,9 % kasvu lasten osallistumisesta esikouluopetukseen. Samalla esikouluopetuksen sukupuolijakauma on tyttöjen ja poikien välillä kaventunut. (Unicef 2012, 46.)

Alhainen lukutaitoprosentti ja huonot mahdollisuudet ammatilliseen koulutukseen heikentävät nepalilaisten työllisyysmahdollisuuksia. (Ulkoministeriö 2013b, 7–8). Suurin osa maanväestöstä elättää itsensä maatalouden kautta tai omavaraisesti. Valtaosa maaseudulla asuvista ihmisistä elättää itsensä päivittäisten toimintojen avulla kuten polttopuita keräämällä ja kantamalla vettä, ilman varsinaista palkallista ammattia. (Central Bureau of Statistics 2009, 69.) On arvioitu, että yli miljoona nepalilaista on oppinut ammatin virallisen koulusysteemin ulkopuolella. Naisia työllistää miehiä enemmän esimerkiksi käsityöhön, kangasmateriaalien valmistukseen ja kauneudenhoitoon liittyvät ammatit. (Central Bureau of Statistics 2009, 48.) Patriarkaalinen ajatusmalli on osaltaan vahvistanut naisten toissijaisen paikan miehiin nähden; kun naiset astuvat työelämään, he usein kohtaavat riistoa ja hyväksikäyttöä. Tästä ovat esimerkkeinä pakkotyön ja prostituution yleisyys. (Bryndon & Chant 1989, 44.)

Nepalissa lapsityövoiman käyttö on erittäin yleistä ja sitä on harjoitettu vuosisatojen ajan. Maaseudulla asuvat lapset ovat todennäköisemmin osallisia lapsityövoimaan ja sen käyttö nähdään usein luonnollisena osana elämää, köyhyyden seurauksena. Etenkin maaseudulla lapset ovat perinteiden mukaan yleensä aina osallistuneet työntekoon ja nykyisinkin vain harvat ihmiset ovat nousseet vastustamaan käytäntöä. Vuonna 2008

tehdyn tutkimuksen mukaan 21 % 5–17 vuotiaista tytöistä ja pojista ovat kokoaikaisesti työllistettyjä, eivätkä osallistu koulunkäyntiin. 79 % samasta ikähaarukasta käy koulua, mutta heistäkin valtaosa työskentelee koulun ohella. (ILO 2011, 2–3.)

Urbaaneilla alueilla 20,8 % tyttölapsista tekee töitä, kun vastaava luku maaseudulla on 48,4 %. Poikien kohdalla luvut ovat alhaisemmat; kaupunkialueilla 18,8 % tekee töitä ja maaseudulla puolestaan 39,9 %. Suurin osa lapsityövoimasta tapahtuu maataloudessa, jonka lisäksi huomattava osa lapsista työskentelee kantaen vettä tai keräten polttopuita. Lapsityövoimaa esiintyy yleisesti lisäksi käsityöläisammateissa ja rakennustyömailla. (ILO 2011, 33–34.)

3.3 Omistusoikeus

Patriarkaalisen järjestelmän johdosta nepalilaisilla naisilla ei vuoteen 2002 asti ole ollut oikeutta laillisesti omistaa maata tai rakennuksia. 2000-luvun alussa voimaan tuli kuitenkin lakimuutos, joka takaa yhtäläiset oikeudet perintöön naimattomien naisten ja miesten välillä. Naisilla on nykyisin lain mukaan oikeus omistaa sekä maata, että asuntoja. Vuoden 2002 jälkeen leskeksi jääneet naiset, jotka uudelleen avioituvat, ovat lain mukaan oikeutettuja perimään kuolleen miehensä perinnön. Aikaisemmin perintöoikeus kuului ainoastaan miehen suvulle ja mikäli nainen päätti avioitua uudelleen hänen piti palauttaa kaikki omaisuus heille. (Asia Development Bank 2010, 10.)

Vuonna 2006 voimaan tullut laki (Gender Equality Act) takaa naisten omistusoikeuden asuntoihin ilman miehen kirjallista lupaa. Kuitenkin vuonna 2007 lakia muutettiin niin, että perintöoikeudessa on yhä vallalla epätasa-arvo, nais- ja miespuolisten sisarusten välillä; naisilla ja tytöillä on oikeus vanhempiensa perintöön vain jos he eivät ole naimisissa tai siihen siihen asti kun he avioituvat. (Asia Development Bank 2010, 10.) Lakimuutoksista huolimatta omaisuuden omistaminen on käytännössä kuitenkin yhä jakautunut epätasa-arvoisesti sukupuolen välillä. Vain 19,7 % asuntojen omistussuhteissa mainitaan naisen nimi. (Central Bureau of Statistics 2011, 9). Tämä tarkoittaa

käytännössä sitä, että vain alle 20 % nepalilaisista naisista laillisesti omistaa vähintään osan maasta tai asunnosta.

3.4 Äitiys ja lasten saanti

Etelä-aasialaisessa yhteiskunnassa kulttuuri ja uskonto ovat historiallisesti sanelleet, että naisen pääasiallinen tehtävä on toimia kotona perheen huoltajana, vaimona ja äitinä (Bryndon & Chant 1989, 44). Etelä-aasialaisissa kulttuureissa äitiyden merkitys on korostunut. Äitiyden roolilla on suuri painiarvo naisten elämässä ja sitä on erittäin vaikea korvata muulla tavalla, kuten esimerkiksi ammatillisilla taidoilla tai ansioitumisella. (Väestöliitto 2006, 8–9.)

Naisen status kohoaa suvun jatkajana, mikä tuottaa äidiksi tulleille naisille uudenlaista kunnioitusta ja huomaavaisuutta. Mitä enemmän lapsia syntyy, sitä arvostetumpana naista usein pidetään. Etelä-aasialaisessa hinduyhteiskunnassa miehet ovat perinteisesti saattaneet hylätä vaimonsa mikäli nämä ovat olleet lapsettomia ja korvata tämän uudella vaimolla. Tämä on käytäntö, jota myös monet paikalliset muslimit ja juutalaiset noudattavat. (Väestöliitto 2006, 8–9.) Nepalilaisia avioliittokäytäntöjä, joihin lukeutuu lapsi- ja pakkoavioliittojen sekä järjestettyjen avioliittojen yleisyys tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 4.

Nepalilaiset naiset synnyttävät nykyisin keskimäärin 2,6 lasta, kun vastaava luku vuonna 1991 oli 5,1. Vaikka synnytykseen liittyvää kuolleisuutta ollaan pystytty viimeisen vuosikymmenen aikana vähentämään, synnytyksen yhteydessä kuolleiden äitien ja lasten lukumäärä on edelleen erittäin korkea (WHO 2013, 26–27). Abortti laillistettiin vuonna 2002 ja se tuli osaksi valtion tarjoamia terveystalouksia vuonna 2004. Nepalilain aborttilainsäädännön mukaan raskaudenkeskeytys voidaan suorittaa sikiölle, joka on alle 12 viikkoa vanha. Mikäli raskaus on aiheutunut raiskauksen tai inestin seurauksena, aikarajana on 18 viikkoa. Naisista kuitenkin vain osa on tietoinen,

että abortti on laillistettu ja mahdollinen. 15–49 ikäisistä tytöistä ja naisista vain 38 % uskoo, että maan lakien mukaan naisella on oikeus aborttiin. (MOHP 2012, 135–136.)

3.5 Kansalaisuus

Arvioiden mukaan Nepalissa elää noin 2,3–2,6 miljoonaa henkilöä, jolta puuttuu virallinen kansalaisuus. Maan kansalaisuuslait ovat olleet erityisen syrjiviä tyttöjä ja naisia kohtaan. Lakimuutos vuodelta 2011 salli lapselle myönnettävän kansalaisuuden äidin kautta, vaikka lapsen isä olisi tuntematon tai poissaoleva. Lakimuutoksen täytäntöönpano on ollut kuitenkin erittäin epätehokas. Jotta isättömälle lapselle voidaan myöntää kansalaisuus, viranomaiset käytännössä edelleen vaativat, että äidin tulee esittää virallisia todistuksia, joihin vaaditaan puolison suostumus ja allekirjoitus. (USDS 2013, 16–17.)

Jotta nainen itse voi saada kansalaisuuden, vaatimuksena on hänen vanhempien suostumus sen hakemiseen. Naimisissa olevan naisen kohdalla vaaditaan puolison suostumus hakemukselle tai mikäli nainen on leski, kuolleen puolison sukulaiset voivat olla suostumuksen myöntäjinä. On raportoitu, että naimisissa olevien naisten kohdalla puoliso tai sukulaiset kuitenkin kieltäytyvät myöntämästä suostumusta, jotta heillä säilyisi laillinen valta-asema naista kohtaan. Ilman virallista kansalaisuutta, naisen oikeus esimerkiksi hankkia maata tai kiinteistöjä nimiinsä on mahdotonta. Perinnön jakamiseen liittyvissä kysymyksissä ilman kansalaisuutta oleva nainen on erittäin heikossa asemassa. Kansalaisuutta ilman olevat henkilöt kohtaavat epätasa-arvoista kohtelua työelämässä, koulutuksen ja terveystalveluiden suhteen, lapsen syntymän rekisteröinnin kanssa ja lakiasioihin liittyvissä asioissa. (USDS 2013, 16–17.)

3.6 Väkivalta ja vahingolliset kulttuurilliset tavat

Naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen yksi merkittävimmistä tekijöistä, joka vaikuttaa Nepalilaisten naisten ja lasten turvallisuuteen, hyvinvointiin ja terveyteen. Erityisesti lähisuhdeväkivalta on vakava ongelma maassa, jossa rankaisemattomuus väkivallantehtäjiä kohtaan on yleistä ja usein tapauksia ei tuoda viranomaisten tietoon lainkaan. Vuonna 2012 Nepalilain poliisiin tietoon tuli 677 raiskausta ja 245 raiskauksen yritystä, mutta todellisista luvuista ei ole virallista tietoa edellä mainituista syistä johtuen. Tutkimusten mukaan valta osa väkivallanteoista naisia kohtaan jää raportoimatta ja tapauksissa, joissa se viedään poliisille, viranomaiset ovat usein hitaista ja tehottomia toimimaan uhrin auttamiseksi ja syyllisten rankaisemiseksi. (USDS 2013, 20–21.)

Vahingollisten perinteisten tapojen (*harmful traditional practices*) muodossa esiintyvä väkivalta on erittäin yleistä Nepalissa. Maaseudulla on yleistä, että shamaanit ja sukulaiset julkisesti syyttävät jotakin yksittäistä naista noituudesta ja kohdistavat häneen kollektiivista väkivaltaa tai karkottaneet hänet yhteisöstä. Useiden raporttien mukaan noituudesta syytetyt naiset ovat joutuneet erityisen raa'an kidutuksen kohteeksi; heille on esimerkiksi syötetty ulosteita ja heidän ruumistaan on poltettu tai heidän sukupuolielimiään on silvottu. (USDS 2013, 22.)

Chhaupadi on kulttuurillinen perinnäistapa, jossa tytöt ja naiset pakotetaan heidän menstruaation ajaksi asumaan erillisessä tilassa kuin muu perhe. Usein heidät pakotetaan pysymään kuukautisten keston ajan joko erillisessä huoneessa tai jopa karjatiloiissa sekä peseytymään erillisessä paikassa kuin yleensä. Eristämiseen liittyy, että tytöt ja naiset välttävät sosiaalista kontaktia ja osa tytöistä esimerkiksi on menemättä kouluun. *Chhaupadia* harjoitetaan joissain tapauksissa myös synnytyksen yhteydessä. (Central Bureau of Statistics 2011b, 15.)

Tavan harjoittamisen takana on uskonto- ja kulttuuri-sidonnainen uskomus, että kuukautiset ovat epäpuhdas tapahtuma, joka saastuttaa ja voi aiheuttaa vahinkoa yhteisölle. *Chhaupadin* kannattajat eivät pidä menstruaatiota luonnollisena ilmiönä vaan

näkevät sen tuovan huonoa onnea. Uskomusten mukaan henkilö, joka on kosketuksissa tyttöön tai naiseen hänen kuukautistensa aikana voi olla altistettu ennen aikaiseen kuolemaan tai sairauteen. Tavan harjoittaminen altistaa tytöt ja naiset Epähygieenisissä oloissa oleskeleminen altistaa infektioille ja sairauksille sekä turvattomiin tilanteisiin. Esimerkiksi raiskaukset karjatiloiissa oleskelevien kohdalla ovat yleisiä. (Amgain 2011, 6–7.)

Tutkimusten mukaan 19 % 15–49 vuotiaista nepalilaisista tytöistä ja naisista harjoittavat *chhaupadia*. Urbaaneilla alueilla tavan harjoittaminen on harvinaista mutta käytäntöä ylläpidetään erityisesti vuoristoalueilla, joissa sitä noudattavat 58 % tytöistä ja naisista. Terain läntisellä alueella käytäntöä noudattaa 9 % ja vastaava luku Keski- ja Itä-Terain alueella on 3 %. (Central Bureau of Statistics 2011b, 15.)

4 NEPALILAINEN AVIOLIITTOKÄYTÄNTÖ

Eteläaasialaisessa yhteiskunnassa avioliitolla on vahva merkitys ihmissuhteiden solmimisen kannalta. Vain harvat pariskunnat asuvat yhdessä ilman avioitumista ja lapsen saaminen avioliiton ulkopuolella on vielä harvinaisempaa. Avioliitto nähdään pysyvänä järjestelyinä ja vaikka erotilastoissa onkin nähtävissä kasvua, avioerot ovat edelleen suhteellisen alhaiset kaikissa Etelä-Aasiaan kuuluvissa valtioissa. Tapana on, että kun tyttö tai nainen solmii avioliiton, hän jättää omien vanhempiensa kodin ja muuttaa puolisonsa vanhempien luokse asumaan. Tilastollisesti naiset avioituvat miehiä nuoremmalla iällä. (Choe, Westley & Retherford 2002, 29–30.)

Nepalissa avioliittokäytäntö liittyy kiinteästi järjestettyihin, pakko-, ja lapsiavioliittoihin. Maan laillinen avioliittoikä on 18-vuotta, mutta käytännössä lapsiavioliitot ovat edelleen erittäin yleisiä. Planin tutkimusten mukaan 52,3 % nepalilaisista 20–24-vuotiasta naisista oli avioitunut alle 18-vuotiaana. Lapsiavioliitot olivat yleisimpiä Janajati-nimisen etnisen ryhmän keskuudessa sekä Dalit-ryhmän keskuudessa. (Plan Nepal 2012, I–II.) Aviopuolison valintaan vaikuttaa eniten omien vanhempien mielipide. Edellä mainitun tutkimuksen mukaan noin 63 % nepalilaisten morsianten vanhemmista on päättänyt puolison valinnasta. Pojilla ja miehillä vastaava luku oli 55,9 %. On kuitenkin havaittu, että päätävävalta avioitumiseen liittyvistä asioista on siirtymässä vähitellen vanhemmilta lapsille ja pakko-avioliitosta ollaan hitaasti siirtymässä niin sanottuihin ”rakkaus avioliittoihin”. (Plan Nepal 2012, I–II.)

Nepalissa avioliittoon voi usein liittyä myötjäiskäytäntö (*dowry*), joka tarkoittaa avioitumisen yhteydessä sulhasten suvulle tyttären vanhempien maksamaa summaa tai omaisuutta. Etenkin Terain seudulla myötjäiskäytäntö, jota paikallisesti kutsutaan nimellä *tilak* on erittäin yleinen. Usein vaadittava summa tai omaisuus voi olla niin suuri, että morsiamen vanhemmat kokevat tyttären avioitumisen suurena taloudellisena haasteena. *Tilak* määräytyy yleensä sulhasen koulutustason ja / tai sosiaalisen aseman mukaan. Mitä korkeammassa asemassa sulhanen nähdään, sitä korkeammat ovat

vaatimukset myötäjäisten suhteen. Koska koulutetut tytöt kelpaavat vain koulutetuille sulhasille, korkeiden myötäjäisvaatimusten takia useat vanhemmat haluavat usein naittaa tyttärensä mahdollisimman varhaisella iällä, jotta myötäjäissummat jäisivät alhaisiksi. (Plan Nepal 2012, I–II.)

4.1 Lapsiavioliitto

Lapsiavioliitolla tarkoitetaan avioliittoa, joka on solmittu alle 18-vuotiaan henkilön tai henkilöiden välillä. (Plan Nepal 2012, I–II.) Convention on the Elimination on All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) suositusten mukaisesti alle 18-vuotiaiden lasten ei tulisi astua avioliittoon, sillä ala-ikäisillä ei välttämättä vielä ole kehittynyt avioliittoon tarvittavaa kypsyyttä ja kapasiteettia. (UnWomen, 2013.) Vuoden 2012 tilastojen mukaan 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä 46,2 % liitoista oli lapsiavioliittoja. (Plan Nepal 2012, I–II.) YK:n ihmisoikeusjulistuksessa vuodelta 1948 artiklassa 16 todetaan, että avioliitto tulisi solmia ainoastaan molempien osapuolten vapaasta tahdosta. (YK:n ihmisoikeusjulistus, 1948.) Alle 18-vuotiaisen henkilöiden kohdalla ei voida olla täysin varmoja siitä, ovatko lapsiavioliitoista osalliset henkilöt myöskään solmineet liiton täysin omasta vapaasta tahdostaan.

Lapsiavioliitot Nepalissa ovat erittäin yleisiä ja usein sosiaalisesti hyväksytyjä instituutioita, joita on harjoitettu lukemattomien sukupolvien ajan. Sosiaaliset, kulttuurilliset, poliittiset ja uskonnolliset syyt vaikuttavat lapsiavioliittojen yleisyyteen. Uskonnoilla on ollut vahva vaikutus lapsiavioliittojen harjoittamiseen ja yhteiskunta on jatkanut niiden käyttöä. Poikien kohdalla lapsiavioliitot ovat jokseenkin yleisiä. Uskonnolliset hindutekstit kehottavat vanhempia solmimaan tyttäriensä avioliitot ennen heidän murrosikänsä. Jopa vauvaikäisten lasten avioliitot, joita kutsutaan nimellä *kanyadan* (käännettynä; neitsyen lahja) ovat mahdollisia. (Plan Nepal 2012, I–II.)

Lapsiavioliitolla voi olla lukuisia negatiivisia vaikutuksia tyttöjen henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Varhainen avioliitto usein riistää lapselta mahdollisuuden koulutuk-

seen sekä mahdollisuuteen työllistyä. Kun lapsi on avioliitossa, hänen yleensä vaaditaan käyttäytyvän vaimon roolin mukaisesti. Tämä käytännössä tarkoittaa taloudenhoitajana sekä äitinä olemista mahdollisille lapsille. Lapsiavioliiton osalliset elävät riistettyinä mahdollisuudesta täyspainoiseen lapsuuteen, eikä heillä ole aikaa kehittyä aikuisuuteen rauhassa. (Plan Nepal 2012, 2–3.) Etenkin nuoret tytöt voivat usein jäädä ilman koulutusta tai jopa lukutaidottomaksi, koska avioitumisen jälkeen perhe tai sukulaiset saattavat katsoa koulutuksen hyödyttömäksi avioituneelle tytölle (Plan 2013).

Tutkimusten mukaan useat lapsiavioliittoon joutuneet tytöt kohtaavat henkistä, ja fyysistä väkivaltaa. Tyttöillä on lisäksi suuri riski joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi ja varhaisella iällä koetut raskaudet voivat olla hengenvaarallisia. Tutkimusten mukaan myös sukupuolitautilien tarttumisen riski on suurempi. Tämä johtuu siitä, että pakko-avioliittojen miesosapuolet ovat useimmiten iältään vanhempia ja heillä saattaa olla entuudestaan jokin tarttuva sukupuolitauti, jonka he välittävät puolisolleen. (Plan 2013.)

4.2 Järjestetty- ja pakkoavioliitto

Järjestetty avioliitto on liitto, joka on ulkopuolisen tahon järjestämä, mutta jossa molempien osapuolten tahtoa kuullaan ja otetaan huomioon. Siinä missä pakkoavioliitto on nimensä mukaisesti pakotettu liitto osapuolten välillä, järjestettyavioliitto on vapaaehtoinen, mutta organisoitu ulkopuolisen tahon avulla (esimerkiksi perheen) avulla. (Plan 2013.) Pakkoavioliitot puolestaan liittyvät kiinteästi lapsiavioliittoihin, mutta avioliittoon pakotetun asemassa saattaa olla myös jo täysikäinen henkilö. Pakkoavioliitto on avioliitto, joka on sinetöity vastoin morsiamen tai sulhasen omaa vapaata tahtoa. Länsimaissa pakkoavioliitot ovat laittomia, mutta monissa kehitysmaissa ne ovat edelleen yleisesti hyväksytyjä. (Plan 2013.)

Pakkoavioliittojen syyt ovat moninaisia ja monimutkaisia. Syyt kyseisiin avioliittoihin voivat usein yksilöllisiä, mutta yleisimmiksi aiheuttajiksi voidaan lukea ainakin

sukupuolinen epätasa-arvo, köyhyys, negatiiviset perinteet ja uskonnolliset traditiot, sekä vanhempien epätietoisuus laista. Usein vanhemmat eivät esimerkiksi edes tiedä, että he ovat rikkomassa lakia pakottaessaan etenkin ali-ikäisiä lapsiaan avioon. Viranomaistahot saattavat kehitysmaaympäristössä myös olla tehottomia tai hitaita puuttamaan väärinkäytöksiin. (Plan 2013.)

Konfliktit ja erilaiset katastrofit voivat olla välillisiä pakkoavioliittojen aiheuttajia. Liittoon pakottaminen voi vaikuttaa esimerkiksi katastrofitilanteessa ainoalta keinolta turvata perheen selviäminen, vaikka pakkoavioliittoa ei oltaisi muuten aiemmin harkittukaan. Paras keino pakko-avioliittojen ehkäisyyn on kehitysmaiden elinolojen parantaminen, köyhyyden vähentäminen sekä sukupuolitaso-arvoisen koulutuksen lisääminen (Plan, 2013.) Esimerkiksi Girls Not Bride tekee järjestöyhteistyötä maailmanlaajuisesti ilmiön ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi erityisesti ala-ikäisten tyttöjen ja lasten kohdalla. Pakkoavioliitot ja lapsiavioliitot liittyvät usein kiinteästi toisiinsa. (Girls Not Brides 2013.)

5 NEPAL JA IHMISOIKEUDET

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan ihmisarvoiseen elämään kuuluvia oikeuksia, joihin on oikeus kaikilla yksilöillä kaikissa maissa. Ihmisoikeudet ovat kirjattuina kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja sopimukset allekirjoittaneet valtiot ovat velvollisia kunnioittamaan, suojelemaan ja toimeenpanemaan sopimuksissa mainittuja oikeuksia. (Ulkoasiainministeriö 2013a.) Wienin ihmisoikeuksien maailmankonferenssi vuonna 1993 oli tärkeä edistysaskel ihmisoikeuksien yleisten periaatteiden tunnustamisessa. Tuolloin määriteltiin, että ihmisoikeudet ovat yleismaailmalliset, jakamattomat ja toisistaan riippuvaiset. (Ulkoasiainministeriö 2013a.) Nepal on allekirjoittanut YK:n ihmisoikeussopimuksen ja sitä täydentävät yleissopimukset, kuten kansainvälinen lasten oikeuksien sopimuksen vuodelta 1989 ja naisten oikeuksien sopimuksen vuodelta 1979 sekä lasten oikeuksien yleissopimus (1989).

YK:n yleisessä ihmisoikeussopimuksessa todetaan, että kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Jokainen on oikeutettu kaikkiin julistuksessa esitettyihin oikeuksiin ja vapauksiin ilman minkäänlaista rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaa erotusta. Sopimuksessa todetaan, että jokaisella ihmisellä on oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Sen mukaan ketään ei saa pitää orjana tai orjuutettuna ja että kaikki orjuuden ja orjakaupan muodot on kiellettävä. Sopimus kieltää myös kidutuksen ja muun kaltoin kohtelun, julmat rangaistukset, sekä epäinhimillisen ja alentavan kohtelun. Kaikille tasavertaiset oikeudet siihen, että hänet henkilönä tunnustetaan lain edessä. (YK 1984.)

Sopimuksen mukaan jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sanavapauteen sekä kokoon- tumis- ja yhdistymisvapauteen. Siinä mainitaan jokaiselle kuuluva oikeus äänestää, osallistua politiikkaan ja vapaisiin vaaleihin. Julistuksessa sanotaan myös, että täysi- ikäisillä miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe ilman minkään-

laisesta rodusta, kansalaisuudesta tai uskonnosta johtuvia rajoituksia. Naisilla ja miehillä on sopimuksen mukaan yhtäläiset oikeudet avioliittoon, avioliiton aikana ja sen purkamisen jälkeen. Sopimuksen mukaan avioliiton solmiminen tulisi tapahtua vain osallisten vapaasta ja täydestä suostumuksesta. Kirjattuna on myös, että jokaisella on ihmisellä on oikeus kansalaisuuteen ja keneltäkään ei saa mielivaltaisesti riistää kansalaisuutta eikä evätä oikeutta kansalaisuuden vaihtamiseen. Ihmisillä on oikeus omistaa omaisuutta yksin tai yhdessä muiden kanssa. (YK 1984.)

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus koskee jokaista alle 18-vuotiasta lasta. Yleissopimus hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa vuonna 1989. Sen mukaan kaikki lapset nähdään tasa-arvoisina toisiinsa nähden, heillä on oikeus hyvään elämään ja tekstissä mainitaan, että lasten näkemykset on otettava huomioon. Sopimuksen mukaan lapsen oikeudet ovat aikuisten velvollisuuksia ja että vanhemmilla tai huoltajilla on vastuu lapsensa kasvatuksesta ja huolenpidosta. Sopimuksessa on lukusia kohtia lasten hyvinvointia koskien. Sopimusvaltiot ovat esimerkiksi velvoitettuja turvaamaan lapselle tarpeen tullen hoito sijaishoidon tai adoption kautta, mikäli huoltajat eivät kykene huolehtimaan lapsen hyvinvoinnista itse. Sopimuksen mukaan jokaista lasta on lisäksi suojeltava väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta sekä hyväksikäytöltä. Lapsella on oikeus saada maksuttomasti perusopetusta. (YK 1989.)

Kaikkinaisen naisiin kohdistuvan syrjinnän kieltävä sopimus The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, (CEDAW) hyväksyttiin YK:ssa vuonna 1979. Se astui virallisesti voimaan vuonna 1981. Sopimuksen keskeinen lähtökohta on naisiin kohdistuvan syrjinnän kieltäminen. Naisten ja miesten välinen tasa-arvo nähdään ensisijaisen tärkeänä rauhan ja vakauden saavuttamiselle, taloudelliselle kehitykselle ja ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi maailmanlaajuisesti. (YK 1981.)

Sopimuksessa todetaan, että tasa-arvon toteutuminen edellyttää naisten yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien parantamista ja naisten aseman vahvistamista. Tätä varten naisille on taattava tasavertaiset oikeudet niin poliittiseen, taloudelliseen kuin

kulttuuriseen vaikuttamiseen. Sukupuoli ei myöskään saa olla koulutuksen, terveyden, ravinnon tai työnsaannin este. (YK 1981.) Naisten oikeuksien sopimuksessa on nostettu esille myös perinteisten sukupuoliroolien rajoittava vaikutus naisten elämään. Rajoitettavien nais- ja miesroolien häivyttäminen ja naisten elämänpiirin laajentaminen ovat sopimuksen keskeisiä päämääriä. (YK 1981.)

Vuonna 1992 naisten oikeuksien sopimusta täydennettiin. Siihen lisättiin suositus, jonka mukaan syrjinnän käsite sisältää myös naisiin kohdistuvan väkivallan. Väkiältä todetaan merkittävällä tavalla heikentävän naisten mahdollisuuksia heidän ihmisoikeuksien toteutumiseksi, ja siksi väkiältä voidaan tulkita naisiin kohdistuvan syrjinnän muodoksi. (YK 1981.)

Nepalin valtio on sitoutunut noudattamaan useita ihmisoikeuksiin liittyviä kansallisia toimintasuunnitelmia. National Action Plan On Implementation of the United Nations Security Council Resolutions 1325 & 1820 -nimisessä suunnitelmassa tavoitteisiin sisältyy maan ihmisoikeustilanteen parantaminen, naisten ja tyttöjen tasa-arvon lisääminen ja syrjinnän vähentäminen. Tavoitteena on kirjattu naisten osallisuuden lisääminen maan rauhanrakennusprosessissa. (Government of Nepal 2011, 2–3.) Suunnitelmassa on erityisesti huomioitu vuonna 2006 päättyneen konfliktin vaikutus naisiin ja lapsiin (*conflict affected women*). Suunnitelmassa sanotaan, että valtion täytyy kohdistaa erityistä huomiota naisten ja tyttöjen turvallisuuden takaamiseksi. (Government of Nepal 2011, 21.)

NAP-suunnitelmiin liittyy useita aiempia kohdennettuja strategioita kuten, Sexual Exploitation and Trafficking of Women and Children vuodelta 2002, jonka tarkoitus on puuttua ihmiskauppaan ja prostituutioon. National Plan of Action on Convention for Elimination of All Forms of Discrimination against Women vuodelta 2003 puolestaan käsittelee naisiin kohdistuvaa syrjintää ja National Plan of Action on Human Rights vuodelta 2003 keskittyy ihmisoikeusloukkauksiin.

6 NAISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA JA SYRJINTÄ

Naisiin kohdistuva väkivalta on globaali ilmiö. Se on yksi naisten syrjinnän muoto jota ilmenee kaikissa maissa, sosiaaliluokissa ja kulttuureissa. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa pidetään yhtenä merkittävämpänä ihmisoikeusloukkauksena sekä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen esteenä. (Riski 2009, 10.) Naisiin kohdistuvalla väkivalta voi ilmentyä monella eri tavalla mutta sillä tarkoitetaan yleisesti ottaen sukupuoleen liittyvää väkivaltaa, joka voi olla fyysistä, henkistä, taloudellista tai seksuaalista. Parisuhde- ja perheväkivalta, seksuaalinen väkivalta, sukupuolinen häirintä, ihmiskauppa ja prostituutioon pakottaminen ovat naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja. Naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi luetaan lisäksi tyttöjen sukupuolielinten silpominen, sekä perheen kunniaan perustuvat pahoinpitelyt ja murhat sekä naisiin kohdistuvat joukkoraiskaukset sota- ja konfliktitilanteissa. (Riski 2009, 10–11.) Opinnäytetyön teoriatietoa kerätessä löytyi useita eriäviä tapoja luokitella ja jäsenellä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Tässä luvussa esitellään keskeisiä löydöksiä hyödyntäen muun muassa kansainvälistä väkivallan luokittelujärjestelmää nimeltä Gender-Based Violence Data Management System (GBVIMS) väkivallan luokittelussa.

GBVIMS on kansainvälisen humanitäärisen yhteisön luoma luokittelujärjestelmä. Se on kehitetty, jotta naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvää tietoa voitaisiin kerätä, luokitella ja analysoida yhdenmukaisesti globaalissa kontekstissa. Tiedonhallintajärjestelmä on käytännössä väkivallan eri muotojen luokittelusysteemi. Järjestelmä luotiin, koska lukuiset kansainväliset organisaatiot ja auttajatahot tunnistivat puutteita yhdenmukaisessa tavassa kerätä tutkimustietoa ja raportteja sukupuolittuneen väkivallan teemaan liittyen. GBVIMS on tarkoitettu työkaluksi naisiin kohdistuvan väkivaltatyön tarjoajille ja työntekijöille yhdenmukaisten standardien saavuttamiseksi. (GBVIMS, 2014, 1.) Luokittelujärjestelmän tuottaneessa työryhmässä on ollut mukana UN Population Fund (UNFPA), the International Rescue Committee (IRC) sekä UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), UNICEF ja maailman terveysjärjestö WHO. Luokittelun mukaan naisiin kohdistuva väkivalta jaetaan kuuteen eri perustyyppiin

(*core types*) sekä kuuteen epäsuorasti määriteltävissä olevaa tyyppiin (*indirectly analyzed gender-based violence*). Vaikka yksitaiset naiseen kohdistuvat väkivallanteot voivat usein sisältää enemmän kuin yhden perustyyppin väkivaltaa, luokittelujärjestelmän käyttämisen kannalta on tärkeää, että kukin tapaus raportoidaan vain yhden kategorian alle. Näin ollen vältetään moninkertaiselta ja päällekkäiseltä informaatioilta, joka saattaa vääristää tilastoja ja tutkimustuloksia. (GBVIMS, 2014, 1–2.)

Henkinen väkivalta voi ilmentyä kontrolloimisena, alistamisena tai uhkailuna. Siihen voi liittyä esimerkiksi nimittelyä ja pelottelua. Henkistä väkivaltaa on myös muista ihmissuhteista eristäminen. Taloudellinen väkivalta puolestaan ilmenee esimerkiksi rahojen käytön kontrolloimisena tai työssäkäynnin estämisenä. Fyysistä väkivaltaa on kehoon kohdistuva pahoinpitely tai kaltionkohtelu. Fyysisen väkivallan ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi liikkumisen estäminen, läimäyttely ja lyöminen, potkiminen, pään hakkaaminen sekä ulkoisella objektilla tai aseella tehty väkivalta. (Naisten Linja, 6–7.) Fyysinen pahoinpitely (*physical assault*) määritellään GBVIMS-järjestelmän mukaan fyysiseksi väkivallaksi, mutta joka ei ole luonteeltaan seksuaalista. Esimerkiksi kuristaminen, potkiminen, läimäyttäminen, polttaminen ja lyöminen sekä millä tahansa aseella tehty väkivalta luokitellaan järjestelmän mukaan pahoinpitelyksi. (GBVIMS, 2014, 1.) Henkinen väkivalta (*psychological / emotional abuse*) määritellään henkisen kivun tai vamman tuottamisena. Esimerkkejä henkisestä väkivallasta ovat fyysisellä tai seksuaalisella väkivallalla uhkailu, pelottelu, eristykseen pakottaminen, vainoaminen, häirintä tai epäasiallinen huomauttelu ja esineiden rikkominen. (GBVIMS, 2014, 1.) Väkivallan seurauksena uhrille koituu aina henkisiä ja usein myös fyysisiä vahinkoja. Vaikutuksia heijastuvat myös uhrin lähipiiriin, jotka ovat joutuneet todistamaan läheisen henkilön kokemaa väkivaltaa tai seurauksia. Erityisesti väkivallan uhrin lapset ovat haavoittuvassa asemassa. (Riski 2009, 12.)

Seksuaalinen väkivalta ilmenee seksiin pakottamisena, raiskaamisena, seksuaalisena häpäisemisenä sekä naisten kohtelemisena seksiobjektina. (Naisten Linja, 6-7 i.a.) Raiskaus (*rape*) määritellään kehonsisäiseksi penetraatioiksi, joka on tehty vastoin henkilön tahtoa, joko sukupuolielimeillä, jollakin muulla kehonosalla tai esineellä.

(GBVIMS, 2014, 1.) Seksuaalinen pahoinpitely (*sexual assault*) on GBVIMS luokittelun mukaan seksuaalinen kontakti, joka on tapahtunut vasten henkilön suostumusta, mutta siihen ei ole liittynyt penetraatiota. Esimerkiksi raiskauksen yritys, suuteleminen tai sukupuolielinten koskettaminen luokitellaan seksuaaliseksi pahoinpitelyksi. (GBVIMS, 2014, 1.)

Seksuaalinen hyväksikäyttö (*sexual exploitation / transactional sex*) luokitellaan uhrin ja tekijän valtasuhteen perusteella. Kyseiseen kategoriaan kuuluvat tapaukset, joissa seksuaalisen pahoinpitelyn tai raiskauksen yhteydessä vaihdettiin rahaa tai etuuksia. Seksiorjuus (*sexual slavery*) puolestaan määritellään useammin kuin kerran tapahtuvien ja mahdollisesti useantyyppisen seksuaalisen väkivallan teoilla. Määrittävä tekijä on, että teon kohde on ollut samalla joko a) ihmiskaupan uhri, b) pakotettuna liittymään johonkin aseistettuun ryhmään tai c) vangittuna tai kidnapattuna. (GBVIMS, 2014, 2.)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (*child sexual abuse*) määritellään joko raiskauksena tai seksuaalisena pahoinpitelynä, jonka kohteena on alaikäinen henkilö. Lapsiavioliitolla (*early marriage*) tarkoitetaan pakkoavioliitosten tapauksia, joissa kohteena on ollut alaikäinen henkilö. (GBVIMS, 2014, 2.) Myös pakkoavioliitto (*forced marriage*) on yksi naisiin kohdistuvan väkivallan perusmuodoista. Pakkoavioliitto määritellään avioliittoon pakottamisena vastoin henkilön suostumusta. (GBVIMS, 2014, 1.) Rajoitukset resursseihin, mahdollisuuksiin tai palveluihin (*denial of resources, opportunities or services*) voi ilmetä esimerkiksi kun lähiomaiset vievät pakolla leskelle kuuluvan perinnön tai kun naista estetään harjoittamasta ehkäisyä vastoin hänen tahoa. Tyttöjen koulutusmahdollisuuksien estäminen, jota tapahtuu etenkin kehitysmaaympäristössä luokitellaan tähän kategoriaan. (GBVIMS, 2014, 1.)

Vahingolliseksi perinteiseksi käytännöksi (*harmful traditional practices*) luokitellaan paikallisten sosiaalisten, kulttuurillisten tai uskonnollisten arvojen perusteella tehdyt väkivallan teot. Tällainen väkivalta voi ilmetä esimerkiksi tyttöjen ja naisten sukupuolielinten silpomisena. (GBVIMS, 2014, 2.)

Lähisuhdeväkivalta (*intimate partner violence*) määritellään väkivallaksi, joka tapahtuu läheisessä ihmissuhteessa olevien henkilöiden välillä; esimerkiksi kun kyseessä on aviopuoliso tai ex-partneri. Väkivalta voi esiintyä lukuisten eri väkivallan perustyyppien muodossa. (GBVIMS, 2014, 2.) Perhe- ja parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan perheen jäsenten ja lähisuhteessa elävien välillä tapahtuvaa väkivaltaa, joka yleensä, mutta ei yksinomaan, tapahtuu kodin sisällä. Lähisuhdeväkivalta on usein jatkuvaa ja se pahenee tai raaistuu ajan myötä. Siihen liittyy paljon, salailua, häpeää ja vaikenemista. Pari- ja lähisuhdeväkivalta tähtää, alistamiseen, pelotteluun nöyryyttämiseen ja muuhun vahingoittamiseen fyysisen, henkisen, hengellisen tai taloudellisten muotojen kautta. Lähisuhdeväkivalta on vallan väärinkäyttöä. Väkivallan käyttäjä pyrkii kontrolloimaan läheistä ihmistä ja hänen ajatuksiaan, tekojaan ja tunteitaan väkivaltaisten tekojensa kautta. (Ewalds Toim. 2005, 13.)

Kollektiivisen väkivallan tekijöinä ovat yksittäisten henkilöiden sijaan ihmisryhmät ja sen motiivina voivat olla sosiaaliset, poliittiset tai taloudelliset tavoitteet. Kollektiivista väkivaltaa tapahtuu sosiaalisten päämäärien edistämiseksi. Se voi ilmentyä esimerkiksi organisoitujen ryhmien vihan synnyttämänä rikoksina, terrorisointina tai häirintänä. Suurten ryhmien väkivaltaisilla teoilla voi olla lukuisia eri motiiveja. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano Toim. 23–24.)

Kunniaväkivallalla viitataan henkilön psyykkiseen painostukseen ja / tai väkivaltaan tilanteessa, jossa väkivallan kohteeksi joutunut henkilö epäillään yhteisöllisten siveysperiaatteiden rikkomisesta tai loukkaamisesta. Siihen liittyy ajatusmalli, jonka mukaan kunnia on koko suvun tai perheen yhteinen asia. Yksilön teot nähdään ikään kuin vaikuttavan koko yhteisön kunniaan. Näin ollen kaikilta perheen tai suvun jäseniltä odotetaan tietyn seksuaalimoraalin mukaista ja usein siveellistä käyttäytymistä. Kunniaväkivaltaan liittyy, että sen tekijät kokevat, että väkivalta tai sillä uhkaaminen on oikeutettua. Erityispiirteenä saattaa lisäksi olla, että joku tekijöistä voi olla ulkomailla. (THL i.a.)

Kunniaan liittyvä väkivalta on usein tyypillisimmillään kontrollointia eli rajoittamista,

uhkailua ja pakottamista eristämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi koulutusvalintojen, sosiaalisten suhteiden ja vapaa-ajanvieron rajoittamista. Lähisuhde- ja perheväkivallan lailla kunniaan liittyvä väkivalta voi pahimmillaan johtaa kuolemaan. Väärinkäsitysten ja ennakkoluulojen välttämiseksi on tärkeää ymmärtää, ettei kaikki kunnia-ajatteluun liittyvät riitatilanteet tai erimielisyydet eivät kuitenkaan johda automaattisesti väkivaltaan. Usein ristiriitatilanteet voidaan ratkaista myös rauhanomaisesti. Kunniaan liittyvä väkivalta voi sisältää yhteneväisiä piirteitä parisuhdeväkivaltaan ja lapsen kaltionkohteluun liittyen. Useita väkivallan ehkäisytyössä käytössä olevia keinoja sovelletaankin onnistuneesti myös kunniaan liittyvän väkivallan vastaisessa työssä. (THL i.a.)

Syrjinnällä tarkoitetaan ihmisten erilaiseen asemaan asettamista ilman hyväksyttävää perustetta tai muuten eriarvoista kohtelua. Syrjintää voi ilmentyä esimerkiksi vihamielisen, uhkaavan tai halventavan käytöksen kautta. Myös nöyryyttävän ilmapiirin luominen tai siihen liittyvien käskyjen antaminen toiselle voi olla syrjintää. (Amnesty 2013.) YK:n ihmisoikeuksien yleissopimuksessa on tunnustettu jokaiselle ihmiselle samanlaiset oikeudet ilman minkäänlaista rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää. (YK 1948.) Syrjintää voi tapahtua esimerkiksi etnisen tai kansallisen alkuperän, iän, sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Syrjintää jota tapahtuu useammalla kuin yhdellä perusteella, kutsutaan moniperustaiseksi syrjinnäksi. Moniperusteinen syrjintä voidaan jakaa kolmeen erilaiseen tyyppiin; monikertainen, kumulatiivinen ja risteävä syrjintä. (Amnesty 2013.)

Monikertaisella syrjinnällä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen joutuu syrjityksi useammassa kuin yhdessä tilanteessa, mutta näissä tapauksissa eri perusteella. Kumulatiivinen syrjintä puolestaan on syrjintää samassa tilanteessa, mutta useamman syyn perusteella. Kumulatiivinen syrjintä voi ilmetä esimerkiksi kun romaninainen hakee töitä ja joutuu syrjityksi sukupuolen sekä etnisen taustan takia. (Amnesty 2013.)

Risteävällä syrjinnällä tarkoitetaan sitä, kun erilaiset syrjintäperusteet risteävät yhdessä ja muodostavat erityisiä syrjinnän muotoja. Esimerkkinä risteävästä syrjinnästä voi olla tilanne, jossa johonkin uskontoon kuuluva henkilö kokee syrjintää iän, uskonnon ja sukupuolen perusteella, mutta kun kyse ei ole puhtaasti minkään yhden tai useamman eritellyn perusteen takia. (Amnesty 2013.)

7 LESKEKSI JÄÄNEIDEN NAISTEN ASEMA

Leskinaiset ovat yksi haavoittuvimmista ja marginalisoiduimmista ryhmistä nepalilaisessa yhteiskunnassa. He kohtaavat laajalti syrjintää, väkivaltaa ja muita ihmisoikeusrikkomuksia. Joissain tapauksissa leski nähdään ilman mitään todisteita syyllisenä miehensä kuolemaan ja heidät nähdään taikauskoisten perinteiden takia pahanonnen tuojina. Leskeyteen liittyy vahva stigma, jota miehensä menettäneet naiset joutuvat kantamaan usein koko loppuelämänsä ajan. Leskinaisten tilannetta pahentaa lukutaidottomuus ja koulutuksen puute, joka johtaa työttömyyteen ja köyhyyteen. (WHR 2009, 5–6.) 75,4 % nepalin leskinaisista ovat avioituneet 10–19 vuoden ikäisenä. (Central Bureau of Statistics 2011a, 4–5). Luku kertoo osaltaan suuresta lapsiavioliittojen määrästä. Monet naisista jäävät leskeksi myös huomattavan nuorella iällä; vuonna 2004 tehdyn tutkimuksen mukaan 67 % leskinaisista olivat iältään 20–35-vuotiaita ja heillä oli keskimäärin 3–4 lasta (WHR 2009, 5).

Leskinaisten tilanteesta ei kuitenkaan voida tehdä rajuja yleistyksiä. Moderneissa eteläaasialaisissa perheissä naiset saavat elää loppuun asti täysivaltaisina perheenjäseninä vaikka olisivatkin jääneet leskeksi. Monet naisista valitsevat myös vapaaehtoisesti yksinkertaisen elämäntavan. Nuoren lesken on nykyisin entistä ja hyväksytympää avioitua uudelleen, mutta stigma, jonka leskeyteen liittyy on usein vaikea poistaa. Uuden aviomiehen perhe saattaa suhtautua naiseen epäluuloisesti ja syrjiä häntä tai hänen lapsiaan. (Väestöliitto 2006, 35.)

7.1 Leskeyteen liittyvät käytännöt

Nepalissa varhaisella iällä leskeksi jääneitä tyttöjä kutsutaan nimellä *vaikalya*. Sana tarkoittaa vapaasti suomeksi käännettynä epätäydellisyyttä, heikkoutta tai vikaa. (Monier Williams, 2008). Kuten leskinaista tarkoittavan nepalinkielisen sana kohdalla,

voidaan myös lapsileskeyttä kuvaavan termin kohdalla huomata, että sanaan liittyy negatiivinen konnotaatio.

Perinteisesti leskeksi jääneet naiset ovat joutuneet noudattamaan tiettyjä traditioita, jotka liittyvät niin pukeutumisen- kuin tapakulttuuriinkin. Leskeksi jääneet naiset ovat miehensä kuoltua pakotettu pukeutumaan valkoisiin vaatteisiin, jotka erottavat heidän ulkoisesti muusta yhteisöstä. Tapana on ollut ajatus, että leskinaisiin koskeminen tai heidän kanssaan ateriointi ”saastuttaa”, he ovat yhteiskunnan syrjimiä ja pakotettuja ulkopuolisuuteen. Leskinaiset ovat perinteisen mukaan saaneet syödä vain yhden aterian päivässä ja esimerkiksi mausteiden käyttö on ollut heiltä kiellettyä. (WHR 2009, 5–6.) Vaikka monet vanhoista perinteistä leskinaisten kohteluun ja heidän tapoihinsa liittyen ovat hitaasti poistumassa käytöstä urbaaneilla alueilla kuten Kathmandun laaksossa, perinteitä harjoitetaan yhä etenkin syrjäisillä maaseutukylillä. (Thapa, 2013.) Leskeksi jääneet naiset voivat lisäksi kohdata syytöksiä noituudesta, joka on yleistä eteläaasialaisessa kulttuurissa. Esimerkiksi HIV-epidemiaa on jossain yhteisöissä pidetty leskinaisien aiheuttamana ja syytökset ovat johtaneet väkivaltaan leskinaisia kohtaan. (UN 2001, 3.)

Usein miehensä menettäneet naiset pakotetaan miehen lähisukulaisten taholta jättämään kotinsa, vaikka laillisesti heille kuuluisikin osa perinnöstä. Lesket elävät taloudellisesti erittäin heikossa asemassa, sillä usein miehen perintö joka laillisesti heille kuuluisi jää saamatta hitaan ja toimimattoman oikeusjärjestelmän takia. (WHR 2009, 5–6.) Leskenä elävät naiset joutuvat usein pärjäämään taloudellisesti omillaan, usein ilman lukutaitoa tai aiempaa ammatillista koulusta, jolloin työn löytäminen on erittäin haastavaa. Useimmat leskeksi jääneistä naisista elävät köyhyysrajan alapuolella ja osa naisista ajautuu haavoittuvan asemansa johdosta prostituutioon tai ihmiskaupan uhreiksi. (WHR 2013, 8.)

Kehitysmaaympäristössä on yleistä, että leskeksi jääneet miehet avioituvat uudelleen heidän vaimonsa kuoltua, mutta leskeksi jääneiden naisten kohdalla tilanne on päinvastainen; heidän on uudelleen avioituminen on nähty sosiaalisesti epäsovivana. (UN 2001,

3.) Käytössä on kuitenkin ollut perinne, että aviomiehen veli saattaa ottaa veljensä lesken vaimokseen, usein vastoin tytön tai naisen omaa suostumusta. Tällöin kuolleen aviomiehen sukulaiset välttävät vastuun maksaa uudelleen avioitumisesta myötäjäiset, koska avioliitto solmitaan perheen sisäisesti. (WHR 2013, 8–9.)

7.2 Varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten erityishaasteita

Tyttöjen avioituminen ennen murrosikää on yleinen käytäntö etenkin Terain alueella tiettyjen kastiryhmien sisällä. Tytöt päätyvät avioliittoon ennen kuin heillä on mahdollisuus käydä koulu ja valmistua ammattiin, mikä tekee heistä taloudellisesti erityisen riippuvaisia puolisoista ja puolison perheestä. (WHR 2014, 3.)

Terain alueella on yleisesti voimassa käytäntö, joka poikkeaa yleisestä hindulaisesta häätöseremoniasta, jonka yhteydessä morsian muuttaa sulhasen taloon. Terai alueella sulhanen toisinaan odottaa, että lapsimorsian on tavoittanut murrosiän ja vasta tytön ensimmäisten kuukautisten yhteydessä hän muuttaa miehensä luo. Monissa tapauksissa aviomies on kuitenkin jo saattanut kuolla tai kadota ennen lapsivaimon muuttamista miehensä kotiin. Joissakin tapauksissa lapsimorsiamet eivät ole koskaan edes tavanneet aviomiestänsä, mutta he silti joutuvat kohtaamaan leskeyden stigman loppuikänsä ajan ja koska avioliitto on jo solmittu, heidän luokitellaan leskiksi. (WHR 2014, 3.)

Joulukuussa 2009 WHR yhdessä Pro Public -järjestön kanssa laittoivat vireille syytteen lapsileskiin kohdistuviin ihmisoikeusrikkomuksiin liittyen. Kolme vuotta myöhemmin, toukokuussa 2012 Nepaliläin korkein oikeus julkisti päätöksen, että lapsileskiin kohdistuvat ihmisoikeusrikkomukset ovat lainvastaisia. Päätöksen jälkeen The Ministry of Women, Children and Social Welfare lupasi perustaa työryhmän, jotta voitaisiin lapsileskiin kohdistuvat vahingolliset perinteet voitaisiin eliminoida. Ministeriö lupasi tällöin, että lapsileskien todellinen lukumäärä selvitettäisiin ja heidän elinolosuhteistaan parannettaisiin. Ministeriön mukaan se tulisi myös lisäämään tietoisuutta lapsileskien tilanteeseen liittyen. (WHR 2012, 1.) Kevääseen 2014 mennessä ei kuitenkaan ole

löytynyt viitteitä sitä, että ministeriö olisi pitänyt lupauksiaan lapsileskien tilanteen selvittämiseksi tai parantamiseksi.

Leskeksi jääneet lapset kohtaavat kehitysmaaympäristössä usein kolminkertaisia haasteita sukupuolen, avioliitto statuksen ja nuoren ikänsä vuoksi. Erittäin vähän tutkimustietoa ja dataa on kerätty lapsileskiin liittyen. Vaikka Unicef ja YK ovat perustaneet useita lapsiavioliittoon liittyviä ohjelmia, varhaisella iällä leskeksi jääneet tytöt ja naiset ovat yhä ilman riittävää tukea ja apua järjestöjen ja valtioiden taholta. Useissa kehitysmaissa on tapana, että alaikäinen leski tyttö naitetaan kuolleen aviomiehensä veljelle. Käytännön takana on ollut ajatus turvata tytölle elanto, mutta käytännössä useat tytöt ja nuoret naiset päätyvät koti-orjiksi miehensä suvulle. (Owen i.a.) Koulutuksen puute on yksi lapsileskien erityishaasteista. Varhaisella iällä avioituneet tytöt eivät usein kouluttaudu lainkaan tai jättävät jo aloitetun opiskelun kesken avioitumisen vuoksi. (Plan Nepal 2012, 34).

Usein miehensä menettäneet naiset pakotetaan miehen lähisukulaisten taholta jättämään kotinsa, vaikka laillisesti heille kuuluisikin osa perinnöstä. Lesket elävät taloudellisesti erittäin heikossa asemassa, sillä usein miehen perintö joka laillisesti heille kuuluisi jää saamatta hitaan ja toimimattoman oikeusjärjestelmän takia. (WHR 2009, 5–6.) Lapsileskien kohdalla voidaan olettaa, että heidän nuoren ikänsä vuoksi omien etujen ajaminen ja oikeuksien hankkiminen esimerkiksi perintöön liittyen on erityisen haastavaa.

Valtio myöntää leskiksi jääneille naisille taloudellista tukea toimeentulotuen muodossa, joka on 500 rupiaa per kuukausi (noin 3,70 euroa). Nepalissa ei kuitenkaan ole tämän riittämättömän valtion tuen lisäksi olemassa esimerkiksi mitään kunnallisia sosiaalipalveluita, jotka olisivat erityisesti suunnattu leskeksi jääneille naisille tai lapsileskille. Women for Human Rights järjestö on alan pioneerina toiminut järjestö, jolla on pitkäaikainen asiantuntijuus leskinaisten tilanteeseen liittyen Nepalissa. Leskinaisten aseman parantamiseksi on järjestetty lisäksi joitakin hankemuotoisia projekteja lähinnä kansainvälisten järjestöjen taholta, mutta pitkäjänteistä valtion tukemaa sosiaalityön

työmuotoa, joka keskittyisi leskinaisten auttamiseksi ei toistaiseksi ole Nepalissa tarjolla.

8 WOMEN FOR HUMAN RIGHTS TYÖYHTEISÖTAHO

Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä nepalilaisen ihmisoikeusjärjestön Women for Human Rights (WHR) kanssa. Idea tutkimuksen aiheeseen tuli järjestön taholta ja yhteistyötaho on sitoutunut välittämään tutkimuksessa tarvittavaa tietoa ja esimerkiksi tulkkausapua teemahaastatteluiden järjestämiseksi sekä avustamaan tutkimusjoukon hankkimisessa.

WHR on vuonna 1994 perustettu avioliiton ulkopuolella elävien naisten (*single women*) oikeuksia ajava voitto tavoittelematon järjestö. Järjestön perustamisen aikoihin leskinaisten oikeuksia ei Nepalissa varsinaisesti pidetty ihmisoikeuskysymyksenä ja organisaatio on toiminut pioneerinä alalla. (WHR 2013, 3–4.)

WHR lanseerasi sanan *single women* käytön, koska nepalinkieliseen sanaan ”leski” liittyy vahva negatiivinen stigma. Positiivisemmän termin avulla on pyritty parantamaan yhteiskunnan suhtautumista yksineläviä ja leskinaisia kohtaan. WHR määrittelee asiakasryhmäkseen *single women*- joukkoon kuuluvat henkilöt, joita ovat; yksinelävät naiset joiden aviomies on kuollut, kadonnut tai jotka ovat asumuserossa tai eronneet. Määrittelyyn kuuluu järjestön mukaan myös yli 35-vuotiaat naiset, jotka elävät yksin. (WHR 2013, 9–12.) 99% organisaation asiakkaista on kuitenkin juuri leskeksi jääneitä naisia. Järjestön jäsenenä ja asiakkaina on yhteensä noin 45 000 yksinelävää naista, joista suurin osa on alle 45-vuotiaita. (WHR 2009, 5–9.)

Organisaatio ylläpitää viittä turvakotia (*chhahari*) eri puolilla Nepalia. Järjestö tarjoaa lisäksi kaikissa Nepaliläisissä toteutettavaa vertaistukitoimintaa, lakiasioihin liittyvää neuvontaa ja sosiaaliohjausta. Järjestö organisoii asiakkailleen työhön tähtäävää koulutusta ja tukee ammatinvalinnassa sekä itsenäistymisessä. Toimintaa järjestetään jokaisessa Nepaliläisessä ja järjestön keskustoimisto sijaitsee Kathmandussa, jossa käsin työtä koordinoidaan ja hallinnoidaan. (WHR 2013, 5–11.)

Järjestö toimii ruohonjuuritasolla sekä aktiivisen vaikuttamistyön kautta poliittisessa päätöksenteossa. Työhön liittyy laaja-alaista tiedotusta ja kampanjointia sekä ennaltaehkäisevää työtä. WHR pyrkii tuottamaan ajantasaista tietoa yksinelävien- ja leskeksi jääneiden naisten ihmisoikeustilanteesta. Yhteistyötä tehdään lukuisten kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. (WHR 2013, 5–11.)

9 AIEMMAT TUTKIMUKSET

‘Highlight on the Status of Single Women (Widows) in Nepal on WHR:n kokoama julkaisu, jossa esitellään yksineläviin naisiin liittyviä väestötilastoja (Population and Housing Census 2011 by Central Bureau of Statistics). Tilastoraportti on hyödyllinen tilastollinen lähde, josta käy ilmi esimerkiksi lukutaitoprosenttiin, koulutukseen ja terveyteen liittyviä seikkoja yksinelävien naisten kohdalla. Julkaisussa ei kuitenkaan ole tilastojen analysointia, vaan ainoastaan esitys datasta. Tilastot on poimittu väestötutkimuksesta nimeltä National Population and Housing Census 2011 (Central Bureau of Statistics, 2011), joka on kattava tilastollinen raportti nepalin väestön elinolosuhteista. Raportti sisältää dataa liittyen maantieteellisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin seikkoihin.

Are We Forgotten Women? A study on the Status of Low-Income Single Women in India on National Forum for Single Women’s Rightsin julkaisu vuodelta 2011. Tutkimuksessa käsitellään Intiassa asuvien yksinelävien naisten sosiaalista asemaa ja tilannetta. (National Forum for Single Women’s Rights 2011.) On yleisesti tiedossa, että Intian ja Nepalin kulttuureissa on paljon yhteisiä piirteitä ja esimerkiksi leskeyteen liittyvät käytännöt ovat osittain maissa samankaltaiset. Tämä Intiassa toteutettu tutkimus voi osaltaan auttaa ymmärtämään leskeyteen liittyviä aihepiirejä ja olla hyödyllinen lähde opinnäytteen kannalta.

The Situation Analysis of Single Women (Widow) on pääasiassa määrällinen tutkimus, jossa kartoitetaan leskeksi jääneiden naisten asemaa Makawanpur Gadhi ja Nibuwater nimisillä alueilla Nepalissa. Tutkimuksesta käy ilmi useita sosio-ekonomisia tekijöitä, joiden nähdään vaikuttavat kohderyhmän elämään ja sen laatuun. (Chamling 2008.)

Kati Mattisen opinnäytetyö vuodelta 2005 (“Jos nainen lepää, sakaali vei kanat” Tyttöjen ja naisten asema Nepalissa) kartoittaa tyttöjen ja naisten asemaa Nepalilaisessa yhteiskunnassa. Työ keskittyy kuvaamaan tyttöjen ja naisten sosiaalista tilannetta yleisellä tasolla, mutta ei syvemmin erittele leskinaisten tilannetta suhteessa muuhun väestöön. Kyseinen opinnäytetyö on hyödyllinen esimerkki tutkimuksen toteuttamisesta naisten asemaan liittyvissä kysymyksissä nepalilaisessa yhteiskunnassa.

10 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön toteutettiin laadullisena tutkimuksena käyttäen aineistona puoli-strukturoitua teemahaastattelumenetelmää vuonna 2014 Nepalissa. Työ toteutettiin yhteistyössä paikallisen Women For Human Rights ihmisoikeusjärjestön kanssa, joka oli tilannut tutkimuksen.

10.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella Terain alueella asuvien varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten asemaa ihmisoikeusperspektiivistä käsin. Tavoitteena on selvittää millaisia haasteita ja mahdollista syrjintää; väkivaltaa; tai ihmisoikeuksien rikkomista kohderyhmän on havaittu nykypäivänä kohtaavan. Tutkimuksen avulla pyritään lisäksi selvittämään millaisia palveluita lapsileskille on tällä hetkellä tarjolla ja miten palveluntarjontaa tulisi paikallisten sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta kehittää edelleen.

Opinnäytetyön tarve kumpusi leskinaisten parissa työskentelevältä nepalilaiselta ihmisoikeusjärjestöltä (WHR). Järjestön mukaan lapsileskien tämänhetkistä sosiaalista asemaa ja heihin kohdistuvia ihmisoikeusrikkomuksia sekä syrjintää tulisi tutkia lisää, sillä aiheesta ei ole olemassa, ajantasaisia laadullisia tutkimuksia, jotka tukisivat työmuotojen kehittämistä ja siksi opinnäytetyölle oli olemassa todellinen tarve.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa materiaalia, joka hyödyttäisi niin paikallisia järjestöjä, kehitysmaayhteistyötahoja kuin kohderyhmää itseäänkin. Tutkimuksen tuloksia ja johtopäätöksiä voidaan tulevaisuudessa hyödyntää järjestön toimintaa suunniteltaessa. Opinnäytetyö voi lisäksi hyödyttää aiheesta kiinnostuneita sosiaalialan opiskelijoita ja työntekijöitä.

10.2 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Aineistona käytetään puolistrukturoiduin teemahaastattelumenetelmin kerättyä tietoa. Kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan aineistokeruu- ja analyysitapaa, jossa aineiston kokoaminen ja käsittely nivoutuvat yhteen (Aaltola & Valli 2001, 20–22). Laadullisen tutkimuksen toteuttamisessa on erityisen tärkeää perehtyä tutkimuksen aihepiiriin ja viitekehykseen ennen varsinaista aineistonkeruuta ja analyysiä. Menetelmän vaarana on liiallinen tulkinta tai toisaalta tutkimustiedon irralliseksi jääminen. (Aaltola & Valli 2001, 20–22.) Kvalitatiivisen aineiston keruu tapahtuu yleensä teemahaastattelun kautta, jonka analysointi toteutetaan teemaluokittelun avulla. (Toivonen 1999, 120).

Koska opinnäytetyö toteutettiin vieraassa kulttuurissa, aiheeseen perehdyttiin mahdollisimman monipuolisesti ja kattavasti edeltä käsin teorian ja paikallisten sosiaalialan työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen kautta. Aihepiiri ja maan yleinen kulttuuri olivat entuudestaan työn toteuttajalle jo suurelta osin tuttuja. Ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista opinnäytetyön tekijä oli nimittäin suorittanut kohdemaassa kolmen kuukauden työharjoittelun leskinaisten parissa tehtävässä ihmisoikeustyössä.

Aineisto kerättiin haastatteleamalla Terain alueella työskentelevien sosiaalialan työntekijöitä, joilla on ollut useampien vuosien kokemus auttamistyöstä varhaisella iällä leskeksi jääneiden lasten ja naisten parissa. Kyseiseen tutkimusjoukkoon päädyttiin, koska lapsileskien omat haastattelut olisivat olleet erittäin haasteellista organisoida tämän tutkimusprosessin puitteissa. Huonojen kulkuyhteyksien ja pitkien välimatkojen vuoksi pelkkä lapsileskien paikallistaminen sekä erilaisten tutkimuslupien hankkiminen paikallisilta viranomaisilta olisi vaatinut opinnäytetyön toteuttajalta kohtuuttoman suuria resursseja. Haasteena olisi myös ollut korruption liittyvät ongelmat, sillä usein viranomaisilta anottaviin lupiin liittyy lahjusten antamista, johon työn tekijä ei olisi eettisistä syistä suostunut. Resurssipulan vuoksi yhteistyötaho WHR:llä ei ollut myöskään resursseja lapsileskien haastattelututkimuksen tukemiseen esimerkiksi tulkkien osalta, koska tutkimusjoukon paikallistaminen olisi saattanut kestää useitakin

viikkoja, joiden osalta oltaisiin jouduttu kustantamaan myös tulkkien matka- ja majoituskulut.. Myös haastattelututkimukseen osallistumiseen liittyvien suostumusten hankkiminen lapsileskiltä ja heidän huoltajiltaan olisi tuonut lisäksi omat haasteensa. Edeltämämainituista syistä johtuen koko tutkimuksen onnistuminen olisi saattanut pahimmassa tapauksessa olla vaakalaudalla ja tutkimusjoukkona päätettiin käyttää lapsileskien sijaan heitä kohdanneita sosiaalialan työntekijöitä.

Haastattelut suoritettiin kohdemaassa Nepalissa keväällä 2014. Osallistujia lähestyttiin aluksi kertomalla heille tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista ja heiltä pyydettiin suostumus haastattelun käyttämisestä tutkimuskäyttöön. Haastatteluja varten pyrittiin hankkimaan mahdollisimman monta englannin kielen taitoista haastateltavaa, jotta tulkkauksen käyttäminen olisi mahdollisimman vähäistä. Koska kukaan haastatteluun osallistuvista henkilöistä ei kuitenkaan osannut riittävästi englannin kieltä, päädyttiin haastattelutilanteissa käyttämään apuna tulkkia. Tulkkina toiminut henkilö puhui erittäin sujuvaa englantia sekä nepalin kieltä. Hän oli erittäin hyvin perehtynyt aiheeseen työnsä kautta WHR:llä, mikä toimi etuna tulkkauksessa ja tarkentavien kysymysten esittämisessä. Haastatteluiden toteutukseen varattiin aikaa noin puolitoista tuntia per haastattelu, ja keskustelut nauhoitettiin myöhempää analyysia varten. Litteroinnin jälkeen haastatteluaineisto käännettiin suomen kielelle.

Tutkimusjoukko koostuu kuudesta Terain alueella leskinaisten parissa työskentelevästä naisesta. Yhteisiä tekijöitä tutkimukseen osallistuvien haastateltavien välillä ovat nepalilaisuus ja useiden vuosien työkokemus ihmisoikeustyössä Terain alueella Nepalissa leskinaisten parissa. Haastateltavien työkokemus kentällä vaihtelee kolmen ja kuuden vuoden välillä. Kolmella vastaajista on kolmen vuoden työkokemus, yhdellä viiden vuoden ja kahdella kuuden vuoden työkokemus. He ovat kaikki suorittaneet peruskoulun ja yksi vastaajista on suorittanut lisäksi alemman korkeakoulututkinnon. Kaikki haastateltavat ovat kohdanneet työnsä kautta useita kymmeniä lapsileskiä. Työnsä lisäksi kaikki vastaajista ovat asuneet Terain alueella useiden vuosien ajan, joten voidaan olettaa, että heille on syntynyt arvokasta paikallistietämystä alueensa

lapsileskien tilanteesta. Haastateltavat työskentelevät Baran, Dhanushan, Mahattorin, Parsan, Saptarin ja Siharan piirikunnissa.

Teemahaastattelussa pyritään keräämään aineisto, jonka perusteella voidaan luotettavasti tehdä tutkittavana olevaa ilmiötä koskevia johtopäätöksiä. Suunnitteluvaiheen tärkeimpiä tehtäviä on haastatteluteemojen suunnittelu. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 66.) Haastattelun teemat hahmottuvat vasta teoriaosuuteen perehtymisen myötä. Haastattelurunko laaditaan teema-alueittain ja haastattelukysymykset eivät ole tarkasti määriteltyjä eikä kysymysluetteloa noudateta yksityiskohtaisesti. Itse haastattelutilanteessa teema-alueet kuitenkin tarkennetaan kysymyksillä. Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu, että sekä haastattelija että haastateltava toimivat kysymysten tarkentajina. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 66.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset puolestaan ovat kaikille vastaajille samat, mutta vastauksia ei sidota valmiisiin vaihtoehtoihin ja vastaajat voivat vastata omin sanoin kysymyksiin. Tässä haastattelumenetelmässä kysymykset voivat myös olla ennalta kirjattuja, mutta haastattelussa sanamuotoja voi vaihtaa ja kysymyksiä voi tarkentaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.) Eräiden tukijoiden mukaan puolistrukturoidussa teemahaastattelussa kysymysten muoto on kaikille vastaajille sama, mutta haastateltava voi esimerkiksi vaihdella niiden järjestystä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.)

Puolistrukturoidun teemahaastattelun käyttö tässä opinnäytetyössä oli perusteltua, sillä tutkimusaihe oli laaja ja koski haastateltavien pitkällä aikavälillä karttuneita havaintoja asiakastyössä. Valittu menetelmä mahdollisti tarkentavien kysymysten esittämisen, joten mahdollisten väärinkäsitysten riski väheni. Koska käytössä olivat valmiit kysymykset, voitiin olettaa, että aineiston analysointi tulisi olemaan johdonmukaisempaa ja aiheesta voitaisiin saada yksityiskohtaisempaa tietoa. Puolistrukturoidun menetelmän käyttöä voitiin perustella myös kielenkääntämisen tuomien haasteiden takia. Valmiit kysymykset helpottivat aineiston analysoinnissa ja kääntämistyössä. Tutkimuksen lähtökohtana oli saada kattavaa tietoa varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten tilanteesta, sekä selvittää miten heille tarjottavia sosiaalisia palveluita tulisi

työntekijöiden näkökulmasta kehittää. Puolistrukturoitu teemahaastattelu mahdollisti sellaistenkin aiheiden esiin nouseminen, joita ei ennalta osattu ottaa huomioon.

Teemahaastattelut analysoidaan yleensä tyypittelyn eli vastausten luokittelun kautta. Jotta voidaan olla varmoja luokittelun oikeellisuudesta, haastattelut ensin puretaan tekstimuotoon eli litteroidaan, minkä jälkeen ne analysoidaan. (Toivonen 1999, 120.) Tämä opinnäytetyö noudattaa menetelmänä edellä mainittua kaavaa ja hyödyntää analyysimenetelmänä sisällönanalyysia. Analyysivaiheessa pyrittiin huomioimaan vastausten kulttuurillinen konteksti ja työn teoriapohja. Vastajat numeroitiin satunnaisesti (V1–V6).

Sisällönanalyysin kolme päätavoitetta on saada tietoa kommunikaation tuottajasta, kommunikaation sisällöstä sekä kommunikaation vastaanottajista ja vaikutuksista. Analysoidessa tarkastellaan aineiston sisällön osia. Tulkinta ei rakennu minkään tiukasti säädellyn normiston tai mittauksen perusteella, vaan materiaalin oman sisällön pohjalta. Sisällönanalyysissa tutkijan oletetaan sisäistäneen tutkittavan aihepiirin tarpeeksi hyvin voidakseen tehdä aineistosta päätelmiä. (Toivonen 1999, 125–126.)

Teemahaastatteluiden kautta hankittu tieto ja sisällönanalyysin käyttäminen menetelmänä oli perusteltua, koska tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa lapsileskien tilannetta sekä palveluiden kehittämideoita ja rakentaa johtopäätöksen aineiston perusteella. Sisällönanalyysin valitseminen analyysimetodiksi oli perusteltua myös siksi, että päättötyön tekijä oli perehtynyt tutkittavaan ilmiöön ennalta riittävästi. Tekijä oli tutustunut kattavasti saatavilla olevaan teoriakirjallisuuteen sekä saanut tietoa käytännön kokemusten kautta. Toteutetut teemahaastattelut analysoitiin luokittelun perusteella. Tämän analyysin pohjalta rakennettiin lopulta tutkimuksen johtopäätökset.

11 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa ennen kaikkea aineistonkeruumenetelmät. Kvalitatiiviselta tutkimukselta ei voida edellyttää, että se selvittäisi tutkittavan ilmiön yleisyyden tarkasti, mutta sen kautta tulisi ilmetä suhteellisen tarkkaa tietoa ilmiöön ja sen yleisyyteen liittyen. (Toivonen 199, 111.) Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa on otettava huomioon, että ei voida olla täysin varmoja haastatteluissa kerättyjen vastausten todenmukaisuudesta. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi kuitenkin se, että haastattelut suoritettiin anonyymisti, jolloin voidaan olettaa, että todenmukaisten ja rehellisten vastausten saamisen mahdollisuus kasvoi. Puolistrukturoitu teemahaastattelu menetelmänä mahdollistaa tarkentavien kysymysten esittämisen ja syvällisemmän keskustelun aiheesta, jolloin väärinkäsitysten todennäköisyys vähenee (Hirsjärvi & Hurme 2001, 66).

Tulkin käyttäminen teemahaastattelussa aiheutti luotettavuuteen liittyviä haasteita, sillä tutkimuksen tekijä ei voinut olla täysin varma siitä, kääntääkö tulkit vastaukset sanatarkasti ja muuttuivatko vastausten merkitykset käännettyinä. Tulkkina käytettiin kuitenkin henkilöä, joka oli jo valmiiksi perillä ihmisoikeuksiin liittyvistä teemoista ja erityisesti leskien asemaan Nepalissa erikoistunutta paikallista sosiaalialan työntekijää. Tulkki kykeni tarpeen tullen avustamaan tarkentavien kysymysten esittämisessä, kun niitä ilmeni. Myös vastausten suomentamisessa todennäköisesti menetettiin vastauksista tiettyjä merkityksiä, jotka saattavat vaikuttaa tutkimustulosten luotettavuuteen.

Intimiteettisuojaan säilyttämiseksi haastateltavien henkilöllisyys pidetään salassa ja vastaukset käsiteltiin niin, että ketään yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa julkaistavasta opinnäytetyöstä. Haastattelut suoritettiin paikassa, jossa voitiin olla varma, että kukaan ulkopuolinen henkilö ei kuullut keskustelua. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 12–13.)

Opinnäytetyön tavoite oli suorittaa haastattelut mahdollisimman eettisesti ja haastateltaville kerrottiin ennen haastattelujen suorittamista, että heillä on oikeus olla vastaamatta mihinkään kysymykseen ja että he saavat kertoa mielipiteistään ja kokemuksistaan juuri sen verran kuin he itse kokivat tarpeelliseksi ja luontevaksi. Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että aineisto perustuu haastateltavien omakohtaisiin mielipiteisiin, kokemuksiin ja havaintoihin asiakastyössä eikä niistä voida tehdä vahvoja yleistyksiä.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat kulttuuriset tekijät. Nepalilaisessa kulttuurissa voi olla erilaisia tapoja ja eroavaisuuksia ilmaista asioita. Tämän opinnäytetyön kohdalla luotettavuutta ja eettisyyttä kuitenkin lisää se, että työn tekijä oli tutustunut aihepiiriin perusteellisesti ja asunut kohdemaassa jo aikaisemmin, joten Nepalin kulttuuri oli entuudestaan tuttu. Haastattelukysymykset tullaan myös käymään edeltäkäsinkin läpi yhdessä nepalilaisen sosiaalialan työntekijän kanssa, jotta voidaan varmistua kysymysten ja teemojen kulttuurisensitiivisyydestä. Haastateltavien täysi-ikäisyys lisää myös tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä, sillä tutkimukseen haetaan vain henkilöitä joilla on oikeus itse määritellä osallistuminen ilman esimerkiksi vanhempien lupaa.

Opinnäytetyön teoriapohjana käytettävien tilastojen ja aineiston luotettavuuteen liittyy tiettyjä haasteita. Esimerkiksi eri kasteja käsittelevien teosten ja julkaisujen esittämissä tilastoissa on havaittavissa toisinaan huomattaviakin eroja. Tämän voidaan katsoa johtuvan erilaisista tavoista määritellä etnisyyttä ja kastiryhmiin kuulumista.

12 TUTKIMUSTULOKSET

Haastatteluaineistoista voitiin erottaa pääteemoja, jotka vastaajien havaintojen ja kokemusten mukaan vaikuttavat lapsileskien asemaan negatiivisella tai vahingoittavalla tavalla. Vastauksien perusteella lapsileskien tilanteeseen merkittävimmin vaikuttavia tekijöitä ovat syrjintään ja väkivaltaan liittyvät ihmisoikeusrikkomukset sekä epätasa-arvoinen ja syrjitty asema yhteisöissä ja perheissä, jotka ulottuvat niin koulutuksen, työllistymisen kuin perinnönsaamisen alueille. Vaikka nepalilaisten tyttöjen ja naisten asema voidaan yleisellä tasolla olevan jo valmiiksi epätasa-arvoinen, lapsileskien kohdalla tilanne on erityisen huolestuttava. He kohtaavat usein moninkertaista syrjintää, kaltionkohtelua sekä heikkoja mahdollisuuksia itsenäiseen tasapainoiseen elämään sukupuolen, aviollisen statuksen perusteella ja koulutuksen puutteen johdosta.

Tutkimustulosten mukaan lapsileskien heikko ja sorrettu yhteiskunnallinen asema johtuu varhaiselle iällä avioitumisesta, leskeyteen liittyvästä stigmasta, kulttuurillisista ja uskonnollisista käytännöistä ja vääristä uskomuksista, joiden mukaan lapsileski on vastuussa puolison kuolemasta. Aineistosta kävi ilmi, että lapsilesket ovat pitkälle riippuvaisia omien vanhempiensa tuesta, joka vaikutti vastausten perusteella olevan lähes ainut voimavara heidän elämässään.

Tutkimustuloksista kävi myös ilmi, että viime vuosina lapsileskien yhteiskunnallisessa asemassa voidaan havaita vähäisiä muutoksia parempaan suuntaan. Vastaajat vaikuttivat varovaisen optimistisilta arvioidessaan leskien tilanteen muuttumista positiivisemmaksi tulevaisuudessa. Aineistosta kävi myös ilmi, että lapsileskien tilanne jonkin verran vaihtelee eri yhteisöjen ja paikkakuntien välillä, mutta merkittäviä yhteneväisyyksiä voitiin kuitenkin havaita kaikkien vastaajien kertoman perusteella.

Osalla heistä on hyvä elämä ja osalla ei mutta suurimmalla osalla ei ole hyvää elämää. (V4)

12.1 Lapsileskien syrjitty asema

Kaikki kuudesta vastaajasta kertoivat havainneensa laajamittaista syrjintää lapsileskiä kohtaan, jota tapahtuu niin yhteisöjen kuin perheiden sisällä. Haastateltavat kertoivat, että syrjintä ilmenee lukuisilla eri tavoilla, joilla rajoitetaan lapsileskien mahdollisuuksia ottaa osaa yhteiskunnan toimintaan tasa-vertaisesti. Yhteisöt ja sukulaiset kohtelevat heitä useimmiten alempiarvoisena ja tutkimusjoukon mukaan lapsileskien kohdalla tasavertainen mahdollisuus menestyä elämässä on merkittävästi kaventunut. Vastauksista kävi ilmi, että lapsileskien kohtaama syrjintä on usein kumulatiivista ja moninkertaista.

Sanoisin, että tässä piirikunnassa lapsilesket ovat aina alistettuja. He ovat syrjittyjä ryhmänä. (V2)

Ehkä koska tämä on Terai tai ehkä muiden syiden johdosta, mutta yhteiskunta katsoo heitä [lapsileskiä] täällä erittäin erilaisella, syrjivällä tavalla. He kohtaavat syrjintää lapsuudesta asti. (V3)

Kaikki vastaajat toivat esille, että syrjiviä asenteita aiheuttaa leskeyteen liittyvä stigma; leski nähdään usein syypäänä hänen miehensä kuolemaan. Kuolemaan liitetään taikauskoisia käsityksiä, joiden mukaan miehensä menettänyt tyttö tai nuori nainen on jollakin tavalla kirottu, koska perhettä on kohdannut kuolemantapaus. Viisi vastaajaa toi esille havaintoja, että syrjintää tapahtuu suhteessa eniten miehen puolen suvun taholta. Yhden vastaajan mukaan lapsilesket kohtaavat syrjintään liittyviä ongelmia eniten yhteiskunnan taholta.

Kaksi vastaajaa toi esille havainnon, että vaikka syrjintää edelleen tapahtuu, se on kuitenkin ollut vähenemään päin, koska Nepalilainen yhteiskunta kehittymisen myötä hitaasti muuttumassa suvaitsevaisemmaksi leskinaisia ja -tyttöjä kohtaan. Haastatteluiden kautta ilmeni lisäksi eriäviä mielipiteitä siitä, vaikuttaako esimerkiksi kouluttautuneisuus syrjivien asenteiden muuttumiseen. Kahden vastaajan mukaan sekä kouluttautuneet että kouluttamattomat ihmiset sortavat lapsileskiä, mutta yksi vastaajista toi esille havainnon, että kouluttamattomat ihmiset yleisesti ottaen suhtautuvat lapsileskiin ymmärtäväisemmin. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kouluttautuneisuus ja hyvä taloudellinen tilanne ei aina itsessään ole tae negatiivisten asenteiden muutokseen.

No meidän yhteisössämme on sekä koulutettuja ja kouluttamattomia ihmisiä, mutta kun me puhumme lapsileskistä niin kaikki näkevät heidät samasta perspektiivistä käsin. Ja se tapa nähdä heidät on luonteeltaan dominoiva ja alistava. Vaikka kyseessä ovat rikkaat ja taloudellisesti vahvat henkilöt yhteiskunnassamme, niin heidän asenteensa lapsileskiä kohtaan vaikuttaa samalta. (V2)

Ne [yhteisön jäsenet], jotka ovat koulutettuja kohtelevat heitä [lapsileskiä] hyvin, mutta ne jotka ovat kouluttamattomia ovat oikeastaan todella pahoja. --- Koulutetut henkilöt puhuvat ymmärtäväisellä tavalla, kun taas kouluttamattomat ihmiset puhuvat toisella tavalla. (V4)

Yhteisössä on sekä joitakin koulutettuja ja kouluttamattomia ihmisiä. Vaikka he ovat koulutettuja he tekevät [kohtelevat] samalla tavalla kuin kouluttamattomat. (V5)

12.2 Heikko taloudellinen tilanne ja kouluttamattomuus

Kaikki vastaajat toivat vahvasti esille, että valtaosa Terain alueen lapsileskistä elää erittäin heikossa taloudellisessa tilanteessa ja köyhydessä. Haastateltavien mukaan lukuisat eri tekijät vaikuttavat ja ylläpitävät heikkoa taloudellista tilannetta. Vastauksista ilmeni, että koska lapsilesket ovat avioituneet nuorella iällä, he ovat useimmiten eläneet miehensä tulojen varassa ja useimmiten puolison sukulaisten luona. Nuorena

avioitumisen myötä tytöt ovat jättäneet koulunkäynnin kesken, eikä heillä ole tarvittavaa työllisyyteen johtavaa koulutusta.

Jos tarkastelemme heidän [lapsileskien] taloudellista tilannetta, se on erittäin huono, sillä heiltä on heitetty pois heidän lailliset oikeudet omaisuuteen. - - - ja he elävät useimmissa tapauksissa köyhyysrajan alapuolella. (V1)

Viiden haastateltavan mukaan lapsilesket ovat yleensä riistettyjä koulutuksesta sekä työllisyyteen johtavasta koulutuksesta. Koska lapsilesket ovat avioituneet nuorella iällä, koulunkäynti on usein jäänyt heiltä kesken tai he eivät ole koskaan edes aloittaneet koulua. Heikko kouluttautuminen sallii lapsileskien työllistyä pääasiassa ainoastaan erittäin matalapalkkaiseen työhön, joka ennestään heikentää heidän mahdollisuuksia tulla taloudellisesti itsenäisiksi ja vahvoiksi. Yksi vastaajista lisäksi kertoi kohtaamistaan haasteista, kun hän oli yrittänyt järjestää leskille mahdollisuuden ammattiin johtavaan koulutukseen. Viiden haastateltavan vastauksista kävi ilmi, että ilman ammattiin johtavaa koulutusta lapsileskien taloudellista tilannetta on erittäin vaikea parantaa.

Ja he [lapsilesket] ovat tulleet riistetyiksi koulutuksen suhteen, koska he avioituivat niin nuorella iällä ja lopettivat koulunkäynnin. - - - Itse asiassa jokaisessa piirikunnassa tulisi muodostaa toimeentulon mahdollistavaa koulutusta, niin että he [lapsilesket] voivat seistä omilla jaloillaan ja tulla taloudellisesti vahvoiksi. (V1)

He eivät ole saaneet mitään koulutusta [toimeentuloon johtavaa koulutusta]. (V4)

No, he ovat yleensä kouluttamattomia. Heillä ei ole sitä [ammattiin johtava koulutus]. He eivät ole saaneet koulutusta. - - - Viimeksi sain mahdollisuuden, että he olisivat voineet suorittaa kokki koulutuksen. Mutta naiset Saptarin piirikunnassa piilottivat heidät kasvonsa shaalin alle, he eivät kyenneet tekemään sitä. (V5)

Eräs vastaajista toi lisäksi esille, että köyhyyden kierre jatkuu usein seuraavalle sukupolvelle, koska lapsileskien omat lapset ovat usein myös riistettyjä koulutuksesta. Haastateltava kuitenkin mainitsi, että tilanne on hieman paranemassa, sillä nykyisin osa lapsileskien lapsista on pystynyt ottamaan osaa ilmaiseen koulutukseen valtion kouluissa ja osalle on jopa myönnetty stipendi opiskelua varten.

Kaikissa keskusteluissa korostuivat lapsileskien kohtaamat taloudelliset haasteet riittävän elannon hankkimiseen liittyen. Kaikki vastaajat kertoivat havainneensa työnsä kautta, kuinka valtaosa lapsileskistä elää joko pelkästään vanhempiensa tuen avulla, tai ansaiten erittäin vaatimatonta palkkaa lähinnä maataloustöiden kautta, pesemällä pyykkiä, keräämällä roskia tai työskentelemällä kotiapulaisina. Vastauksista kävi ilmi, että merkittävimpinä haasteina työn löytämisen kannalta ovat kouluttautumattomuus ja yhteiskunnan syrjivät asenteet leskeksi jääneitä kohtaan.

Voin sanoa, että monet lapsileskistä ovat itsenäisesti työllistettyjä. Useimmin he tekevät työtä toisten pelloilla tai puutarhoissa, keräävät roskia tai tekevät töitä muille. Suurin osa heistä [lapsi leskistä] on mukana maataloustöissä tai kotiapulaisina. - - - ja he ansaitsevat erittäin vähän. He eivät edes pysty kattamaan perustarpeitaan. Taloudellinen haaste on ehdottomasti olemassa, he eivät saa töitä helposti. (V3)

Ne lesket, joilla ei ole edes omia vanhempia ovat erittäin kovilla. He ovat yleensä työllistettyjä pesemällä toisten vaatteita kylissä. No, he ovat yleensä kouluttamattomia. - - - Heillä ei ole sitä [ammattiin johtava koulutus]. He eivät ole saaneet koulutusta. (V5)

12.3 Laillisten oikeuksien puuttuminen

Tutkimuksessa kävi ilmi, että lapsileskien asemaa heikentää huomattavasti heidän kaventunut mahdollisuus laillisten oikeuksien saavuttamisessa. Neljä vastaajaa kertoi, etteivät lapsilesket yleensä ole edes tietoisia heille kuuluvista laillisista oikeuksista,

mikä merkittävästi vaikeuttaa heidän tilanteen paranemista. Eräs vastaajista esimerkiksi kertoi, että useat lapsilesket eivät edes tiedä, että heidän kuuluisi saada leskeneläkettä.

Kaikissa vastauksissa heijastui lisäksi Nepalissa yleisesti vallalla oleva korruptio ja viranomaisten tehottomuus puuttua väärinkäytöksiin. Vastauksista päätellen voidaan todeta, että jo valmiiksi heikossa taloudellisessa tilanteessa elävät ja yhteiskunnan syrjimät lapsilesket ovat usein voimattomia taistelemaan korruptiota vastaan yksin.

Koska lapsileskien taloudellinen tilanne on erittäin heikko, he elävät usein pitkälti toimeentulotuen avulla, joka sekkin on tosin on vain 500 rupiaa per kuukausi (noin 3,70 euroa) ja riittämätön kattamaan elämisen kustannukset. Viisi vastaajaa kertoi kuitenkin havainneensa, että lapsilesket kohtaavat merkittäviä haasteita valtion myöntämän leskinaisille suunnatun toimeentulotuen saavuttamisessa. Haastateltavien mukaan valtion budjetoima rahasumma joko häviää viranomaisten käsissä ennen kuin se saavuttaa lesket, tai että usein tukisummasta vain osa maksetaan heille. Työntekijöiden kokemuksia kävi ilmi, että saadakseen toimeentulotuen lapsileskille, työntekijöiden oli ensin täytynyt pitkään kamppailla byrokratian ja viranomaisten kanssa. Toimeentulotuen saamista vaikeuttaa entisestään se, että ilman kansalaisuutta ja virallista kuolintodistusta leskeneläkettä on mahdotonta saada. Puutteellinen tietoisuus leskien oikeuksiin liittyen ja korruption yleisyys aiheuttaa noidankehän, joka pahentaa kohderyhmän tilannetta.

Lapsileskillä ei yleensä ole edes kansalaisuutta. - - - He kohtaavat ongelmia vaikka he ovat Nepalilaisia, heillä ei edes ole kansalaisuutta. (V5)

Kaikista yllättävin asia on se, että jatkuvasti leskinaisten, lapsilesket mukaan lukien, joiden kuuluu saada 500 rupiaa per kuukausi. Mutta muutama kuukausi sitten heiltä riistettiin se raha kuuden kuukauden ajaksi. No, sitten tuloksena oli se, että kun he vihdoinkin saivat rahan se oli vain kolmen kuukauden ajalta vaikka sen piti olla kuudelta kuukaudelta. (V1)

Minun tietämykseni mukaan valtio ei ole tukenut millään muulla tavalla kuin antamalla 500 rupian tuen sosiaali- turva toimiston kautta lapsileskil-

le, saman jonka he antavat kaikille leskille. Tämän suuruinen rahamäärä ilman mitään muita palveluita ei tarjoa oikeastaan mitään helpotusta näille naisille. (V2)

On olemassa jopa tapa, että kyläkomitean jäsenet huijaavat heiltä sosiaalietuuksia. Esimerkiksi jos heidän kuuluisi saada tuet neljän kuukauden ajalle, he saavat sen vain kahdelta kuukaudelta. (V5)

Yksi lapsileskien merkittävimmistä taloudellisista haasteista liittyy kaikkien vastaajien mukaan perinnön saamiseen ja sitä kautta myös asumiseen ja taloudelliseen tilanteeseen. Kaikki vastaajat toivat selkeästi esille, että yleensä lapsilesket kohtaavat ongelmia perinnön saamiseen ja kiinteistöjen omistusoikeuksiin liittyen. On yleistä, että kun tyttö jää leskeksi, kuolleen puolison perhe ja sukulaiset pyrkivät estämään perinnön siirtymisen leskelle, jotta he saavat itse pitää leskelle normaalisti kuuluvan omaisuuden. Ilman puolisoa ja virallista päätöstä perintöön liittyen lesken mahdollisuus omistaa hänelle todellisuudessa kuuluvaa osuutta kiinteistöstä on olematon.

Yksi tapa rajoittaa perinnön jakoa, on estää lesken mahdollisuus saada virallinen kansalaisuus; prosessi, johon Nepalin lakien mukaan vaaditaan joko puolison tai sukulaisten kirjallinen suostumus. Usein lapsilesket ovat tietämättömiä omista oikeuksistaan tai heillä ei ole mahdollisuuksia viedä asiaa eteenpäin viranomaisille, jotta laillisesti heille kuuluva perintö siirtyisi heidän nimiinsä. Vastaajien mukaan tilanne johtaa lapsilesket alistumaan puolison sukulaisten tahtoon ja elämään heistä taloudellisesti riippuvaisina.

Merkittävimmin, monet perheet [kuolleen aviomiehen sukulaiset] eivät salli heidän hankkia kansallisuutta, jotta heidän ei tarvitse antaa heille oikeuksia omistaa kiinteistöjä, koska lain mukaan kukaan ei voi taistella kiinteistön omistusoikeuden puolesta ilman laillisia todisteita. (V2)

Sanoisin, että taloudellinen tilanne [lapsileskien] on erittäin heikko. Ja heitä on syrjitty yhteiskunnassa ja monissa tapauksissa heiltä on riistetty kiin-

teistön omitusoikeus, mikä suoraan vaikuttaa myös heidän rahalliseen tilanteeseensa. (V2)

Tutkimusaineistosta kävi ilmi muitakin haasteita lapsileskien asumiseen liittyen. Neljä vastaajaa toi esille havainneensa ongelmia häättämiseen liittyen. Vastaajat kertoivat, että tyttö jää leskeksi, useissa tapauksissa kuolleen puolison sukulaiset ajavat lesken pois tämän kodista, pakottaen hänet joko palaamaan vanhempiensa luokse tai elämään kodittomana. Erään vastaajan arvioi mukaan jopa noin 25 % alueen lapsileskistä on palannut takaisin omien vanhempiensa luo. Kaikista heikoimmassa asemassa ovat ne lapsilesket, jotka elävät häädettyinä aviollisesta kodistaan, mutta ketkä eivät pysty syystä tai toisesta palaamaan omien vanhempiensa luo.

Tai kun hänestä tulee leski, monissa perheissä hänen itse asiassa heitetään ulos talosta, mikä pakottaa hänet palaamaan takaisin hänen omien vanhempiensa luokse. (V1)

Tiedän, että niiden lapsileskien perusteella jotka olemme kohdanneet täällä, voin sanoa että vain noin neljäsosa heistä asuu kuolleen puolisonsa perheen luona, miehen sukulaisten, ja loput heistä ovat asuneet heidän omien vanhempiensa luona koska puolison sukulaiset eivät ole suostuneet että lapsi leski asuu heidän luonaan. (V2)

12.4 Turvattomuus ja väkivalta

Kaikki haastateltavat kertoivat lapsileskien kohtaavan väkivallan olevan yleistä ja että sitä on havaittu tapahtuvan useimpien työntekijöiden kohtaamien lapsileskien kohdalla ainakin jossain muodossa. Havainnot lapsileskiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen määrittelystä kuitenkin vaihtelivat vastaajien keskuudessa. Haastatteluissa korostui laajamittaisen henkisen väkivallan yleisyys lapsileskiä kohtaan. Kaikki vastaajista myös kertoivat, että väkivallan tekijöinä ovat yleisimmin miehen puolen sukulaiset, joiden luona lapsileski asuu. Yhden vastaajan mukaan havaintojen mukaan väkivalta lapsiles-

kiä kohtaan on useimmiten henkistä. Viisi vastaajaa käytti sanaa kiduttaminen (*torture*) kuvaamaan lapsileskien perheiden sisällä kohtaamaa henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Kaksi vastaajaa arveli fyysisen väkivallan vähentyneen viime vuosina naisiin kohdistuvan väkivaltaa ehkäisevän työn ansioista.

Tutkimustuloksia analysoidessa oli merkillepantavaa huomata, että kun vastaajat kertoivat fyysisestä eristämisestä pakottaminen kautta tai esimerkiksi ruokaan liittyvistä rajoittamiskäytännöistä, he pääsääntöisesti nimittivät toimintaa rajoitustoimenpiteenä tai syrjintänä. Kukaan vastaajista ei suoraan sanonut, että esimerkiksi lapsileskien fyysinen eristäminen tai syömisen rajoittaminen olisi väkivaltaa. Länsimaalaisesta perspektiivistä ja kansainvälisten väkivaltamääritelmien perusteella tulkittuna kyseinen toiminta voidaan kuitenkin tulkita väkivallaksi ja tutkimustuloksia analysoidessa ne on tässä luvussa liitetty osaksi lapsileskien kohtaamaa väkivaltaa. Vastauksia analysoidessa on otettava huomioon kulttuurillinen konteksti ja paikallinen käytäntö luokitella väkivaltaa, samalla välttämällä yleistysten tekoa.

Sanoisin, että tässä piirikunnassa lapsilesket ovat aina alistettuja. He ovat syrjittyjä ryhmänä. Varsinkin perheväkivaltaa on havaittu laajasti. Väkivaltaa puolison sukulaisten taholta tarkoitan. He ovat kidutettuja fyysisesti, seksuaalisesti ja henkisesti. (V2)

Täällä ei ole olemassa paljoa fyysistä väkivaltaa, mutta on olemassa vahva elementti henkistä kidutusta ja väkivaltaa. - - - Mutta tilanne muutama vuosi sitten oli erittäin paha liittyen kaikenlaiseen väkivaltaan mutta nyt kun WHR on alkanut työskennellä leskinaisten parissa he odottavat muutosta yhteiskunnassa. (V3)

Ei ole paljon raportoitua väkivaltaa. Henkistä kidutusta tapahtuu perheenjäsenten ja yhteisön jäsenten taholta. Ja valheelliset juorut heidän yhteydestä miespuolisten yhteiskunnan jäsenten kanssa. (V4)

He kohtaavat enimmäkseen seksuaalista väkivaltaa. --- He kohtaavat sitä sukulaisten taholta, etenkin miehen isän ja puolison veljien taholta. (V5)

Puolet vastaajista toi esille havaintoja seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön yleisyydestä lapsileskien kohdalla. Yksi näistä vastaajista totesi, että vaikka lapsilesket yrittävät elää kuinka turvallisesti tahansa, monet heistä ovat silti seksuaalisesti hyväksikäytettyjä. Haastateltavien mukaan seksuaalisen väkivallan tekijöinä on yleisimmin puolison miespuoliset sukulaiset.

Olen myös kuullut, että useissa tapauksissa lesket ovat olleet seksuaalisen väkivallan kohteena aviomiehen sukulaisten taholta. Tällä tarkoitan näitä mies-sukupuolisia perheenjäseniä aviomiehen suvun puolelta. He käyttävät häntä seksuaalisesti hyväkseen. (V1)

On myös olemassa väkivaltaan liittyviä asioita. Sanoisin, että lapsilesket kohtaavat eniten seksuaalista väkivaltaa. Ja välinpitämättömyydestä johtuen he kohtaavat fyysistä ja henkistä kidutusta heidän anopilta ja appiukolta ja jos mahdollista niin myös muilta miehen puolen sukulaisilta. (V5)

Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että väkivallan tekijöinä ovat yleisimmin lesken puolison sukulaiset. Vastaajista viisi toi esille havainnon, että väkivallan tekijöinä ovat useimmissa tapauksissa leskeksi jääneen tytön tai naisen puolison sukulaiset. Yksi tähän joukkoon kuuluvista vastaajista kertoi lisäksi, että yleensä perheväkivallan tekijänä on lesken anoppi.

Sanoisin, että puolison sukulaiset aiheuttavat enemmän ongelmia kuin yhteiskunta itse asiassa - - - Heillä on paljon enemmän ongelmia kotona kuin yhteisöissä. (V3)

Kun naiset itse alistavat leskinaisia niin silloin edistyminen tulee vaikeaksi. (V4)

Vastauksia tarkastellessa voitiin tunnistaa ainakin kaksi motivoivaa tekijää sukulaisten väkivaltaiseen käytökseen. Ensimmäkin leskeksi jäänyttä tyttöä tai naista pidetään usein perusteettomasti syyppäänä hänen puolionsa kuolemaan ja voidaan päätellä, että sukulaiset haluavat kostaa leskelle hänen miehensä kuolema. Läheisen ihmisen menet-

tämiseen liittyy joissain tapauksissa tarve löytää syyllinen menetykselle. On yleistä, että lähiomaisen menettäneen ajatukset saattaa joissain tapauksissa keskittyä tapahtuneen epäoikeudenmukaisuuteen ja syyllisen etsintään (Saari i.a.). Vastausten perusteella voidaan arvella, että lapsileskien syyllistämisen taustalla saattaa olla läheisensä menettäneiden sukulaisten psyykinen reaktio, jonka kohteeksi leski joutuu.

Toiseksi havaittu, että joissain tapauksissa puolison sukulaiset kontrolloivat leskityttöä tai naista väkivallan avulla, jotta heidän ei tarvitse jakaa hänen kanssaan perintöä tai leskelle kuuluvaa osaa omaisuudesta. Vastaajista kolme kertoi että, väkivallan avulla sukulaiset saavat lesken jättämään heidän kodin ja palaamaan omien vanhempiensa luokse.

Monta kertaa fyysistä väkivalta tapahtuu, kun he [lapsilesket] pyytävät kiinteistö-omaisuutta ja puhuvat miespuolisille yhteisön jäsenille. (V4)

Sanoisin, että puolison sukulaiset pitävät lapsileskeä taakkana. Niin kuin, että he ajattelevat; hän on tappanut heidän poikansa ja nyt heidän täytyy antaa hänelle kiinteistö ja antaa hänelle tukea. Sukulaiset eivät käyttäydy kunnolla heitä kohtaan. (V6)

Etenkin maaseutukylissä on paljon perheväkivaltaa. Eniten perheet kiduttavat heitä, niin että he pakenevat talosta ja heidän ei tarvitse antaa heille kiinteistöjä. (V6)

Kolme vastaajaa kertoi lisäksi yhteisöissä tapahtuvasta mustamaalauksesta lapsileskiä kohtaan, kun he ovat tekemisissä yhteisöjen miespuolisten henkilöiden kanssa. Mustamaalaus on osa henkistä väkivaltaa, joka ajaa lapsilesket eristäytymään ja alistumaan kontrolloituun käytökseen. Kolmen vastaajan mukaan mustamaalauksta toteutetaan levittämällä vääriä ja valheellisia tietoja lapsileskistä, joiden mukaan he ovat olleet seksuaalisessa kanssakäymisessä yhteisön miespuolisten henkilöiden kanssa. Mustamaalauksen takia tyttöjen ja naisten maine tahrautuu ja heidän asemansa yhteisöissä

heikkenee entisestään. Pelko maineen menettämisestä pitää lapsilesket usein pysyttelemään kotona ja osa perheistä pyrkivät rajoittamaan leskien liikkumista, jotta huhuja yhteisöjen sisällä ei pääsisi muodostumaan.

Varsinkin on mustamaalausta jota tapahtuu kun he [lapsilesket] puhuvat yhteisön miespuolisille jäsenille, koska hän [leski] on nuori ja hänen pitää kohdata valheellisia huhuja hänen puhtaudestaan joka puolella yhteisöä. Joten se on rankkaa heille. (V2)

Jos he [lapsilesket] puhuvat muille miespuolisille henkilöille heidät linkitetään yhteen ja luodaan väärää huhuja yhteisössä, joka tekee heidän elämänsä vaikeaksi koska se tahraa heidän maineensa. (V4)

Joissain tapauksissa lapsilesket ovat jopa lukittuna huoneeseen, yleensä ne jotka ovat koulutettuja luokalle 10 saakka. Heidän perheen jäsenten isoin pelko on, että mitä jos he puhuvat muille miespuolisille henkilöille. Koska he ovat erittäin huolestuneita maineestaan. (V4)

Vastaajista kaksi toi lisäksi esille viitteitä piilossa elävistä lapsileskistä. Nämä haastateltavat kertoivat, että he olivat työnsä kautta saaneet selville, että osa perheistä pitää leskiä vangittuina kotiin, koska leskeyttä hävetään ja koska miehen puolen sukulaiset pelkäävät lapsilesken maineen tahraantuvan ja aiheuttavan perheelle lisäongelmia. Haastateltavien havaintojen perusteella voidaan todeta, että yksi lapsileskien kohtamasta ihmisoikeusrikkomuksista on heidän liikkumisen rajoittaminen.

12.5 Väkivalta, joka ilmenee vahingollisina kulttuurillisina traditioina

Kaikki vastaajat toivat esille lukuisia rajoituksia, joita tytöt ja naiset joutuvat usein noudattamaan leskeksi jäämisen jälkeen. Yleisten käytäntöjen mukaan heidän ei ole sallittua ottaa osaa uskonnollisiin rituaaleihin kuten häihin tai lapsen syntymään liittyviin traditioihin. Uskonnollisiin ja juhliin ja perinteisiin traditioihin osallistuminen

on tärkeä osa nepalilaista kulttuuria. Kun lapsileskiltä kielletään osallistuminen kyseisiin tapahtumiin, heidät samalla rajataan ulos yhteisöön kuulumisen kokemuksesta. Kielto osallistua suvun tai yhteisön traditioihin stigmatisoi lesken asemaa entisestään ja erottaa hänet muusta yhteisöstä. Traditioihin osallistumisen epäminen voidaan nähdä ikään kuin julkinen osoitus siitä, että lapsileski ei kuulu joukkoon. Vastaajat kertoivat, että yhteisöissä elää vahva uskomus, että lesken osallistuminen esimerkiksi syntymäseremonioihin tuo pahaa onnea. Toisaalta yksi vastaajista kertoi havainneensa, että nykyisin osassa yhteisöissä leskien on sallittu ottaa osaa tiettyihin uskonnollisiin juhliin kuten hindulaiseen Holi-festivaaliin, mutta että syrjintää edelleen harjoitetaan muihin seremonioihin liittyen.

Jos tarkastelemme tätä uskonnollisesta näkökulmasta, useissa tapauksissa lapsileskien ei sallita ottaa osaa perheen kokoontumisiin kuten häihin, hautajaisrituaaleihin ja niin edelleen. Joten näissä asioissa esiintyy myös syrjintää. (V1)

Yhteisö ei hyväksy lapsileskien olla osana tapahtumia kuten häitä ja lapsen syntymään liittyviä juhlia. (V4)

He eivät saa olla osallisina edes uskonnollisiin rituaaleihin niin kauan kuin naimisissa olevat naiset ovat läsnä. He [osallistujat] ajattelevat että he (lapsilesket) ovat merkki huonosta onnesta. (V4)

Neljä vastaajaa kertoi, että osa lapsileskistä kohtaa rajoitustoimenpiteitä ruokaan liittyen. Puolison kuoleman jälkeen sukulaiset kieltävät leskeä syömästä kuten muut yhteisön tai perheen jäsenet. Myös tässä yhteydessä on huomattava, että Nepalissa ruuan valmistukseen ja syömiseen liittyy huomattavasti syvempiä merkityksiä kuin pelkästään ravinnon saanti; ruokailu nähdään kiinteästi sidottuna uskonnon ja traditioiden noudattamiseen. (World Food Programme 2010, 5). Tästä johtuen syömiseen liittyvillä rajoituksilla on myös ravinnon saantiin liittyvien ongelmien lisäksi kulttuurillinen merkitys. Aineiston analyysin kautta heräsi kysymys, halutaanko lapsileskeä rangaista normaalin ruokavalion kieltämisellä.

Joissain tapauksissa lapsilesket kohtaavat ongelmia ruoan suhteen, ruuan puute on ongelma. Ne rajoitukset. Heidän ruokamäärä on rajoitettu. (V1)

Täällä uskotaan, että kun aviomiehesi kuolee sinun ei kuulu valmistaa liharuokia. Myöskään heidän ei oleteta syövän liharuokia. Vaikka he [lapsilesket] söisivät normaalin dieetin mukaisesti hieman enemmän, siitä seuraa sanallista kaltionkohtelua hänen puolison sukulaisiltaan. Niin kuin he [puolison sukulaiset] voivat sanoa: sinä söit jo meidän poikamme ja nyt sinä syöt enemmän ruokaa myös. (V4).

He [yhteisö] uskovat, että heidän ei tulisi syödä hyvää ruokaa. - - - He (yhteisöt) eivät anna heidän syödä ravinteikasta ruokaa (V5)

He [yhteisö] syrjivät lapsileskien elämää yleisellä tasolla, heiltä on kielletty osallistuminen uskonnollisiin juhliin ja sitten on olemassa rajoituksia ruokaan liittyen ja sen tapaista. (V6)

Kahden haastateltavan kertomuksista kävi ilmi, että joissain tapauksissa myös lapsileskien pukeutumista ja vaatteiden värien käyttöä usein rajoitetaan. Yksi vastaajista puolestaan kertoi, että lapsilesket ovat alkaneet viime aikoina vastustaa pukeutumiseen liittyviä rajoituksia. Kuten uskonnollisten rituaalien ja ruokaan liittyen, myös pukeutumisella ja asusteilla on vahva kulttuurillinen merkitys Nepalilaisessa yhteiskunnassa. Pakottamalla lapsileski pukeutumaan vaatteisiin, jotka ulkoisesti viestittävät ulkopuolisille lesken statuksesta tyttö tai nainen on ulkoisesti erotettavissa. Kuten syömiseen ja tapakulttuuriin liittyvä alistaminen, pukeutumisen kontrollointi eristää lapsilesket muusta yhteisöstä ja aiheuttaa henkistä kärsimystä.

He [miehen puolen sukulaiset] jopa laittavat rajoituksia väreille, jota nämä naiset saavat pukea. Niin kuin leskinaiset täällä eivät vielä saakaan käyttää punaista väriä ja se erottaa heidät. Tiedätkö, se on vastoin rituaaleja täällä. (V2)

Nyt pitkän ajan yrittämisen jälkeen lapsilesket ovat vihdoinkin alkaneet käyttää punaisia käsikoruja ja vaatteita ja kaikkea. Oli yksi nainen jota autoin. Sitten yhtenä päivänä hän meni mukaan johonkin tapahtumaan ja eräs

henkilö kysyi häneltä mitä sinulla on kädessäsi, koska hänellä oli rannekorut ja hän vastasi, että ne olivat lahja minulta. Se oli minulle ylpeyden hetki. On olemassa muutos siinä, millaisia vaatteita ja värejä he pukevat. (V5)

12.6 Uudelleen avioitumisen haasteet

Viisi vastaajaa kertoi, että lapsilesket kohtaavat haasteita uudelleen avioitumisessa. Haastateltavien mukaan Terain alueella on yleistä, että lapsileskien ei suoda mennä uudelleen naimisiin vaan heidän odotetaan pysyvän lesken asemassa loppuikänsä. Eräs vastaajista kertoi, että usein on myös haastavaa löytää mies, joka suostuu ottamaan morsiamekseen leskeksi jääneen henkilön.

Vaikka lapsilesket ovat menettäneet puolisonsa varhaiselle iällä ja heillä olisi mahdollisesti vielä edessään pitkä elämä, uudelleen avioituminen ei useinkaan ole heille mahdollista yhteiskunnan hyväksynnän puuttuessa. Kaksi vastaajaa kertoi, että uudelleen avioituminen tulee yleensä kyseeseen vain menetetyn puolison veljen kanssa. Yksi vastaajista arveli, että kyseisen käytännön takana on myötäjäisten maksamiselta säästyminen. Nepalissa on vallalla käytäntö, että jos leskeksi jäänyt tyttö tai nainen menee uudelleen naimisiin, vastuu myötäisumman maksamisesta kuuluu aiemman puolison suvulle tai perheelle. Perhe kuitenkin välttyy summan maksamiselta, mikäli kyseessä on heidän oma perheenjäsenensä.

Vaikka he [miehen puolen sukulaiset] haluaisivat, he haluaisivat heidän [lapsileskien] avioituvan puolison veljen kanssa. Joten pääsyy [uudelleen] avioitumisen vastustamisen takana on myötäjäissumma, jonka he joutuisivat antamaan. Esimerkiksi niin kuin jos he antavat myötäjäisiä 100 000 rupiaa ensimmäisen avioliiton kohdalla, heidän oletetaan antavan tuplasti toisen avioliiton kohdalla. Joten säästääkseen rahaa he eivät kannata heidän avioitumista tai pakottavat heidät naimaan heidän puolison veljen. (V2)

Kun heistä [tyttölapsista] tulee leskiä, useissa perheissä, etenkin Madhesien tapauksissa heidät uudelleen naitetaan heidän aviomiehen veljelle. (V1)

He [yhteisö] eivät anna lapsileskille ollenkaan lupaa uudelleen avioitua ei miehen suvun puolelta eikä omien vanhempien puolelta. (V4)

- - - Ne [yhteisöt] ovat jopa sitä vastaan, että jos [lapsilesket] haluavat avioitua toisen kerran.. (V6)

Uudelleen avioitumisen haasteet vaikeuttavat varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten asemaa. Ainut keino, jolla leskeksi jäänyt naispuolinen henkilö voisi karistaa leskeyden stigman olisi uudelleen avioituminen, mutta usein siihen on heikot mahdollisuudet syrjivien ja kontrolloivien asenteiden ja käytäntöjen takia.

13 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA LAPSILESKIEN ASEMAN PARANTAMISEKSI

Aineistosta kävi selkeästi ilmi, että lapsileskille saatavissa olevat sosiaaliset palvelut ovat tällä hetkellä erittäin riittämättömiä. WHR tuottaa Terain alueella kaikille leskinaiselle suunnattuja palveluita esimerkiksi vertaistukinryhmiä ylläpitämällä ja tarjoamalla ohjausta ja neuvontaa sekä ajoittaisia koulutuksia. Työntekijöiden vastauksista kuitenkin kävi ilmi, että lapsileskille tulisi järjestää kohdennettuja palveluita, sillä heidän asemansa on muita leskinaisia heikompi ja he kohtaavat erityisiä haasteita lapsiavioliit-tojen sekä varhaisella iällä leskiksi jäämisen seurauksena. Suhteessa muihin leskinaisiin, lapsilesket kohtaavat erityisiä haasteita yhteiskunnan syrjinnän ja heihin usein liitetyn stigman takia ja ovat siksi erityisen haavoittuvassa asemassa.

13.1 Lapsileskien tunnistaminen ja kartoitus

Vastaajista neljä ilmaisi, että lapsileskien todellinen lukumäärä tulisi selvittää. Ensisijai-sena nähtiin myös lapsileskin tilanteen perusteellinen kartoitus ja tunnistaminen. Vaikka kaikki haastateltavista olivat kohdanneet työssään kymmenittäin tai jopa sadoittain lapsileskiä, heidän todellisesta lukumäärästä vaikutti työntekijöiden tietojen mukaan olevan olemattomasti tietoa. Selvitystä voi vaikeuttaa se, että useiden haastateltavien mukaan on yleistä, että perheet ja sukulaiset piilottelevat lapsileskiä heidän taloissa. Lapsileskien liikkumista saatetaan myös rajoittaa. Työntekijöiden mukaan virallisen kartoituksen kautta ongelmiin puuttuminen voisi olla tehokkaampaa.

En pysty oikein sanomaan tarkkaa lukumäärää [lapsileskien]. Nyt nykyi- sessä kontekstissa tarkkaa lukumäärää ei ole selvitetty, joten en voi sanoa varmuudella. --- Minä henkilökohtaisesti ajattelen... mielestäni ensimmäi- seksi lapsileskien lukumäärä pitäisi selvittää tässä piirikunnassa. (V1)

Joten minä yksin en voi muuttaa tätä skenaarioita, valtion ja järjestöjen tu- lisi identifoida enemmän ihmisiä, jotka tarvitsevat apua ja tukea ja tehdä työtä lapsileskien hyvinvoinnin puolesta. (V2)

Valtion pitäisi päättää jotain heidän kohdallaan. Mutta ennen sitä valtion ja muiden organisaatioiden pitäisi tehdä kunnon selvitys katsoakseen mikä oikeastaan lapsileskien tämän hetkinen lukumäärä on täällä. (V3).

Heidän pitäisi erottaa, keitä leskinaiset ja lapsilesket ovat luomalla luokitte-
telujärjestelmän ja sitten huolehtia heistä. (V5)

13.2 Kohdennetut palvelut

Kaksi vastaajaa toi esille ehdotuksen, että lapsileskille tulisi perustaa oma erillinen verkosto, jonka kautta lapsilesket voisivat ryhmänä aktivoitua heidän oikeuksiensa parantamiseksi. Yksi vastaaja toi lisäksi esille huomion, että sosiaalityötä lapsileskien parissa tulisi kohdentaa erityisesti syrjäisimmillä seuduilla asumiskeskuksien sijaan.

Muita, joita tiedän... he haluavat heidän oman verkoston, joka olisi heille hyödyllinen tulevaisuudessa ja jotta heidän äänensä saavuttaisi valtion ta-
hot. (V3)

Kaikki vastaajat korostivat, että lapsileskille tulisi olla olemassa kattavampia sosiaali-
palveluita ja että heidän tilanteen parantamiseksi tulisi lisätä resursseja. Yksi vastaajista kertoi olevansa toiveikas WHR:n suunnitelmista kohdentaa tulevaisuuden resursseja lapsileskien tilanteen parantamiseksi.

Minun tietämykseni mukaan valtio ei ole tukenut millään muulla tavalla kuin antamalla 500 rupian tuen sosiaali-
turva toimiston kautta lapsileskil-
le, saman jonka he antavat kaikille leskille. Tämän suuruinen rahamäärä ilman mitään muita palveluita ei tarjoa oikeastaan mitään helpotusta näille naisille. (V2)

Ei ole olemassa mitään erityisiä palveluita [sosiaaliset palvelut järjestöjen taholta piirikunnassa). Mutta tiedän, että monissa tapauksissa budjetti on myönnetty ja kohdennettu kylien kehitys komiteoille leskinaisille ja naisil-
le jotka ovat konfliktin uhreja. Mutta me emme oikeasti saa mitään apua

niiltä ja rehellisesti sanottuna me emme edes tiedä mitä tapahtuu sille rahoitukselle, jonka he näyttävät käyttävän muihin tarkoituksiin. (V2)

No valtio antaa jotain tukea, mutta surullinen osa on se, että kun se tulee piirikunnan kehitys komiteoille niin puolet budjetista häviää. Ja siihen mennessä kun se tulee kylän kehitys komiteoille niin koko budjetti on kadonnut. Joten summatakseni voin sanoa, että mitään ei tule leskinaisille. Ei ole mitään muita palveluita valtiolta leskinaisille tai lapsileskille. (V4)

Olen jopa pyytänyt, että paikallinen piirikunta viranomaisen aloittaisi koulutus ohjelmia sekä tietoisuusohjelmia. Mutta tähän mennessä kukaan valtion taho tai kukaan muu voittoahavoittelematon järjestö ei ole tehnyt mitään sellaista. (V6)

Kaksi vastaajaa kertoi kokemuksistaan naisille suunnatun sosiaalityön projektiluonteisuudesta ja siihen liittyvistä haasteista. Haastateltavat kertoivat, että Terain alueella on aikaisemmin järjestetty joitakin naisille suunnattuja sosiaalityön hankkeita, jotka ovat lähinnä pyrkineet antamaan koulutusta naisten oikeuksiin sekä työllistymisen tukemiseen liittyen. Työntekijöiden mukaan kyseiset hankkeet ovat ainakin heidän piirikunnissaan olleet liian lyhytkestoisia ja toiminnan jälkeen tuloksia ei olla seurattu riittävästi. Haastateltavat ehdottivat, että lapsileskien aseman pysyvän parantumisen kannalta olisi tärkeää, että hanketyö ei jäisi kausittaiseksi, vaan että sosiaalityö olisi pitkäjänteistä ja sitoutunutta. Nepalissa sosiaalityö on usein järjestöjen ja voittoahavoittelemattomien organisaatioiden varassa ja työn projektiluonteisuus synnyttää haasteita lapsileskien tilanteen parantamiseksi pitkällä aikavälillä. Yksi haastateltavista peräänkuulutti lisäksi työn systemaattisuutta.

Useat järjestöt jotka tulevat tälle alueelle pitämään yhden tai kahden päivän koulutuksia naisten oikeuksiin liittyen keräävät kokoon kaiken ikäisiä naisia. Sen jälkeen ne eivät viitsi nähdä mikä lopputulos oli tai ajatella miten sitä voitaisiin kehittää, niin me emme täällä saa mitään hyötyä oikeastaan sellaisesta työstä, jota monet organisaatiot tekevät. Ei ole olemassa pitkäkestoista sitoumusta järjestöiltä tässä piirikunnassa lapsileskiin liittyen. (V1)

Yleensä ne eivät tarkista koulutusten saavutuksia. Joskus jopa National Women's Commission (NWC) tulee ja tarjoaa opetusta kynttilöiden valmistuksessa ja sellaisessa. He vain antavat opetuksen ja eivät katso onko sitä harjoitettu jälkepäin. (V5)

13.3 Viranomaisyhteistyön vahvistaminen

Valtaosa haastateltavista peräänkuulutti lakien muuttamista ja viranomaisyhteistyön kehittämistä, jotta väkivaltatapauksiin ja muihin lapsileskiin kohdistuviin ihmisoikeusrikkomuksiin voitaisiin puuttua tehokkaammin. Työntekijöiden kokemuksista kävi ilmi että, väkivaltaan puuttuminen on usein ongelmallista ja haastavaa. Väkivallasta raportoidaan viranomaisille vain harvoin ja usein väkivallasta vaietaan tai sitä ei tunnisteta lainkaan. Vastaajista neljä kertoi havainneensa työnsä kautta, että väkivaltaa tapahtuu, mutta siitä ei yleensä tehdä virallisia ilmoituksia. Kun väkivallantekijät jäävät rangaistamatta tai rikkomuksiin ei puututa yhteiskunnan taholta, on odotettavissa, että tilanne ei muutu. Väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen on vaativaa työntekijän kannalta; toisaalta lapsilesket ovat usein pelokkaita tuomaan kaltionkohtelua julki ja toisaalta viranomaiset ovat hitaita puuttumaan leskien kohtaamiin rikoksiin.

Seksuaalisen väkivallan kohdalla rankaisemattomuutta lisää, että Nepalin lain mukaan raiskaus tulee tuoda viranomaisten tietoon 35 päivän sisällä tapahtuneesta. Mikäli rikosilmoitusta ei tehdä määräaikaan mennessä, rikoksesta ei voida nostaa syytettä ja tapaus jää kokonaan tutkimatta huolimatta siitä, kuinka painavat todisteet uhrilla on olemassa. (Nepal Law Commission, Muluki Ain Pykälä 14.)

Käytännössä liian lyhyt aika raportoida raiskaus viranomaisille rajoittaa raiskauksen uhrin oikeuksien toteutumista. Liikkumisen rajoittamisen, fyysisten vammojen, pelon tai trauman johdosta raiskauksen uhrin on usein mahdotonta viedä asia eteenpäin viranomaisille tarpeeksi ajoissa. (Trial 2013, 28.) Yksi haastateltavista kertoi, että joissain tapauksissa väkivaltaa käytetään myös rangaistuksena ja uhkauksena, mikäli lapsilesket valittavat heihin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta ulkopuolisille.

Voit kuulla väkivallasta, että sitä tapahtuu, mutta se ei ole virallisesti raportoitua vielä. Lapsilesket tänä päivänä kohtaavat vähemmän fyysistä väkivaltaa mutta enemmän psykologista väkivaltaa ja paineita. (V3)

Ei, siitä ei olla raportoitu [perheväkivalta]. Kun heidän [lapsilesken] puolison sukulaiset pahoinpitelevät heitä, tapahtunut ei yleensä tule kodin ulkopuolella tietoon. Edes naapurit eivät voi puuttua. Vaikka muutamat henkilöt yhteisöstä yrittävät mennä ja ratkaista asian. He toteavat: se on meidän perheen asia ja me hoidamme sen. He eivät ota vastaan mitään ehdotuksia naapureilta eivätkä kuuntele heitä. (V4)

Se [tieto seksuaalisesta väkivallasta] ei tule tietoon talon ulkopuolelle. (V5)

Heidän oman suvun [miehen puolelta] jäsenet yrittävät raiskata heitä ja uhkaavat tappaa heidät jos he avautuvat asioista tai valittavat. (V6)

Yksi vastaajista kertoi työnsä kautta kokeneensa, että yleensä kun perheiden sisällä tapahtuviin väkivaltatapauksiin ollaan puututtu sosiaalityöntekijöiden taholta, tilanne on huojentunut väliaikaiseksi, mutta alistaminen ja väkivalta on jatkunut muutamien kuukausien päästä uudelleen. Vastausten perusteella voidaan arvella, että väkivallan raportoimisen takana on usein pelko ja häpeä sekä esteet oikeuden toteutumiselle.

13.4 Tietoisuuden lisääminen

Kaikki vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että lapsileskien tilanteeseen liittyvää tietoisuutta tulisi lisätä. Yhteiskunnan tulisi tunnistaa ja tuomita ihmisoikeusrikkomukset joita varhaisella iällä leskeksi jääneet tytöt ja naiset tällä hetkellä kohtaavat. Kaikissa haastatteluissa toistui tietämättömyyden ja välinpitämättömyyden teema; Terain alueen yhteisöt ja erityisesti lapsileskien puolison sukulaiset eivät ole kyenneet tunnistamaan lapsileskiin kohdistuvia väärinkäytöksiä ihmisoikeusrikkomuksina. Kolme vastaajaa ehdotti, että tietoisuuden lisäämiseksi yhteiskunnallisella tasolla tulisi perustaa erityisiä

ohjelmia, joiden kohderyhmänä olisivat yhteisöt. Eräs vastaajista lisäksi huomautti, että tietoisuutta tulisi lisätä erityisesti vanhempien ja huoltajien keskuudessa, sillä he ovat nepalilaisten yhteisöjen tukipilareita.

Toiseksi haastateltavat toivat esille, että lapsileskien omaa tietoisuutta heidän oikeuksiin liittyen tulisi lisätä. Kaikista keskusteluista heijastui lapsileskien puutteellinen tietämys heille kuuluvista ihmisoikeuksista sekä esimerkiksi heidän laillisista oikeuksista perintöön ja kansalaisuuteen liittyen. Kaksi vastaajaa ehdotti, että lapsileskille tulisi järjestää kursseja, joilla annettaisiin opetusta oikeuksien turvaamiseen ja toteutumiseen liittyen.

Sitten pitäisi olla enemmän tietoisuutta ongelmista ja haasteista joita lapsilesket kohtaavat. (V1)

Mutta toisaalta heille [lapsileskille] on enemmän tärkeää olla tietoisia oikeuksista jotka he ansaitsevat ja jotka heillä itse asiassa on. Koska siihen asti kun ja jos hei eivät tiedä niistä, niin he tulevat aina olemaan riistettyjä valtion palveluista ja he eivät pysty taistelemaan oikeuksiensa puolesta. Joten se on tärkeää. --- Minä todella uskon, että kaikkien pitäisi olla enemmän tietoisia keitä lapsilesket ovat ja pitäisi olla enemmän huomiointia ja tietoisuutta heidän ongelmistaan ja haasteista, joita he kohtaavat. Heidän pitäisi olla ensisijalla kaiken sen jälkeen, mitä he ovat käyneet läpi. (V2)

Ja me voimme tukea tietoisuus projektien kautta. Siellä pitäisi olla enemmän tietoisuus ohjelmia yhteisöille ja lapsileskille. --- Pitäisi olla tietoisuusohjelmia erityisesti lapsileskille. (V3)

Pitäisi olla tietoisuutta lisääviä ohjelmia. Yhteiskunnan pitäisi olla enemmän huolissaan lapsileskien turvallisuudesta. (V5)

Opetusta pitäisi antaa, kehittää yhteiskuntaan konsepti, että lapsilesket ovat myös ihmisiä kuten kaikki muutkin. --- Meidän tulisi lisätä tietoisuutta lapsileskiin liittyvistä asioista syrjäisillä aluilla, etenkin huoltajille koska he ovat sukujen tukipilarit. (V6)

13.5 Kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen

Kaikki vastaajat ehdottivat, että lapsileskien aseman parantamiseksi heidän mahdollisuuksiaan työllistyä tulisi parantaa. Vastaajien mukaan ratkaisuna voisi olla työllistymiseen tähtäävän koulutuksen tarjoaminen ja lapsileskien tukeminen opiskeluun liittyen. Työllistymiskoulutus tukisi lapsileskien taloudellista itsenäistymistä ja he voisivat saavuttaa vähemmän sukulaisista riippuvaisen aseman yhteisössä. Eräs vastaajista ehdotti lisäksi erityisten taloudellisen tuen tarjoamista lapsileskien lapsille, jotta he voisivat kouluttautua riittävästi ja siten köyhyiden kierre saataisiin katkaistua.

Lapsileskille tulisi antaa mahdollisuus opiskella. Ajattelen, että heidän koulutuksellista asemaa tulisi parantaa. Itse asiassa jokaisessa piirikunnassa tulisi muodostaa toimeentulon mahdollistavaa koulutusta, niin että he voivat siesta omilla jaloillaan ja tulla taloudellisesti vahvoiksi --- Koska taloudellinen tilanne [lapsileskien] on erittäin heikko niin toimeentuloa tukeva koulutuksesta (income generating training) olisi erittäin paljon apua, jotta voitaisiin parantaa lapsileskien elämisen standardia. (V1)

Minä uskon, että toimeentuloon johtavaa koulutusta pitäisi järjestää niin, että heistä [lapsileskistä] tulisi taloudellisesti vahvempia ja enemmän itsenäisiä. --- Joten, jotta heistä tulisi taloudellisesti vahvoja heitä pitäisi tukea kansalaisuuden saavuttamisessa, avioliitto todistuksen, lasten syntymätodistusten ja muiden kanssa, jotta heidän olisi helpompi taistella kiinteistöjen omistuksen puolesta ja auttaa heitä tulemaan toimeen rahallisesti. Enemmän koulutusta tarvitaan. (V2)

Heille [lapsileskille] pitäisi antaa koulutusta ja opetusta heidän oikeuksiinsa liittyen, jotka heille kuuluvat. Heidän [palvelujen tarjoajien] pitäisi myös opettaa lesken perheenjäseniä sekä miehen että omien vanhempien puolelta myös. --- Pitäisi olla enemmän opiskelua ja toimeentuloon johtavaa koulutusta, enemmän työllistymismahdollisuuksia koulutetuille lapsileskille. (V4)

Ihmisten pitäisi olla enemmän huolissaan lapsileskien tilanteesta ja antaa tarvittavaa koulutusta heille. (V5)

No koulutuksen tarjoaminen on oleellinen näille naisille ja tytöille. Meidän tulisi auttaa heitä laittamaan asiat käytäntöön. (V6)

14 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vaikka tutkimustulosten perusteella ei voida tehdä yleistyksiä kaikkien varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten asemasta, niiden pohjalta voidaan kuitenkin muodostaa johtopäätöksiä yleisellä tasolla, huomioiden, että yksittäisten tapausten välillä on eroja ja vaihtelevuutta. Haastateltavien työntekijöiden kertomuksissa kuitenkin voitiin tunnistaa usein toistuvia teemoja ja yhteneväisyyksiä. Tutkimustuloksiin on voinut vaikuttaa se, että ne lapsilesket, joita WHR järjestön työntekijät ovat työssään kohdanneet ovat ensisijaisesti olleet heikossa asemassa, sillä he ovat hakeutuneet järjestön avunpiiriin. Tuloksia tarkastellessa on siksi muistettava, että johtopäätösten ei voida sanoa luotettavasti kuvaavan kaikkien lapsileskien asemaa. On mahdollista, että Terain alueella elää lisäksi joukko varhaisella iällä leskeksi jääneitä tyttöjä ja naisia, joita tässä tutkimuksessa havaitut ongelmat ja haasteet eivät juurikaan kosketa.

Lapsileskien tilanteesta Terain alueella ei ole olemassa aiempaa tutkimustietoa, mutta tutkimustuloksia vahvistaa aiemmat löydökset varhaisella iällä avioituneiden lasten tilanteeseen liittyen. Esimerkiksi Planin tutkimusten mukaan lapsi-iällä avioituneet eivät usein kouluttaudu lainkaan tai jättävät jo aloitetun opiskelun kesken. (Plan Nepal 2012, 34.) Tutkimustuloksista voidaan myös todeta, että ne ovat pääsääntöisesti samassa linjassa esimerkiksi Intiassa pienituloisten leskinaiisten statusta tarkastelevan *Are We Forgotten Women? A Study on the Status of Low-Income Single Women in India* on National Forum for Single Women's Rightsin julkaisun kanssa (2011.) Tämä havainto osaltaan vahvistaa tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Vaikka edellä mainittu tutkimus keskittyykin pääasiassa Intiassa eläviin leskinaisiin ja tarkastelee leskeyttä myös laajemmasta näkökulmasta kuin pelkästään tyttölasten kohdalla, voidaan siitä havaita useita yhteneväisiä tuloksia. Merkittävin yhteneväisyys on leskinaisiin kohdistuva negatiivinen stigma ja syrjivät asenteet etelä-aasialaisessa hinduyhteiskunnassa, sekä köyhyyden kierteen vaikutus. Molemmista tutkimuksista löytyy vahvoja viitteitä siihen, että patriarkaalisisessa kastijärjestelmässä elävien leskinaiisten ja -tyttöjen asema on yleisesti ottaen erittäin heikko. Tutkimuskohteen perusihmisoikeuksia loukataan

toistuvasta ja usein vakavalla tavalla esimerkiksi väkivallan ja syrjinnän keinoin. Molemmat tutkimukset kuitenkin samalla yksioikoisesti toteavat, ettei johtopäätöksiä voida yleistää koskevan kaikkia nepalilaisia tai intialaisia leskinaisia- ja lapsia. Vakavimmat puutteet ja rikkomukset vaikuttavat tutkimustulosten mukaan sijoittuvan maaseudun köyhiin osiin, joissa etenkin kouluttamattomuus ja köyhyys ovat merkittäviä ongelmia.

14.1 Lapsileskien asemaan vaikuttavia tekijöitä

Varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten asema Terain alueella Nepalissa on yleisellä tasolla erittäin heikko. Suurimpina syinä heikkoon asemaan voidaan tutkimustulosten perusteella pitää koulutuksen puutetta, heikkoja työllistymisen mahdollisuuksia, yhteiskunnan syrjiviä asenteita, väkivaltaa, vahingollisia kulttuurisia käytäntöjä sekä laillisten oikeuksien puutteellista toteutumista. Lapsileskien tietoisuus heidän omiin oikeuksiinsa liittyen havaittiin puutteelliseksi. Kohderyhmän mahdollisuudet saada kansalaisuus, sekä heidän oikeutensa omaisuuteen ja perintöön ovat merkittävästi kaventuneet. Tämä vaikeuttaa lapsileskien sosio-ekonomisen tilanteen kohentumista.

Köyhyysrajan alapuolella eläminen ja erittäin huono taloudellinen tilanne vaikeuttavat lapsileskien mahdollisuuksia täyspainoiseen elämään ja itsenäistymiseen. Tutkimustulosta vahvistaa lukuisat aiemmat tutkimukset Terain alueella elävien naisten ja lasten heikkoon taloudelliseen asemaan liittyen. Lapsileskien kohdalla tilannetta kuitenkin pahentaa lukuisat yhteisöjen ja yhteiskunnan suunnalta tulevat haasteet sortoon ja syrjintään liittyen.

Puolison kuoleman jälkeen lapsileskiä kohtaa useimmiten joko häätö aviollisesta kodista takaisin omien vanhempiensa luo, vanhempien puutuessa elämä kodittomana, tai tulevaisuus usein alistetussa ja epätasa-arvoisessa asemassa puolison sukulaisten luona. Osa lapsileskistä saa tukea useimmiten omilta vanhemmiltaan, ja he elävät

pitkälti riippuvaisina yhteisöjen tuesta. Yhtenä tutkimustuloksena voidaan todeta, että lapsileskien merkittävin tuki tulee juuri heidän omilta vanhemmiltaan. Uudelleen avioituminen on harvinaista, ja mikäli leskeksi jäänyt tyttö tai nainen menee toistamiseen naimisiin, se yleensä tapahtuu kuolleen puolison miehelle sukulaisten painostamana, jotta korkeilta myötäjäiskustannuksista voidaan välttyä.

Yhtenä keskeisenä löydöksenä voidaan pitää sitä, että tutkimustulosten mukaan lapsileskien kohtaama väkivalta sen eri muodoissa on yleistä ja kaltoinkohtelua tapahtuu etenkin kuolleen puolison sukulaisten taholta, kodin sisällä. Tulokset ovat yhteneväisiä Planin teettämän tutkimuksen kanssa, jonka mukaan useat lapsiavioliiton joutuneet tytöt kohtaavat väkivaltaa. (Plan 2013). Yleisin väkivallan muoto aineiston mukaan on henkinen väkivalta ja lapsileskien toiminnan rajoittaminen. Tutkimuksessa havaittiin viitteitä myös seksuaalisen hyväksikäytön yleisyydestä, jota lapsilesket kohtaavat puolison miespuolisten sukulaisten tekemänä. Väkivallan avulla lapsilesket alistetaan yhteisön tahtoon, heiltä riistetään oikeus heille laillisesti kuuluvaan perintöön tai sitä saatetaan käyttää keinona ajaa leski ulos yhteistaloudesta.

Eräs johtopäätös, joka aineistoa ja tutkimustuloksia tarkastelemalla muodostui, oli lapsileskien kohtaaman väkivalta suhteessa kunniaväkivaltaan. Vaikka haastateltavat eivät suoranaisesti nostaneet kyseistä termiä itse esiin, sen määritelmää voitaisiin pitää sopivana ainakin osassa haastateltavien kertomista tapauksista. Kunniaväkivaltaa voidaan pitää yhtenä mahdollisena määritelmänä ainakin tapauksissa, joissa yhteisöt ja perheet rankaisevat lapsileskiä siveettömyydestä uhkauksilla tai väkivallan keinoin tai kun heidän elämänsä rajoitetaan ennakoiden siveellisyyteen liittyvien seikkojen takia. Aineiston mukaan pelko lapsileskien ns. ”seksuaalisesti puhtaana säilymisestä” on yleistä Terain alueella. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että esimerkiksi lapsileskien liikkumista saatetaan usein rajoittaa siveellisyyden suojelemiseen vetoamalla. Vastaajien mukaan yhteisöt ja perheet pelkäävät, että ilman miestä elävät tytöt ja naiset tuovat perheille epäonnea ja huonoa mainetta, mikäli he viettävät aikaa ulkopuolisten miesten tai poikien seurassa. Kansainväliset määritelmät kyseisestä rajoittamisesta ja uhkailusta väkivallalla tuomitsevat kyseisen toiminnan kunniaväkivallaksi. Leskinaisiin ja tyttöihin

kohdistuvan perheväkivallan syy- ja seuraussuhteiden syvempi tarkastelu voisi olla yksi jatkotutkimusaihe, jolla voitaisiin parantaa ennaltaehkäisevän väkivaltatyön tehokkuutta puuttumalla kunniaväkivaltaan sekä yhteisöissä muodostuviin vääristyneisiin ennakkoluuloihin ja pelkoihin.

Väkivaltaan ja syrjintään puuttumista hankaloittaa uhrien vaikeneminen pelon ja traumatisoitumisen vuoksi sekä viranomaisten heikko puutuminen ja rankaisemattomuus. Palvelujärjestelmän osalta voidaan todeta, että tällä hetkellä lapsileskille ei ole olemassa riittävästi sosiaalisia palveluita. Asemaa vaikeuttaa nepalissa vallalla oleva korruptio, joka usein estää leskille tarkoitettujen tukien jakamista niiden oikeutetuille omistajille.

Yhteiskunnan syrjivät asenteet ja epätasa-arvoinen sorrettu asema yhteisöissä ja perheissä kumpuaa tulosten mukaan useista kulttuuriin ja uskontoon liittyvistä käytännöistä sekä uskomuksista. Leskeyteen liittyvä stigma ja lesken syyttäminen puolison kuolemasta on edelleen yleistä Terain alueella.

Koska lapsileskien asema on heikko, puolison sukulaiset kokevat hänet usein taloudellisenä taakkana. Tästä syntyy niin sanotusti jatkuva noidankehä. Taakkana koettuja lapsileskiä sorretaan ja se estää heidän sosio-ekonomisen tilanteen parantumista. Tämä puolestaan lisää yhteisöjen kokemuksia, että lapsileski on taloudellinen taakka. Tutkimustuloksista kävi ilmi että nepalilaisen yhteiskunnan asenteissa ja yhteisöjen käytännöissä on tietoisuuden lisääntymisen myötä kuitenkin havaittavissa hidasta muutosta parempaan.

14.2 Kehittämisehdotuksia lapsileskien aseman parantamiseksi

Tutkimuksessa kävi selkeästi ilmi, että lapsileskien asemaa ei voida korjata puuttumalla vain yhteen tai muutamaaan elämän osa-alueeseen; työtä on tehtävä useilla sosio-

ekonomisilla ja kulttuuriin liittyvillä alueilla. Koska nepalissa perheellä on korostunut merkitys, sosiaalityön tulisi pelkän lapsileskien tukemisen lisäksi kohdistua myös heidän perheisiin, sukulaisiin sekä kyläyhteisöihin. Ilman yhteisöihin kohdistuvaa interventiota lapsileskiin liittyvät sosio-ekonomiset ja kulttuurilliset ongelmat voivat poistua väliaikaisesti, mutta jatkua pitkällä aikavälillä.

Kehittämistyössä on tärkeää nähdä miten yhteiskunnan ja elämisen eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Jotta lapsileskeyttä voitaisiin ennaltaehkäistä, tulisi erityisesti lapsiavioliitto-käytäntöön puuttua entistä tehokkaammin. Varhaisella iällä leskeksi jääneiden tyttöjen ja naisten aseman parantamiseksi Terain alueella palvelujärjestelmää tulisi kehittää ja kohderyhmälle tulisi räätälöidä heille kohdennettuja palveluita. Avainasemassa ovat tietoisuuden lisääminen, yhteiskunnallinen asennemuutos, köyhyyden eliminointi ja koulutuksen saamisessa sekä työllistymisessä tukeminen. Lakien täytäntöönpanoa tulisi seurata entistä tehokkaammin ja viranomaisyhteistyötä pitäisi lisätä, jotta väärinkäytöksiin voitaisiin puuttua.

Lapsileskille tarjottavia sosiaalisia palveluita tulisi työntekijöiden näkökulmasta kehittää ensinnäkin perusteellisesti kartoittamalla kohderyhmän lukumäärää ja tilannetta. Tutkimuksesta kävi ilmi, että lapsileskien todellisesta lukumäärästä ei ole olemassa luotettavaa ja ajantasaista tietoa. Maassa elää arvioiden mukaan myös joukko piilossa eläviä lapsileskiä, joita on vaikea tavoittaa ja tunnistaa.

Tietoisuutta tulisi lisätä, jotta yhteiskunnan syrjiviä ja alistavia asenteita lapsileskiä kohtaan voitaisiin muuttaa. Ymmärrys lapsileskien ihmisoikeuksista ja vahingollisten kulttuurillisten käytäntöjen tuomitseminen sekä kriittinen tarkastelu voisi johtaa asenteiden muuttumiseen ja sitä kautta kaltionkohtelun ja syrjivien asenteiden väheneeseen. Terain alueen yhteisöihin tulisi kohdistaa tietoisuuskampanjoita ja dialogia yhteisöissä leskeyteen liittyen tulisi lisätä. Toiseksi kohderyhmän omaa tietoisuutta heille kuuluvista oikeuksista tulisi lisätä koulutuksen ja tietoisuusohjelmien kautta. Yhtenä kehitysehdotuksena nousi esiin myös erityisesti lapsileskille suunnattujen vertaistukiryhmien perustaminen.

Lapsileskien asemaa voitaisiin parantaa koulunkäyntiä tukemalla ja työllistymisen tukemisessa. Työllistymiskoulutuksen ja opiskelussa tukemisen avulla voitaisiin edistää lapsileskien ekonomista itsenäistymistä. Myös varhaisella iällä leskeksi jääneiden lasten koulutusmahdollisuuksiin tulisi panostaa, jotta köyhyydenkierre seuraavaan sukupolveen voitaisiin katkaista.

15 POHDINTA

Vaikalyas-tutkimuksen johtopäätösten ja tutkimustulosten luotettavuutta lisää se, että ne pääosin noudattavat samaa linjaa aiempien Etelä-Aasiassa toteutettujen leskinaisten asemaa tarkastelevien tutkimusten löydösten kanssa. Tutkimustuloksista voidaan vetää yleistäviä johtopäätöksiä, mutta samalla niitä tarkastellessa tulee kuitenkin muistaa, että jokaisen lapsilesken tilanne ja asema on aina myös yksilöllinen. Nepalissa toteutettua opinnäytetyötä haastoi maan kulttuurinen pirstaloituneisuus ja se, että eri kasti- ja etnisten ryhmien välillä on olemassa huomattavia eroja. Yksi hyödyllinen jatkotutkimusaihe tälle tutkimukselle voisi tästä syystä olla vertaileva tarkastelu lapsileskien asemasta eri etnisten ryhmien välillä, sillä näin sosiaalityön resursseja voitaisiin kohdistaa erityisesti kaikissa heikoimmassa asemassa eläville ryhmille. Muita jatkotutkimusaiheita voisivat olla laajempi kartoitus lapsileskien lukumäärään ja tilanteeseen liittyen. Tutkimuksen teoriaosuutta kootessa kävi ilmi, luotettavaa, että ajantasaista ja kattavaa tietoa lapsileskien asemasta Nepalissa oli erittäin haastavaa, miltei mahdotonta löytää. Myös perusteellinen kartoitus palvelujärjestelmästä Terain alueella olisi hyödyllinen lisätutkimusaihe.

Tutkimusta toteuttaessa kävi pian ilmeiseksi, kuinka leimaava nimitys Vaikalyas-sana Nepalilaisessa yhteiskunnassa on. Vaikka lapsileski-nimitys kantaa jo itsessään negatiivisia konnotaatioita, tätä tutkimusta varten se oli ainut termi, joka vaikutti tarpeeksi johdonmukaiselta kuvaamaan kyseistä kohderyhmää. WHR -järjestön lanseeraama termi Single Women (vapaasti suomennettuna: *sinkku naiset*) ei suomenkielessä olisi sopiva kyseisen termin tässä tapauksessa harhaanjohtavasta merkityksestä. Tutkimustulosten valossa olisikin suositeltavaa, että myös lapsileski-sanalle voitaisiin nepalinkielessä kehittää jokin muu nimitys. Näin lapsileski (*vaikalya*) ei joutuisi koko loppuelämänsä kantamaan negatiivis-sävytteistä nimitystä, joka Nepalilaisessa yhteiskunnassa pahimmassa tapauksessa määrittelee stigmatisoivasti koko hänen persoonaansa.

Terminologian haasteista huolimatta, tämä tutkimus on toivon mukaan kokonaisuudessaan kuitenkin auttanut osaltaan valottamaan lapsileskien asemaan vaikuttavia tekijöitä ja sitä haastavaa tilannetta, joissa he usein Terain alueella elävät. Johtopäätöksiä tarkastellessa on kuitenkin hyvä muistaa, että tutkimus on toteutettu suhteellisen pienellä määrällä (kuusi) teemahaastatteluita. Mikäli tutkimusjoukkona olisivat olleet lapsilesket itse tai mikäli kyseessä olisi ollut esimerkiksi määrällinen tutkimus, olisivat myös tutkimustulokset saattaneet luoda eriäviä johtopäätöksiä ja löydöksiä. Kokonaisuutena tämä työ on kuitenkin kattavalla tavalla koonnut yhteen sekä tutkittua- että teorian tietoa. Työstä toivottavasti tulee olemaan mahdollisimman paljon hyötyä kenelle tahansa nepalissa työskentelevälle sosiaalialan taholle tai myös yleisimmin maan kulttuurista ja ihmisoikeuksista kiinnostuneelle henkilölle.

15.1 Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön mahdollisuuksia lapsileskien auttamiseksi

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja lähetystyön näkökulmasta tutkimustulosten valossa voidaan todeta, että nepalilaisten lapsileskien parissa tehtävän lapsi- ja nuorisotyön tarve on ilmeinen. Vaikka lähetys- ja kehitysyhteistyötä ja sen varoja on jo nykyisin yhä enemmän kohdennettu erityisesti lapsien ja naisten parissa tehtävään työhön, lapsileskiin ja pakkoavioliittoteemaan liittyvää työtä tulisi edelleen lisätä. Oleellista olisi ensisijaisesti lisätä tietoa ja ymmärrystä lapsileskien tilanteesta Nepalissa työskentelevien kristillisten lapsi- ja nuorisotyöntekijöiden joukossa. Koska lapsilesket elävät usein niin sanotusti maan alla ja piilotettuina, heidän tunnistamiseen ja auttamiseen tulisi lisätä konkreettista tietotaitoa. Yhteistyö paikallisten asiantuntijoiden ja järjestöjen edustajien kanssa voisi olla erinomainen mahdollisuus lisätä ammatillisuutta kyseisiin teemoihin liittyen.

Suomen tuottaman kehitysyhteistyön sekä kirkon ja muiden kristillisten tahojen ylläpitämän lähetystyön ei tulisi tulevaisuudessa ummistaa silmiään lapsiavioliittojen ja pakkoavioliittojen osalta. Kampanjoinnilla yhteiskunnallisten asenteiden muuttamiseksi ja lapsileskien sekä heidän perheidensä konkreettisella ruohonjuuritason auttamisella

voidaan tukea kestävästä kehityksen rakentamisesta. Kirkon lapsi- ja nuorisotyö erilaisilla lähetystyön kentillä Nepalissa voisi olla avainasemassa tällaisen kehityksen vahvistamisessa.

Toisaalta on myös todettava, kuten myös tämän työn tutkimustuloksista kävi ilmi, että lapsileskien kohtaamat haasteet ovat vahvasti linkitettyinä koko Nepalin taloudelliseen tilanteeseen ja köyhyyden ongelmaan. Niin kauan kuin maassa kärsitään mittavasta köyhyydestä ja alhaisesta elintasosta, johon liittyvät heikot työllistymis- sekä kouluttamismahdollisuudet, on myös lapsileskien tilanteeseen erityisen haastavaa puuttua. Nepalissa köyhyyden ongelmat kietoutuvat siitä kärsivien ihmisten miltei jokaiselle elämänalueelle. Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön sekä diakoniatyön mahdollisuudet tällä saralla vaikuttavat tältä osin miltei rajattomilta. Resursseja ja tietotaitoa lisäämällä suomalainen lähetys- ja kehitysyhteistyö voisi olla entistä vahvemmin tukemassa ja parantamassa kaikista heikoimpien ihmisten asemaa. Samalla olisi hyvä muistaa, että kristillisiin arvoihin liittyy vahvasti lähimmäisten auttaminen. Kristillisestä näkökulmasta käsin voitaisiin pohtia, miten lapsileskiä voitaisiin tukea esimerkiksi voimavaroja etsimällä ja hengellisen sekä henkisen tuen tai vaikkapa sielunhoidon avulla. Lapsi- ja nuorisotyöntekijöillä on erityisosaamista näillä alueilla, mistä voisi olla hyötyä myös tämän tutkimuksen kohderyhmän tapauksessa, kun pohditaan mahdollisuuksia työn kehittämiseksi.

15.2 Tekijän ammatillinen kasvu ja opinnäytetyöprosessi

Tämä opinnäytetyö tarjosi otollisen mahdollisuuden opiskelijan tutkivan työotteen kehittämiseen. Tutkimuksen kautta tekijän argumentointitaidot ja tutkimuksellinen ajattelutapa kehittyivät. Päätöstyön toteuttaminen kehitti konkreettisella tavalla tekijän kriittistä tarkastelukykyä ja opiskelijan taidot tuottaa tutkimuksellista tietoa paranivat. Opinnäytetyöprosessin aikana opiskelijan ymmärrys sosiaalialan työhön kehitysmuutosten ympäristössä kasvoi. Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että opiskelijan ammatillisuus ja ammattitaidot kypsyivät valtavasti tätä tutkimusta toteuttaessa. Tärkeimpinä kehitys-

haasteina olivat kriittisen ajattelukyvyyn syventäminen sekä tutkimuksen toteuttaminen laadukkaasti ja eettisiä periaatteita noudattaen. Työn tuottaminen vieraassa maassa ja kulttuurissa edesauttoi näiden molempien kehitystehtävien näkökulmasta.

Vieraassa kulttuurissa ja monikulttuurisessa työyhteisössä toteutettu tutkimus sekä haastoi, että palkitsi tekijäänsä. Työtä tehdessä tuli erityisesti huomioida kulttuurierot. Prosessissa auttoi etukäteen valmistautuminen ja riittävän kattavan teorian tiedon kerääminen ja siihen perehtyminen. Tutkimuksen edetessä haastavinta tuntui olevan aihe-rajauksessa pysyminen. Nepalissa eläviin leskinaisiin ja erityisesti lapsileskiin liittyvää kirjallista materiaalia sekä luotettavaa tutkimustietoa on vielä olemassa verrattain vähän ja mahdollisia lisätutkimusaiheita ainakin ideatasolla syntyi runsaasti. Teoriapohja karttui, muovautui ja tiivistyi koko kirjoitusprosessin ajan. Sitä kootessa tuli ennen kaikkea huomioida, mikä olisi kaikista olennaisinta ja tarpeellisinta, jotta johdonmukaisuus säilyisi.

Edellä mainituista syistä johtuen opiskelijan ammatillisuus kehittyi etenkin kehittämis- ja tutkimustyön alueilla järjestötyön kentällä erityisesti ihmisoikeusteemaan liittyen. Ihmisoikeus- ja väkivaltatyötä tehdessä on tärkeää osata ymmärtää syy- ja seuraussuh- teita. Samalla opinnäytetyöprosessi auttoi tekijäänsä näkemään väkivaltaan, tasa-arvoon ja valtasuhteisiin liittyviä teemoja uudesta näkökulmasta. Erityisesti ymmärrys köyhyy- den- ja väkivallan kierteeseen lisääntyi. Vaikka länsimaalaisesta perspektiivistä käsin nepalilaisessa sosiaalialan työssä on vielä paljon parannettavaa, opinnäytetyön teon aikana nepalissa vietetty aika opetti paljon myös paikallisista hyvistä käytännöistä. Samalla opiskelijan taito järjestötyön ja -kentän kriittiseen tarkasteluun kehittyi.

Tutkimuksen toteutus mahdollisti sen, että opiskelijan ammatillisuus erityisesti moni- kulttuurisessa työympäristössä ja ihmisoikeustyön kentällä kasvoi. Tätä kehitystä edesauttoi Nepalissa kaksi; yhteensä kuuden kuukauden mittaista harjoittelu- ja opintojaksoa. Työn onnistumiselle oli luonut pohjaa perusteellinen opinnäytetyön ideointivaihe syksyllä 2013. Tutkimusprojekti valmisti opiskelijaa työskentelemään kansainvälisessä naistyössä ja opinnäytetyöprosessin aikana opitusta asioista ja taidoista

tulee varmasti olemaan hyötyä nais- ja väkivaltatyönkentällä, johon opiskelija aikoo tulevaisuudessa suuntautua.

Ammatillista kasvua vahvasti merkittävällä tavalla kohtaamiset nepalilaisten lapsileskien ja leskinaisten kanssa, jotka auttoivat ymmärtämään leskeyteen liittyviä haasteita ja tematiikkaa ruohonjuuritasolta käsin. Nepalilaisten sosiaalialan työntekijöiden haastattelut sekä paikallisten leskien parissa työskentely harjoittelujaksojen aikana olivat ymmärrystä syventäviä ja samalla myös haastavia kokemuksia. WHR -järjestössä ja Nepalissa vietetty aika, jolloin mm. teemahaastattelut ja merkittävä osa työn muusta tuottamisesta tapahtui, loivat tekijälle konkreettisen ja todellisen kuvan leskinaisten oloista ja haasteista etelä-aasialaisessa hindu-yhteiskunnassa. Kokonaisuudessaan tämä prosessi on ollut arvokas, positiivisella tavalla haastava ja opettavainen kokemus. Tutkimuksen ja päättötyön tuottaminen on ollut valtavan rikastuttava ja ennen kaikkea silmiä avaava matka naisiin kohdistuvan ihmisoikeusihmisoikeustyön mahdollisuuksiin ja haasteisiin liittyen.

Opinnäytetyön osalta työ jatkuu tiedonjakamisen ja tiedottamisen muodossa, sillä tutkimusta on tarkoitus hyödyntää WHR -järjestön työn kehittämisessä. Työn tekijä toivoo, että aika ja vaiva, joka tähän tutkimukseen on käytetty voisi konkreettisella tavalla osaltaan auttaa suuntaamaan voimavaroja lapsileskien aseman kohentamiseksi Nepalissa. Opinnäytetyöprosessin loppupuolella vaikutti yhä selvemältä, että tietoisuutta ja yhteiskunnallista dialogia on merkittävästi lisättävä, jotta lapsileskiin kohdistuvien ja tässä tutkimuksessakin ilmitulleiden vakavien ihmisoikeusrikkomusten aikakausi voisi vihdoinkin väistyä. Tämä kaukainen tavoite, jonka tutkimuksen tekijä prosessin alussa itselleen määritteli toivottavasti kulkee ja näkyy työn läpi punaisena lankana. Tekijä toivoo, että työn sisältö johdattelee lukijaa ymmärtämään haasteita, joita Nepalissa elävät lapsilesket joutuvat kohtaamaan ja selventämään joitakin keinoja, jolla näitä haasteita voitaisiin moniammatillisessa yhteistyössä purkaa.

Vaikka tämän tutkimuksen tulokset lapsileskien asemaan liittyen ovat osittain hälyttäviä, tulee muistaa, että heidän tila ei kuitenkaan ole toivoton. Useat paikalliset järjestöt

ja tahot ovat hiljalleen tunnistamassa lapsileskien haasteellisen tilanteen. Myös vahva ja aito tahtotila haastateltujen työntekijöiden näkökulmasta kohderyhmän auttamiseksi on olemassa. Tästä todisti osaltaan haastattelutilanteissa ilmi tullut vakava huoli lapsileskien aseman puolesta. Erään nepalilaisen WHR-järjestön työntekijän sanoin:

”Lapsileskien tilanne on musertavan vakava, mutta emme saa menettää toivoa. Työtä on jatkettava sinnikkäästi, jotta nämä siehut pääsevät jonain päivänä tulevaisuudessa vapautumaan vaikalyan-ikeestä. Meidän ensisijainen tehtävämme vain on kuulla ja nähdä heidän hätänsä. ”

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: Chydenius-Instituutti.
- Amgain, Bimala 2011. Social Dimension of Chhaupadi System. A Study from Achham District, Far West Nepal. Kathmandu: Social Inclusion Research Fund.
- Amnesty International. i.a Ihmisoikeudet. Syrjintä. Viitattu 20.12.2013. <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=syrjintae-2>. Tuloste tekijän hallussa.
- Asian Development Bank 2010. Overview of gender equality and social inclusion in Nepal. Mandaluyong City: Asian Development Bank.
- Bhasin, Kamla 1993. What is patriarchy? New Delhi: Kali for Women.
- Brydon, Lynne & Chant, Sylvia 1989. Women in the third world: gender issues in rural and urban areas. Hants: Edward Elgar Publishing Limited.
- Central Bureau of Statistics. 2009. Report on the Nepal Labour Force Survey 2008, Kathmandu: Central Bureau of Statistics.
- Central Bureau of Statistics, Cencus 2011a. Kathmandu: National Planning Commission
- Central Bureau of Statistics 2011b. Monitoring the situation of children and women. Findings from the Multiple Indicator Cluster Survey 2010 in the Mid-and Far-Western Regions, Nepal. Kathmandu: Government of Nepal
- Chamling, Amuna 2008. The Situation Analysis of Single Women. Social Inclusion Research Fund- julkaisuja.
- Choe, Minja Kim; Westley, Sidney & Retherford, Robert 2002. Tradition and change in marriage and family life. Teoksessa The future of population in Asia., 29-39. Honolulu: East-West Center.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ewalds, Helena (toim.) 2005. Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Gender-Based Violence Information Management System 2014. Gender-Based Violence Classification Tool. Viitattu 10.03.2014. <http://www.gbvims.org/wp/wp-content/uploads/Annex-B-Classification-Tool.pdf>. Tuloste tekijän hallussa.
- Girls Not Brides i.a. Viitattu 06.03.2014. <http://www.girlsnotbrides.org/>. Tuloste tekijän hallussa.
- Government of Nepal i.a. National Action Plan On Implementation of the United Nations Security Council Resolutions 1325 & 1820. Kathmandu: Ministry of Peace and Reconstruction.
- Hangen, Susan & Lawoti, Mahendra (toim.) 2013. Nationalism and ethnic conflict in Nepal, Identities and Mobilization after 1990. New York: Routledge.

- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- International Labour Organization ILO i.a. Nepal Child Labour Report. Viitattu 30.3.2014. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-kathmandu/documents/publication/wcms_182988.pdf. Tuloste tekijän hallussa.
- INCEC 2010. Human Rights Year Book. Informal Sector Service Centre.
- International Crisi Group 2007. Nepal's Troubled Tarai. Asia Report N°136. Kathmandu: International Crisis Group.
- International Dalit Solodarity Network. Nepal. Viitattu 10.01.2014. <http://idsn.org/country-information/nepal/>. Tuloste tekijän hallussa.
- Koirala, Dr. Bidya Nath & Acharya, Dr. Sushan 2005. Girls in Science and Technology Education: A Study on Access, Participation, and Performance of Girls in Nepal. Kathmandu: UNESCO.
- Krug, Etienne. Dahlberg, Linda. Mercy, James Zwi, Anthony & Lozano, Rafael (toim.) 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa: WHO:n raportti. Jyväskylä: Gummerus.
- Ministry of Forests and Soil Conservation, HMG Nepal 2006. Terai Arc Landscape - Nepal Annual Progress Report. Kathmandu: HMG.
- Ministry of Health and Population 2012. Nepal Demographic and Health Survey 2011. Kathmandu, Nepal: Ministry of Health and Population, New ERA, and ICF International, Calverton, Maryland. Viitattu 15.3.2014. [http://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR257/FR257\[13April2012\].pdf](http://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR257/FR257[13April2012].pdf). Tuloste tekijän hallussa.
- Monier, Williams 2008. Sanskrit-English Dictionary. Viitattu 10.03.2014. <http://www.sanskrit-lexicon.uni-koeln.de/monier/>. Tuloste tekijän hallussa.
- Naisten Linja i.a. Onko joku tuntemasi nainen parisuhdeväkivallan kohteena? Opas perheenjäsenille, ystäville ja naapureille. Helsinki: Naisten Linja,
- National Forum for Single Women's Rights 2011. Are We Forgotten Women? A Study on the Status of low-Income Single Women in India. Rajasthan: National Forum fo Single Women's Rights.
- Nepal Law Commission 1963. General Code, Muluki Ain. An act to consolidate the law relating to criminal offences and penalty procedures. Kathmandu: Government of Nepal.
- Owen, Margaret. The Hidden Lives of Child Widows i.a. Viitattu 29.02.2014. <http://www.opendemocracy.net/5050/margaret-owen/hidden-lives-of-child-widows>. Tuloste tekijän hallussa.
- Paris, Steven 2008. Hierarchy and its discontents: Culture and the Politics of Consciousness in Caste Society. New Delhi: Oxford University Press.
- Plan: Early and Forced Marriage 2013. Viitattu 10.03.2014. <http://www.plan-uk.org/early-and-forced-marriage>. Tuloste tekijän hallussa.
- Plan Nepal 2012. Child Marriage in Nepal. Research Report. Kathmandu: Plan Nepal
- Riski, Taina 2009. Naisiin kohdistuva väkivalta ja tasa-arvo politiikka. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:50. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

- Saari, Salli i.a. Terveystietopankki. Kriisi; Kun kuolema yllättää. Ylioppilaiden Terveystietopankki. Viitattu 15.04.2014.
http://www.yths.fi/terveystieto_ja_tutkimus/terveystietopankki/38/kriisi_kun_kuolema_yllattaa. Tuloste tekijän hallussa.
- Savada, Andrea Matles 1991. Nepal: A Country Study. Washington: GPO for the Library of Congress.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Kasvun Kumppanit, Kunniaväkivalta. Viitattu 10.9.2014. <http://www.thl.fi/fi>. Tuloste tekijän hallussa.
- Thapa, Lily. Women for Human Rights järjestön toiminnanjohtaja. Henkilökohtainen tiedonanto marraskuussa 2013.
- Toivonen, Timo 1999. Empiirinen sosiaalitutkimus: Filosofia ja metodologia. Porvoo: WSOY.
- Trail 2013. Written information for the adoption of the List of Issues by the Human Rights Committee with regard to Nepal's Second Periodic Report (CCPR/C/NPL/2) Kathmandu: Swiss Association against Impunity
- United Nations Development Programme 2009. Nepal Human Development Report 2009. State Transformation and Human Development. United Nations Development Programme.
- United Nations Development Programme i.a. Country Info Nepal. Viitattu 10.01.2014. <http://www.np.undp.org/content/nepal/en/home/countryinfo/>. Tuloste tekijän hallussa.
- United Nations Children's Fund 2012. Annual Report 2012 for Nepal. UNICEF:in julkaisuja.
- United Nations Children's Fund 2013. State of the World's Children. UNICEF:in julkaisuja.
- United Nations Girl's Education Initiative 2012. Formative Evaluation of The United Nations Girls' Education Initiative: Nepal Report. New York: UNGEI.
- United Nations 2001. Women 2000. Widowhood: invisible women, secluded or excluded. New York: United Nations.
- United Nations Women i.a. Convention on the Elimination on All Forms of Discrimination against Women. Viitattu 23.11.2013.
<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>. Tuloste tekijän hallussa.
- Ulkoasiainministeriö 2013a. Country Strategy for Development Cooperation with Nepal 2013. Helsinki: Ulkoasiainministeriö.
- Ulkoasiainministeriö 2013b. Ihmisoikeudet. Viitattu 20.12.2013.
<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=42533&contentlan=1&culture=fi-FI>. Tuloste tekijän hallussa.
- United States Department of State 2013. Country Reports on Human Rights Practices for 2013. United States Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor .
- Väestöliitto 2006. Kukkana naapurin puutarhassa – naisen elämää Etelä-Aasiassa. Helsinki: Väestöliitto.
- World Health Organization 2013. Women's and Children's Health: Evidence of Impact of Human Rights. Viitattu 12.3.2014. World Health Organization julkaisuja.

- http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/84203/1/9789241505420_eng.pdf.
Tuloste tekijän hallussa.
- World Food Programme 2010. The Life of Food in Nepal. Kathmandu: The United Nations World Food Programme.
- Women For Human Rights 2009. Organizational overview about WHR. Outcome Oriented Strategic and Monitoring Plan 2009-2014. Kathmandu: Women for Human Rights.
- Women For Human Rights 2011. Highlight on the Status of Single Women. Kathmandu: Women for Human Rights.
- Women For Human Rights 2012. E-Newsletter Toukokuu 2012. First Steps Towards Fighting for the Rights of Vaikalyas. Kathmandu: Women for Human Rights. Tuloste tekijän hallussa.
- Women For Human Rights 2013a. A Journey Towards Empowerment. Kathmandu: Women for Human Rights.
- Women For Human Rights 2013b. Chhahari. Outcome Oriented Strategic Plan 2013-2015. Kathmandu: Women for Human Rights.
- Women For Human Rights 2014. Organizational overview about WHR. Outcome Oriented Strategic and Monitoring Plan 2014-2018. Kathmandu: Women for Human Rights.
- Yhdistyneet Kansakunnat 1948. Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Helsinki: Ulkoasiainministeriö,
- Yhdistyneet Kansakunnat 1989. Yleissopimus lasten oikeuksista. Viitattu 12.3.2014. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>. Tuloste tekijän hallussa.

LIITE 1: HAASTATTELURUNKO

THEME INTERVIEW QUESTIONS FOR DISTRICT COORDINATORS / SOCIAL SERVICE WORKERS OF WOMEN FOR HUMAN RIGHTS (WHR) IN TERAI REGION

The purpose this theme interview is to assess child widow's (*vaikalyas*) current social situation on a district level from a human rights perspective in order to further develop services for them. We would like to ask your opinion on these issues. Your participation is important in order to further develop the services for the target group. This research is part of a thesis study by Liisi Laitinen, Diaconia University of Applied Sciences Finland produced for WHR.

All information provided through this interview will be disclosed and the final research publication will not include any information that could lead to the identification of any one particular person.

NOTE: For the purposes of this study, child widow is a term that describes women who have lost their husband under the age of 18 (regardless of their current age).

We ask you to answer all the questions to the best of your knowledge and include as much information as you can. Thank you for your time!

Section 1: Personal information

- In which district are you currently / have been working in?
- What is your current position / role in Women for Human Rights?
- How long have you been in this position?
- What is your education level?

Section 2: Situation of child widows

- How many group members of WHR are child widows in this district at the moment?
- How common is the practice of child marriage in today's context in this district?
- How would you describe the social situation of child widows in this district?
- How would you describe the economic situation of child widows in this district?
- What kind of challenges has been brought to your attention child widows face in their life in this district?
- How would you describe the community in general to treat child widows in this district?
- How would you describe the families in general to treat child widows in this district? In-laws / own parents
- What type of discrimination has there been reported / observed among the child widows in this district?
- What type of violence has there been reported / observed among the child widows in this district?
- How do you think the situation of child widows in this district should be improved?
- How do child widows support themselves and their children financially in this district?

Section 3: Services for child widows

- What kind of social services are available for child widows in this district provided by the government?
- What kind of social services are available for child widows in this district provided by non-governmental organizations?
- Which type of social services do you think there should be more of?
- How do you think the current services provided for child widows should be developed in this district?

LIITE 2: OTE HAASTATTELUIDEN TAULUKOINNISTA

LAPSILESKIEN KOHTAAMA SYRJINTÄ

Vastaajia	Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt ilmaisut	Alaluokka
1	Ehkä koska tämä on Terai tai ehkä muiden syiden johdosta, mutta yhteiskunta katsoo heitä (lapsi leskiä) täällä erittäin erilaisella, syrjivällä tavalla. He kohtaavat syrjintää lapsuudesta asti.	Syrjintä alkaa varhaisella iällä	Syrjintä
1	Vanhemmat syrjivät heitä (lapsileskiä) alusta asti mutta myöhemmin osa vanhemmista on muuttunut yhteiskunnan kehityksen myötä. Yhteiskunta on muuttumassa hiljaa, mutta on silti olemassa paljon syrjintää.	Syrjinnän hidas väheneminen	
1	He (lapsilesket) kohtaavat paljon syrjintää mutta koska yhteiskunta on hitaasti muuttumassa heidän tilanne on paranemassa.	Syrjinnän hidas väheneminen	
1	He (lapsilesket) ovat aina syrjittyjä perheiden sisällä. Monia heistä ei ole hyväksytty heidän kuolleen aviomiehensä perheen taholta.	Perheiden sisällä tapahtuu syrjintää	
1	Yhteisössä on sekä joitakin koulutettuja ja kouluttamattomia ihmisiä. Vaikka he ovat koulutettuja he tekevät (syrjivät) samalla tavalla kuin kouluttamattomat.	Eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvat ihmiset syrjivät	
1	Sanoisin, että tässä piirikunnassa lapsilesket ovat aina alistettuja. He ovat syrjittyjä ryhmänä.	Syrjintää yhteiskunnan taholta	
1	Työni kautta olen havainnut, että he (lapsilesket) ovat yhteiskunnassa monella eri tavalla syrjittyjä.	Syrjintää yhteiskunnan taholta	
1	Kaikista isoin ongelma on kun he (lapsilesket) tulevat ulos talosta ja se millaista käytöstä yhteiskunta näyttää. No, syrjintää. He kohtelevat näitä leskiä erittäin sortavalla tavalla.	Syrjintää yhteiskunnan taholta	